

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště Orální historie – soudobé dějiny

Bc. Petr Švepeš

**Sociální zabezpečení a volnočasové aktivity
zaměstnanců textilního podniku JITKA v období
tzv. normalizace a transformace**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.**

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Petr Švepeš (podpis)

Poděkování

Tímto bych chtěl velmi poděkovat vedoucímu mé práce Mgr. Jřímu Hlaváčkovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní poskytl. Dále děkuji pamětníkům za ochotu věnovat mi své vzpomínky. Velký dík si zaslouží také pracovnice Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, českobudějovického oddělení Státního oblastního archivu v Třeboni, Městské knihovny v Jindřichově a knihovny při Muzeu Jindřichohradecka za poskytnutí potřebných pramenů a literatury. Za soustavnou podporu velmi děkuji rovněž mé rodině a přítelkyni, bez níž by tato práce nikdy nevznikla.

OBSAH

Abstrakt	6
Abstract	7
1. ÚVOD.....	8
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	10
2. 1. Výběr tématu	10
2. 2. Vymezení tématu	11
2. 3. Použité zdroje.....	13
2. 3. 1. Prameny	13
2. 3. 2. Literatura	18
2. 3. 3. Internet.....	21
2. 4. Metody sběru dat.....	22
2. 4. 1. Orální historie	22
2. 4. 2. Výběr narátorů	25
2. 4. 3. Realizování rozhovorů.....	32
2. 4. 4. Analytické a interpretační postupy	33
2. 4. 5. Etické otázky výzkumu	34
3. HISTORICKÝ KONTEXT	36
3. 1. Dějiny města Jindřichův Hradec	36
3. 2. Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku	39
3. 3. Dějiny národního podniku JITKA	42
4. EMPIRICKÁ ČÁST	55
4. 1. Období tzv. normalizace	55
4. 2. Období tzv. transformace	62
4. 3. Sociální jistoty.....	65
4. 3. 1. Bydlení	68
4. 3. 2. Lékařská a lázeňská péče.....	73
4. 3. 3. Předškolní zařízení	79
4. 3. 4. Stravování.....	81
4. 4. Rekreaace	87
4. 5. Kultura.....	92
4. 6. Sport	99
5. ZÁVĚR	103
6. SEZNAM ZKRATEK	106
7. SEZNAM ZDROJŮ	108

7. 1. Rozhovory	108
7. 2. Literatura	109
7. 3. Prameny.....	114
7. 4. Internetové zdroje.....	117
8. PŘÍLOHY	119
8. 1. Fotografie	119
8. 2. Dokumenty.....	122

Abstrakt

Tématem diplomové práce „*Sociální zabezpečení a volnočasové aktivity zaměstnanců textilního podniku JITKA v období tzv. normalizace a transformace*“ je dnes již zaniklý závod, který byl po desítky let významným zaměstnavatelem jak pro Jindřichův Hradec, tak pro jeho okolí. Práce představuje sondu do každodenního života zaměstnanců podniku. Jejím cílem je popsat sociální podmínky zaměstnanců a kulturní, sportovní a rekreační možnosti, které měli v rámci podniku k dispozici. V práci jsou využity narativní prameny získané metodou orální historie, doplněné o klasické písemné prameny, zejména podnikové periodikum a dokumenty institucionální povahy. Metodologická část obsahuje základní teoretický rámec orálněhistorického výzkumu a praktické zkušenosti autora s touto metodou. V kapitole věnující se historickému kontextu problematiky jsou načrtnuty stručné dějiny Jindřichova Hradce a textilní výroby, které sahají až do období středověku. Na tuto kapitolu navazuje historický vývoj podniku, který zároveň představuje pomyslnou tečku za dlouhou historií textilnictví v Jindřichově Hradci. Empirická část se s pomocí pořázených rozhovorů blíže věnuje vybraným oblastem každodenního života zaměstnanců.

Klíčová slova: textilní podnik JITKA, orální historie, normalizace, transformace, každodennost

Abstract

The topic of the diploma thesis „*Social security and leisure activities of the employees working in textile company JITKA in the period of so-called normalization and transformation*” is now a defunct plant, which has been an important employer for decades for both Jindřichův Hradec and its surroundings. The thesis presents an insight into the everyday life of the company employees. Its aim is to describe the social conditions of employees and the cultural, sports and recreational opportunities available to them within the company. The work uses narrative sources obtained by the method of oral history, supplemented by classical written sources, especially the corporate periodicals and documents of an institutional nature. The methodological part contains the basic theoretical framework of oral history research and the author's practical experience with this method. In the charter devoted to the historical context of the issue, a brief history of Jindřichův Hradec and textile production, dating back to the Middle Ages, is outlined. This charter is followed by the historical development of the company, which also represents an imaginary conclusion of the long history of textile industry in Jindřichův Hradec. The empirical part is focused on selected areas of everyday life of employees with the help of acquired interviews.

Key words: textile company JITKA, oral history, normalization, transformation, everyday life

1. ÚVOD

„Dokavad' jsme nahatý od hlavy až do paty.

Nikdo neví kdo je chudý a kdo je bohatý.

Podle kabátu se svět měří.

Lháři ve fraku každý věří.

Protože je to pravda odvěká šaty dělají člověka.

Kdo v hadrech čeká na štěstí ten se načeká.“¹

Úryvek známé písně v podání Jana Wericha jasně demonstruje, jakou roli ve společnosti sehrává odívání. Záleží na každém člověku, zda podle oblečení hodnotí i vnitřní kvality člověka. Je však jasné, že alespoň ve vyspělých kulturách lidé oblečení nosí a minimálně při určitých událostech si i vybírají, jaký oděv si vezmou na sebe. Ten je však až konečným výsledkem dlouhé řady postupů, které jeho výrobě předcházejí. Na počátku celého procesu je nutné získat potřebný materiál, který je možné vypěstovat z rostlin jako je len, konopí, bavlník, jutovník a dalších, ze kterých se získá potřebné vlákno. To lze rovněž získat z živočišné produkce (například hedvábí z bource morušového), anebo s pomocí moderních technologií vyrobit jako syntetické vlákno v chemických laboratořích. Tyto suroviny se nevyužívají pouze na výrobu oděvů, ale také různých doplňků, bytového textilu či provazů. Dalším mezičlánkem, který slouží k zpracování těchto materiálů a k následné výrobě textilií, ze kterých poté oděvní firmy vyrábějí konečné produkty, jsou textilní podniky.

Jedním z nich byla donedávna také jindřichohradecká JITKA. Ta se od svého vzniku na počátku 50. let nejprve specializovala na zpracování lnu a od poloviny 60. let na bavlnu. JITKA fungovala více než padesát let a v dobách své největší slávy zaměstnávala více než dva tisíce zaměstnanců, kteří měli k dispozici bydlení, závodní stravování, podnikového lékaře, rekreační objekty, mateřskou školu pro své děti a také možnost sportovního uplatnění, neboť podnik organizoval různé sportovní soutěže a vedl několik družstev. Ochuzeni nebyli ani v oblasti kulturní, JITKA pravidelně pořádala kulturní akce, odehrávající se zprvu v městském kulturním domě či sokolovně. Od počátku 80. let již podnik disponoval vlastním kulturním centrem, ležícím v bezprostřední blízkosti

---

¹ VOSKOVEC, Jiří – WERICH, Jan. *Šaty dělají člověka*. 1934.

výrobního areálu. Zaměstnanci zde mohli přijít nejen za poslechem hudby a tancem, ale také za diskusními pořady, vedenými známými osobnostmi. Protože volnočasové možnosti zaměstnanců byly natolik pestré, chtěl bych se jimi společně spolu se sociálním zabezpečením pracovníků v této práci hlouběji věnovat.

Práce se opírá o bohatou pramennou základnu, uloženou v podnikovém archivním fondu. Písemné prameny jsou doplněny o rozhovory natočené dle předpisů metody orální historie, díky nimž se pokusím zjistit, jak tyto služby a celkově život na JITCE vnímali samotní aktéři, tj. zaměstnanci podniku. Diplomová práce svou povahou navazuje na obdobné práce z Pracoviště Orální historie – soudobé dějiny, které rovněž zkoumaly každodenní život zaměstnanců v průmyslových podnicích, převážně strojírenských.² Malou odlišností této práce je fakt, že zkoumá podnik lehkého průmyslu.³ V teoretické části jsou uvedeny využité typy pramenů, literatury a jiných zdrojů. Dále je zde představen teoretický rámeček metody orální historie včetně autorových praktických zkušeností z „terénního výzkumu.“ Na něj navazuje historický kontext obsahující stručný úvod do dějin textilnictví s důrazem na jindřichohradecký region doplněný o obecné dějiny města. Historickou část uzavírají dějiny podniku zasazené do celospolečenského historického kontextu. V empirické části práce jsou analyzovány a interpretovány narativní prameny vytvořené za spolupráce s bývalými pracovníky JITKY. V závěrečné kapitole jsou shrnuty získané poznatky a pohledy pamětníků na život v jindřichohradeckém textilním podniku na přelomu dvou období, tzv. normalizace a transformace.

---

² Jedná se o práce Martiny Schwubové *Život v jednom podniku. Elektropřístroj Písek. Průzkum české společnosti v období 60. – 80. let*, Solange Petracchi *Roudnické strojírny a slévárny, n. p. a jejich význam pro život místního obyvatelstva v období tzv. normalizace a první fázi transformace*, Lucie Stehlíkové *Podnik Tatra v období tzv. normalizace očima jeho zaměstnanců a obyvatel Kolína*, Ivy Pechové *„Kuličkáři a Zetoráci“* a Libora Štáhlavského *Kam se poděla střední třída na Kladensku?*

³ Podle novější typologie průmyslu používané v České republice od roku 1994 se ale již jednotlivá odvětví nerozlišují na těžký a lehký průmysl, ale do tří kategorií: těžby a dobývání nerostných surovin, výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a zpracovatelského průmyslu, kam spadá nejen výroba textilií, ale i výroba strojů a zařízení, motorových vozidel, dopravních prostředků a zařízení, elektrických zařízení, kovových konstrukcí a kovodělných výrobků atd. Všechny výše zmíněné práce spolu s touto jsou tedy alespoň dle aktuální klasifikace ekonomických činností typologicky totožné, přesto jsem tento drobný rozdíl mezi nimi nechtěl opomenout. Viz TOUŠEK, Václav – KUNC Josef – VYSTOUPIL, Jiří a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň, 2008, s. 187-188.

2. METODOLOGICKÁ ČÁST

V této kapitole jsou popsány důvody výběru tohoto tématu diplomové práce a také je zde blíže specifikováno její vymezení. Dále jsou zde uvedeny typy pramenů, které určitým způsobem informují o historii či životě v podniku, jejich bližší specifikace a místo uložení. Nechybí ani výčet odborné literatury sahající od titulů historických až po monografie o textilním průmyslu. Kapitulu uzavírá metodologie orální historie, její pravidla a autorova aplikace v praxi.

2. 1. Výběr tématu

Když jsem přemýšlel o tématu diplomové práce, vytvořil jsem si pro sebe dvě podmínky: aby mi téma bylo nějakým způsobem blízké a aby mě samotné zpracovávání pokud možno bavilo a nebylo to pouze „psaní za trest.“⁴ Ideálně jsem se chtěl zabývat něčím, co by určitým způsobem souviselo s Jindřichovým Hradcem nebo jeho blízkým okolím. Po konzultaci s vedoucím práce jsme mnou navrhovaná témata zamítli a shodli se na tomto, neboť vedoucí již měl s pracemi tohoto typu zkušenosti a mne je tento podnik velmi blízký.⁵ Na JITCE pracovali jak moji rodiče, tak prarodiče. Často jsem o dění v podniku slýchal, nezdědkakdy jsem ho i osobně navštívil.⁶ Do areálu podniku občas zavítám i v současné době, protože tam stále pracuje můj otec.⁷ Přestože mám na JITKU tak úzké vazby, nikdy jsem nepřemýšlel o tom, že bych o ní mohl psát kvalifikační práci.

---

⁴ Svobodný výběr tématu kvalifikační práce vnímám velmi pozitivně. Osobně jsem byl při výběru tématu bakalářské práce limitován již zadanými tématy, z nichž nebylo žádné, které bych chtěl s chutí zpracovat. Nakonec jsem si vybral téma týkající se církevní tematiky – klášterů – o nichž jsem do té doby nevěděl téměř nic. Téma jsem si vybral pouze proto, že mělo alespoň malou spojitost s historií.

⁵ Původně jsem se chtěl věnovat biografickému zpracování jindřichohradeckého rodáka Františka Peltána, účastníka protinacistického odboje a spolupracovníka Tří králů. Zejména kvůli mé nedostatečné znalosti německého jazyka a limitaci při studiu dobových pramenů jsem ale od tohoto tématu upustil. Protože ale o této osobě neexistuje příliš mnoho studií, doufám, že se zpracování této významné historické osobnosti brzy někdo zhostí. Mým druhým nápadem bylo téma s náboženskou tematikou, kde bych mohl uplatnit mé znalosti nabyté při psaní bakalářské práce. V souvislosti s kláštery mě napadlo psát o Akci K, případně o Čihošťském zázraku. Protože se ale vedoucí práce na tuto tematiku nespécializuje, vzdal jsem se i této alternativy.

⁶ V paměti mi utkvěly zejména návštěvy podnikové jídelny a obrovské porce jídla, které můj otec z protekce od známých kuchařů dostával, vrátnice, v níž vrátný sledoval televizi a podniková chata u Horní Pěny, kde jsem strávil několik letních prázdnin.

⁷ Energetické centrum vzniklo v 50. letech jako zdroj elektřiny a tepla pro jindřichohradeckou textilku. Zatímco podnik ukončil svůj provoz, Energetické centrum funguje i nadále jako součást Skupiny ČEZ, [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.ecjh.cz/cze/index.html>

Původně jsem ani nepředpokládal použití orálněhistorické metody. Mým plánem byl archivní výzkum s využitím především písemných pramenů. Když padl návrh zmapování textilního podniku JITKA, znovu jsem o použití orální historie začal uvažovat. Vedoucí práce považoval její uplatnění za přínosné a já jsem nakonec souhlasil.⁸ Počáteční nechuť byla možná způsobená jistým krokem do neznáma, možnými časovými a finančními komplikacemi, způsobenými nákladným cestováním za narátory. Protože jsem ale zpracovával podnik v místě mého bydliště, předpokládal jsem, že by tyto problémy mohly odpadnout.⁹ To se týkalo i úspěšnosti souhlasu narátorů s poskytnutím svých vzpomínek – já jakožto jindřichohradecký obyvatel se specifickým příjmením, díky kterému si mě bývalí zaměstnanci mohli spojit s mými příbuznými a mohli tak být svolnější k pořízení rozhovoru – to by byly další benefity, které celý proces od shánění a kontaktování narátorů až po samotné nahrávání rozhovorů mohly usnadnit.¹⁰ Tyto domněnky se nakonec potvrdily a celý orálněhistorický výzkum proběhl bez větších komplikací.

2. 2. Vymezení tématu

Jindřichohradecký podnik nesl v průběhu svého fungování různé přívlastky – „národní podnik“, „státní podnik“ a „akciová společnost.“¹¹ Protože je však práce zaměřena na dvě období, viz níže, rozhodl jsem se použít časově neutrální ekvivalent „textilní podnik.“ Název podniku jsem napsal kapitálkami. V mnoha zdrojích se lze setkat i s označením „Jitka“, upřednostnil jsem však tuto podobu, protože je využívána v archivních podnikových dokumentech.

---

⁸ Že je to dobrý nápad, jsem usoudil ve stádiu heuristiky. Dosud nikdo totiž ve studiích věnující se tomuto podniku nevyužil metody orální historie, přestože to autor jedné kvalifikační práce deklaroval, viz podkapitola o pramenech a literatuře.

⁹ Hypotéza, že bývalí pracovníci a potencionální narátoři budou bydlet převážně nedaleko Jindřichova Hradce, se ukázala jako pravdivá. Více o narátorech, problematice jejich výběru, oslovování a následně uskutečňování rozhovorů viz příslušná podkapitola.

¹⁰ To se týkalo zejména lidí, kteří se s mými rodiči a prarodiči osobně neznali, ale mohli je mít v povědomí. To jsem předpokládal především u dědečka, který z mých příbuzných zastával nejvyšší postavení, a alespoň teoreticky by ho mělo znát nejvíce lidí. Většina narátorů si skutečně na mé rodiče či prarodiče sama od sebe vzpomněla, přestože pracovali na jiných pracovištích. Tuto skutečnost si ale leckdy uvědomili až v průběhu či na konci rozhovoru, takže nelze říci, že by mi rozhovor poskytli tzv. „ze známosti.“

¹¹ Podnik JITKA byl „národním podnikem“ již od začátku založení až do konce 80. let, kdy se stal „státním podnikem.“ Po přibližně třech letech byl podnik převeden na akciovou společnost a tento status nesl až do svého zániku, tedy přibližně šestnáct let.

Podnik JITKA představuje komplexní téma výzkumu, které skýtá celou řadu otázek. Nejprve jsem musel vymezit téma z časového hlediska. Podnik byl založen na počátku 50. let, tudíž by teoreticky bylo možné popsat celou jeho historii od založení až do zániku v prvních letech 21. století. Vedoucí práce ale navrhl schéma, se kterým měl již jako školitel zkušenost – zaměřit se pouze na dílčí časový úsek. V mém případě je to část období tzv. normalizace a doba tzv. transformace. Období tzv. normalizace je možné datovat od roku 1968, případně 1969, až do pádu socialistického režimu v roce 1989. Doba transformace následovala po pádu režimu a je charakteristická například privatizací státních podniků. Do soukromých rukou byla v této době převedena také JITKA. S vedoucím práce jsme dospěli k názoru, že by bylo zajímavé prostřednictvím metody orální historie porovnat 80. léta, kdy byl podnik centrálně řízen státem a 90. léta, kdy byl již součástí privátního sektoru. Jádrem práce jsou tedy především 80. léta a přibližně první polovina let 90.

Kromě časového je možné použít také geografické ohraničení práce. Podnik JITKA měl kromě hlavního centra v Jindřichově Hradci také pobočku v Českém Krumlově, která zaměstnávala několik set zaměstnanců. Vzhledem k pravděpodobně obtížnějšímu oslovování pamětníků a časově a finančně náročnějšímu terénnímu výzkumu jsem se ale rozhodl věnovat pozornost pouze jindřichohradeckému pracovišti.

Pravděpodobně nejdůležitější je vymezit práci tematicky, tzn., čemu bude v práci věnována největší pozornost. Bylo by možné zaměřit se například na technickou oblast podniku, metodám zpracování textilních vláken, jejich druhům a kvalitě vyráběných textilních materiálů. Domnívám se však, že tato problematika by měla být zpracována odborníky a studenty průmyslových či uměleckých škol. Taktéž by si prostor celé kvalifikační práce zasloužila ekonomická stránka podniku, z téhož důvodu jí však budu věnovat jen okrajový zájem. Hlavním tématem je každodennost zaměstnanců, konkrétně sociální zajištění, kam lze zařadit možnost získání podnikových bytů, služby závodního lékaře, předškolních zařízení pro děti pracovníků, podnikové jídelny a volnočasové aktivity, které jim podnik umožňoval prostřednictvím sportovních a kulturních akcí a podnikových rekreací.

Každodennost lze definovat jako *„bezprostředně prožívaný svět člověka, omezený jeho tělesným bytím, svázaný s plynutím času a vpletený do sítě sociálních vztahů, jež je*

utkána z významů.¹² S definováním každodennosti jakožto konceptu bádání je to však složitější, samotní vědci často nevědí, jak tento pojem uchopit. Jako jedno z možných východisek může být rozdělení do dvou rovin. První je představována dostupnou pramennou základnou, pomocí které získáme zdánlivě objektivní přehled o politické, právní či bezpečnostní situaci v daném prostředí. Ty lze doplnit druhou stranou každodennosti, založenou na subjektivním psychologickém a sociálním obsahu. Sem lze zařadit zkušenosti, strategie, zvyky a vzorce chování lidí. Toto pojetí každodennosti aplikovala i česká historiografie, pro kterou bylo studium každodennosti obyčejných lidí klíčem pro revizi dosavadního pohledu na socialistické Československo.¹³

Tento model je využit i v této práci. Hlavními tématy jsou sociální podmínky zaměstnanců, kulturní, rekreační a sportovní využití zaměstnanců. Pro tyto účely jsou využity „objektivní“ prameny a literatura, doplněné o „subjektivní“ narativní prameny poskytnuté bývalými zaměstnanci podniku.

2. 3. Použité zdroje

V práci jsou využity různé typy pramenů a zdrojů, které se v rámci této podkapitoly pokusím stručně představit. Protože se jedná o téma práce, které dosud nikdo monograficky nezpracoval, slouží jako nejlepší zdroj informací o podniku právě archivní prameny. Nejedná se však pouze o prameny uložené v archivech, některé z nich jsou uloženy také v knihovnách nebo uveřejněné na různých webových stránkách. Narativní prameny jsem vytvořil s pomocí ochotných narátorů a jsou uloženy v mém osobním archivu. Nechybí ani výčet literárních a jiných zdrojů.

2. 3. 1. Prameny

Naprostá většina písemných pramenů o textilním podniku JITKA, které jsou aktuálně k dispozici, je uložena v českobudějovické pobočce Státního oblastního archivu Třeboň.¹⁴ Celkem se jedná o tři fondy, přičemž všechny jsou nezpracované. Nejméně rozsáhlý je fond *ROH – závodní výbor, Jitka, n. p., Jindřichův Hradec*, obsahující

---

¹² SEDLÁK, Petr. *Každodennost jako předmět a koncept dějepisného poznání*. In: Soudobé dějiny, roč. 20, č. 1-2, 2013, s. 156.

¹³ Tamtéž, s. 121-127.

¹⁴ Státní oblastní archiv v Třeboni. *Archivní oddělení České Budějovice*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.ceskearchivy.cz/archivni-oddeleni/soa-ceske-budejovice/soa-cb-uvod>

informace o zasedáních, hospodaření, činnostech a plánech závodního výboru mezi lety 1952-1986.¹⁵

Druhým je fond *Jiholen, přádelny a tkalcovny lnu, n. p., Jindřichův Hradec*, co do množství dokumentů mnohem bohatší. Obsahuje prameny datované do roku 1965,¹⁶ tedy z období, kterému se v práci věnuji spíše okrajově. Dokumenty jsou uloženy v celkem 196 kartonech, nicméně více než polovina z nich, 109, obsahuje měsíční výkazy, nepříliš podstatné pro charakter této práce. Kromě plánů na jednotlivé roky jsou tu uloženy také například roční přehledy úrazovosti, ceníky, kalkulace a také kulturně-propagační činnost podniku – propagační materiály a různé plakáty. Ve fondu je uloženo také podnikové periodikum, *Hlas Jiholenu*, vycházející od roku 1951. To obsahuje rubriky o sportu, zdraví a literatuře.¹⁷

Pro moje potřeby je nejcennější fond *Jitka, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec*, který skýtá více než 15 metrů dokumentů rozdělených celkem do 142 krabic/kartonů. Velká část fondu obsahuje materiály hospodářské povahy, je zde možné najít roční účetní výkazy, roční komplexní rozbory, roční plány, prováděcí plány na jednotlivé roky a další typy pramenů. Přestože se nejedná o stěžejní prameny pro moje potřeby, skýtají významné informace o počtu a složení zaměstnanců, platových podmínkách apod.

Velmi cenný je karton *Závodní časopis: Hlas Jitky* obsahující podnikové měsíčníky v ročnících 1972–1998.¹⁸ Od roku 1975 se závodní časopis jmenoval pouze *Jitka* kvůli

---

¹⁵ DigiArchiv Státní oblastní archiv v Třeboni. *ROH – závodní výbor, Jitka, n. p., Jindřichův Hradec*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://digi.ceskearchivy.cz/21200001000967>

¹⁶ V roce 1965 došlo k přejmenování podniku JIHOLENU na JITKU, viz kapitola o dějinách podniku.

¹⁷ DigiArchiv Státní oblastní archiv v Třeboni. *Jitka, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://digi.ceskearchivy.cz/21200001000979>

¹⁸ Výtisky Hlasu Jitky, respektive JITKY, jsou k dispozici také v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, která disponuje ještě širším portfoliem než zmíněný SOA Třeboň. Návštěvníci zde mají na výběr z většiny výtisků z let 1976 až 2006, kdy se provoz podniku již pomalu chýlil ke konci. Viz Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Jitka*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0002820-Jitka, resp. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Hlas Jitky*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0002349-Hlas-Jitky. Pro úplnost nemůžu opomenout také jindřichohradeckou Městskou knihovnu, v jejíž studovně si mohou zájemci prolistovat většinu vydání z konce 80. let a počátku let 90. Viz Městská knihovna Jindřichův Hradec. *Periodika – Katalogizační lístek. Hlas Jitky: pravidelná podniková informace*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://katalogy.knihjh.cz/clavius/l.dll?cll~P=81181>

podobnosti se zakázanou rozhlasovou stanicí *Hlas Ameriky*.¹⁹ Od roku 1991 nesl opět název *Hlas Jitky*. Byl vydáván nejčastěji ve čtyřstránkovém černobílém provedení, a to téměř až do zániku podniku. Časopis samozřejmě obsahuje klasické floskule a agitace velebící státní režim včetně pravidelných informací o plnění stanovených plánů, velmi často uskutečňovaných na více než 100 %, umístěných na úvodní straně.²⁰ Zároveň je to ale velmi cenný zdroj poskytující zajímavé informace o vnitřním chodu podniku, zmiňuje různá podniková výročí, jeho úspěchy, sportovní výsledky mužstev soutěžících pod hlavičkou JITKY. Časopis se věnuje také kultuře – některá čísla obsahují tzv. *Kulturní a programovou přílohu Závodního klubu ROH Jitka*, která pracovníky informovala o nadcházejících kulturních akcích – plesech, karnevalech, koncertech, přednáškách atd. Do Závodního klubu zavítaly nejznámější celebrity normalizačního československého showbyznysu, například Vlastimil Brodský či Miroslav Žbirka.

V práci se věnuji také stručným dějinám Jindřichova Hradce. Těm se věnovalo několik autorů, viz níže. Soudobé dějiny města prozatím ale nikdo uceleně nezpracoval, proto se jako ideální pramen jeví městská kronika, do níž se píše události již od roku 1836. V současné době existuje šest svazků pamětních knih.²¹ Starší svazky jsou digitalizovány a k dispozici buď online prostřednictvím webové aplikace DigiArchiv SOA v Třeboni,²² nebo fyzicky v SOKA Jindřichův Hradec.²³

---

¹⁹ Jak se píše v lednovém čísle z roku 1991, tedy v roce 50. výročí založení podniku, na úvodní straně: „*Před téměř sedmnácti lety – přesně 27. března 1975 – jsme do redakční rady dostali pokyn, abychom skončili s původním názvem našeho zpravodaje – Hlas Jitky a nahradili ho jiným. Stalo se tak na nátlak pracovníků ideologického oddělení tehdejšího OV KSČ v Jindřichově Hradci, jímž prý tento název silně připomínal jedno tenkrát zakázané a rušené, leč přesto poslouchané rozhlasové vysílání - Hlas Ameriky. Ponecháváme nyní onen argument předešlých mocipánů okresu bez komentáře. Mluví ostatně sám za sebe a pochopitelně i za ně. Jsme však rádi, že letošní jubilejní ročník můžeme už zahájit s názvem původním a doufáme, že pokud budou existovat ekonomické a kvalifikační podmínky pro jeho vydávání v podniku, že jeho název už nikdy měnit nebudeme.*“ *Hlas Jitky*, roč. 20, č. 1, 23. 1. 1991, s. 1.

²⁰ Dobře to ilustruje například osoba Tomáše Garrigua Masaryka a vztah komunistů k němu. V březnovém čísle z roku 1990 se na úvodní straně podnikového periodika objevila prezidentova fotografie s textem připomínající tohoto státníka narozeného před 140 lety, což by ještě před několika měsíci bylo nemyslitelné. *JITKA*, roč. 19, č. 3, 23. 3. 1990, s. 1.

²¹ Novější svazky jsou k nahlédnutí na městském úřadu, viz Oficiální stránky města Jindřichův Hradec. *Kronika města*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.jh.cz/cs/mesto/kronika-mesta.html>

²² V celém rozsahu jsou online k dispozici pamětní knihy zahrnující období 1836-1928 a 1929-1948, a to v rámci fondu Archiv města Jindřichův Hradec, malá část (několik stran) poté z kroniky s datací 1949-1975, a to v rámci fondu Městský národní výbor Jindřichův Hradec. Viz DigiArchiv Státní oblastní archiv v Třeboni. *Kroniky obecní Jindřichův Hradec*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://digi.ceskearchivy.cz/kroniky-soka_jindrichuv_hradec-kroniky_obecni-j-jindrichuv_hradec

²³ České archivy. *Státní okresní archiv Jindřichův Hradec*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.ceskearchivy.cz/statni-okresni-archivy/soka-jindrichuv-hradec/soka-jh>

Kromě archivních pramenů poskytuje informace o podniku i mnohem dostupnější typ zdroje – denní tisk. Zejména pro období 90. a nultých let je to prakticky jediný dostupný zdroj informací o textilním podniku, který existuje.²⁴ Především se jedná o deník *Listy Jindřichohradecka*, který o situaci v podniku informoval nejčastěji.²⁵ Z dalších regionálních periodik je možné jmenovat *Českobudějovické listy*.²⁶ O investicích textilky a jejím pozvolném úpadku v nultých letech informuje *Mladá fronta Dnes – Jihočeské vydání*. Na tržby a zisky podniku v nultých letech se soustředí deník *Právo – Jižní Čechy*.²⁷

Zmínit si zaslouží také tři magisterské práce²⁸ o národním podniku Jitka. Jsou napsány diplomanty, kteří podle svých slov byli s textilkou úzce spjati – chodili tam na brigády či využívali podnikových rekreačních objektů. Autoři ve svých pracích informují, že zdrojem poznání pro ně byli rovněž samotní zaměstnanci. K dispozici měli také podnikovou kroniku, pramen, jenž bohužel není archivován v žádné instituci. Není však vyloučeno, že nemůže být uschován v domácnosti některého z bývalých pracovníků. Diplomanti se zaměřují především na budovatelské období, kdy byl podnik zakládán a popisují problematiku jeho výstavby. Neopomínají zmiňovat také technickou stránku –

V jindřichohradeckém okresním archivu jsou k dispozici záznamy maximálně do roku 1949, novější jsou nepřístupné kvůli nařízení GDPR.

²⁴ Ve fondu *Jitka, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec* je naprostá většina dokumentů datována do 70. a 80. let. 90. léta jsou zahrnuta kromě výše zmíněného podnikového časopisu v kartonu „opatření ředitele“, „pokyny a informace“, „podnikové normy“ a „zápisy z porad vedení.“

²⁵ S tímto názvem noviny vycházely od roku 1993 do roku 2006. V současné době nesou název Jindřichohradecký deník. Jednotlivé výtisky jsou uloženy v Městské knihovně Jindřichův Hradec, resp. v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, viz Městská knihovna Jindřichův Hradec. *Výsledky vyhledávání – Listy Jindřichohradecka*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://katalogy.knihjh.cz/clavius/l.dll?h~n=Listy%20Jind%C5%99ichohradecka>, resp. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Listy Jindřichohradecka* [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0003287-Listy-Jindrichohradecka

²⁶ Jedná se o období Listů Jindřichohradeckých určenou pro českobudějovický okres. Současný název zní Českobudějovický deník, viz Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Českobudějovické listy* [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0001300-ceskobudejovicke-listy

²⁷ Jednotlivá vydání obou periodik jsou rovněž k nahlédnutí v Jihočeské vědecké knihovně České Budějovice, viz Vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Mladá fronta Dnes – Jihočeské vydání* [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019. z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0003769-Mlada-fronta-Dnes-Jihoceske-vydani, resp. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Detail záznamu. Právo – Jižní Čechy* [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-s0004908-Pravo-Jizni-cechy

²⁸ Jedná se o diplomové práce Jaromíra Mikoláška *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*, Ivety Chatové *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec* a Karla Krále *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. Všechny byly zpracovány na českobudějovické Pedagogické fakultě a uloženy jsou v Akademické knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

metody zpracování textilních surovin, výrobu textilií a celkovou technickou vybavenost podniku.

Pro mne byly zajímavější a hodnotnější informace týkající se například sportovní stránky – v pracích jsou například uvedeny údaje o počtu zaměstnanců přímo účastnících se spartakiády na Strahově a dále sportovní možnosti, které podnik za spolupráce se SSM a Svazarmem svým zaměstnancům nabízel. Pozornost je věnována také kultuře. Pracovníci nebyli jen pasivními diváky plesů a jiných akcí, ale sami vytvářeli hudební a herecká tělesa. K textilce byla například také přiřazena Jindřichohradecká opera, místními obyvateli hojně navštěvovaná. Nechybí ani informace o podnikové knihovně, která obsahovala stovky titulů od beletrie až po odbornou literaturu. Prostor dostala také rekreace. JITKA spravovala několik objektů, kam zaměstnanci jezdili trávit dovolenou a děti letní prázdniny. Pionýři měli možnost jezdit na výměnné pobyty do NDR, PLR či SSSR. Ke každodennosti patří také stravování. Podnik měl již od 50. let zřízenou podnikovou jídelnu a autoři se v diplomových pracích věnují také problematice stravování a nedostatku potravin. Protože byla jindřichohradecká textilní firma obrovským regionálním zaměstnavatelem na poli zpracovatelského průmyslu, slovo dostala také sociální oblast pracovníků. Jedná se o zaměstnanecké pojištění. Autoři naznačují, že JITKA byla v této oblasti průkopníkem. K dispozici měla ve svých prostorách praktického lékaře a dokonce i gynekologa.

Jsem si vědom, že všechny tři práce byly vypracovány v době minulého režimu, kdy fungovala cenzura a nebylo možné svobodně publikovat. Obsahují socialistickou propagandu, což jim ale neubírá na hodnotě, jde-li o informace, které jsou z většiny ozdrojovány. Všechny tři práce proto považuji za přínosné.

Písemné prameny jsou dále doplněny o audiovizuální zdroje. O jindřichohradeckém textilním podniku existují minimálně dvě audiovizuální nahrávky.²⁹ První byla odvysílána na československých obrazovkách v roce 1975. Přestože byl tento rok bohatý na zahraniční i tuzemské události, v reportáži dostal prostor jindřichohradecký textilní podnik, což svědčí o tom, že JITKA byla skutečně velmi významnou továrnou. V této době došlo ke kompletní přestavbě podniku, který se začal soustředit výhradně na zpracování bavlny. Tato investice stála nemalé finanční prostředky a byla pravděpodobně impulsem

---

²⁹ Záměrně píše minimálně, protože je možné, že si například vedení podniku pořídilo nahrávky, které mohou být uchovány v soukromých archivech.

pro informování veřejnosti dokonce v televizním vysílání.³⁰ I druhý audiovizuální pramen je pro tehdejší národní podnik veskrze pozitivní. V České televizi byl několik let vysílán dokumentární pořad *Retro*, který divákům představoval fenomény každodenního života Čechoslováků. V epizodě věnované džínovým kalhotám dostala prostor jindřichohradecká textilka. Jako první v Československu totiž začala od roku 1986 vyrábět originální džínovinu z denimu, ze které poté oděvní podniky šily oblíbené rifle. V reportáži je natočen provoz závodu včetně vyjádření náměstků národních podniků JITKY a Oděvního průmyslu Prostějov, kteří vzpomínají na to, o jak velký krok v oblasti odívání se jednalo.³¹

2. 3. 2. Literatura

Kromě pramenné základny jsou v práci samozřejmě využity i knižní tituly. Protože záběr práce je poměrně široký, obsahuje problematiku od textilního průmyslu přes ekonomii až po historii, byly tak využity i zdroje z různých vědních oborů a oblastí lidského života. Bylo by zbytečné vypisovat zde všechnu využitou literaturu, pokusím se stručně představit základní tituly a zařadit je do několika skupin podle zaměření.

Do první kategorie bych zařadil tituly historické. V předkládané práci byly využity především k sepsání stručných dějin Jindřichova Hradce a okolí a historického kontextu období tzv. normalizace. Protože v práci vývoj okresního města předchází obecnějším československým dějinám, budu se věnovat nejprve literatuře zaměřené na něj. Na prvním místě musím jmenovat jindřichohradeckého archiváře Františka Teplého. Ten ve dvou dílech a sedmi svazcích *Dějiny města Jindřichův Hradec* zevrubně vyličil jeho historii od počátků³² až do roku 1848.³³ Kromě důležitých událostí spjatých s jindřichohradeckými vládnoucími rody v prvním díle věnoval pozornost také náboženskému a kulturnímu životu, hospodářskému vývoji, spolkům a řemeslům, kde důležitou roli hrála výroba

---

³⁰ Jedná se o třiceti osmi sekundovou nahrávku, doprovázenou komentářem, viz Česká televize. *iVysílání. Před čtyřiceti lety – rok 1975*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288585-archiv-ct24/215411058210012/obsah/389281-bavlnarsky-kombinat-jitka-otin>

³¹ Česká televize. *iVysílání. Retro. Tesilové kalhoty*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10176269182-retro/208411000360723>

³² TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, 1. svazek*. Jindřichův Hradec, 1927, 248 s.

³³ TÝŽ, *Dějiny města Jindřichova Hradce I, 2. svazek*, Jindřichův Hradec, 1927, s. 459.

textilních materiálů.³⁴ Přibližně ve stejné době vyšel *Jindřichův Hradec a jeho okolí* od autora Milana Gantnera.³⁵ Jedná se spíše o průvodce než o historickou studii, informace v něm podané jsou ale pro tuto práci, kde je kapitola o dějinách města spíše okrajovou, postačující. *Jindřichův Hradec* od historika a archiváře Lud'ka Jiráska,³⁶ jindřichohradeckého patriota³⁷, reprezentuje skupinu novějších titulů. Autor vymezuje základní dějinné mezníky města včetně těch novodobých. Zároveň mapuje již zaniklá místa. V roce 1993 oslavilo město 700. výročí. K jeho příležitosti vyšel sborník *Jindřichův Hradec 1293/1993*, na jehož přípravě se podílel kolektiv autorů ve městě žijících nebo majících k městu bližší vztah.³⁸ Záběr knihy je široký – celkem jedna dvacet kapitol je věnovaných archeologickým nálezům ve městě, raným dějinám, rybníku Vajgar, muzeu, řemeslům a cechům, sportu či náboženským stavbám.

Protože je předmětem práce textilní podnik, bylo zapotřebí získat alespoň základní povědomí o textilním průmyslu. Jindřichohradecký historik Jan Muk napsal o městě, ale i celém jindřichohradeckém regionu nepřeborné množství studií širokého zaměření. Mezi nimi také statě o vývoji textilního řemesla. V *Dějínách textilní výroby na Jindřichohradecku*³⁹ autor líčí historii této profese, která zde započala již v období středověku, až do počátku 20. století. Jan Pokorný rozšířil výše popsané vydání v díle *600 let textilu na Jindřichohradecku*⁴⁰ o dobu 40. let, přesněji řečeno ho dovedl do doby první dvouletky v roce 1947. Vydání vzniklo při příležitosti výstavy textilního průmyslu konané v Jindřichově Hradci právě v roce 1947. Autor popisuje nejvýznamnější textilní podniky po druhé světové válce nejen v okresním městě, ale také například v Nové Bystřici a blízkém okolí.

Nejpočetnější skupinou zaměstnanců v průmyslových podnicích jsou dělníci. Ten jindřichohradecký není výjimkou. O tom, jak se jim v období tzv. normalizace žilo, píše Lenka Kalinová ve studii *Dělníci v normalizaci: Dělnictvo a sociální stát*

---

³⁴ Jen pro zajímavost uvádím, že v Jindřichově Hradci se nachází ulice Archiváře Františka Teplého, kde měla JITKA vybudovanou výrobní halu. Hlavní budova sídlila v městské části Otín.

³⁵ GANTNER, Milan. *Jindřichův Hradec a jeho okolí*. Jindřichův Hradec, 1925, 81 s.

³⁶ JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. Praha, 2007, 107 s.

³⁷ Krásné články. *Historik Luděk Jirásko exkluzivně pro Žurnál*. [online] Dostupné ke dni 4. 3. 2019 z: <http://www.krasne-clanky.cz/krasne-clanky/historik-ludek-jirasko-exkluzivne-pro-zurnal-484.html>

³⁸ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, 255 s. Na konci knihy je příloha tvořená propagačními materiály několika regionálních firem a podniků, mezi nimi je uvedena také akciová společnost JITKA.

³⁹ MUK, Jan. *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec, 1947, 40 s.

⁴⁰ MUK, Jan – POKORNÝ, Jan. *600 let textilu na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec, 1947, 64 s.

v Československu. *Sociální postavení a postoje dělnictva v 70. 80. letech*, která je součástí sborníku *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*.⁴¹ Autorka se věnuje například školství – jakého vzdělání dělníci nejčastěji dosáhli, jejich mzdám, spotřebnímu životu a sociálním jistotám v době transformace. Ve sborníku *Opozice a společnost po roce 1948*⁴² využil Milan Otáhal ve svém příspěvku *Ze života dělníků za tzv. normalizace* paměti narátorů. Z výpovědí tak můžeme získat alespoň částečný náhled příslušníků dělnických profesí (neboť vypravěčů bylo „pouze“ třiatřicet) jak na politická témata – vztah ke KSČ, sametové revoluci, tak na celospolečenská a každodenní – pražské jaro, média, ROH, slavnosti, pracovní vyznamenání. Metodu orální historie využili také badatelé z Centra pro orální historii, kteří doposud věnovali pozornost spíše „viditelným“ skupinám obyvatelstva jako byli disidenti či příslušníci vládnoucí garnitury. Publikace *Obyčejní lidé...?! Životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*⁴³ již podle názvu naznačuje, že jejím ústředním tématem budou představitelé mlčící většiny. Jednotlivé kapitoly poodhalují, jak dělníci trávili volný čas⁴⁴, bydleli, vnímali své postavení „vládnoucí třídy“ či jaké zkušenosti měli intelektuálové s vysokými školami. Jako doplněk informací o životní úrovni lidí v období tzv. normalizace, včetně množství statistických údajů a politického kontextu, může posloužit kniha Jana Rataje a Přemysla Houdy *Československo v proměnách komunistického režimu*.⁴⁵

Protože sledovaný podnik spadá do výrobního textilního průmyslu, je zapotřebí mít také přehled o ekonomickém vývoji naší republiky. Z ekonomické literatury je možné zmínit obsáhlou publikaci pedagogů z Vysoké školy ekonomické, resp. Vysoké školy

---

⁴¹ KALINOVÁ, Lenka. *Dělníci v normalizaci: Dělnictvo a sociální stát v Československu. Sociální postavení a postoje dělnictva v 70. 80. letech*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha, 2012, 288 s.

⁴² OTÁHAL, Milan. *Ze života dělníků za tzv. normalizace*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Opozice a společnost po roce 1948*. Praha, 2009, 226 s.

⁴³ VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. 1. svazek. Praha, 2009, 531 s.

⁴⁴ Kapitulu o trávení volného času dělnického obyvatelstva sepsal Milan Otáhal. S příslušníky dělnických profesí bylo natočeno dohromady 62 rozhovorů. Milan Otáhal na straně 256 píše: „*Vybraní narátoři nereprezentují všechny skupin dělníků, převažují ti, kteří pracovali v lehkém průmyslu, ale i zde chybí zástupci z textilního odvětví.*“ To znamená, že život textilních pracovníků zatím nikdo alespoň ne pomocí orálněhistorického výzkumu nezmapoval. Přínos předkládané práce by mohl být alespoň v tom, že zkoumá život dosud historickým očím přehlíženým textilních pracovníků.

⁴⁵ RATAJ, JAN – HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha, 2010, 456 s.

báňské, *Hospodářské dějiny Československa 1918-1992. 2. díl: období 1945-1992*,⁴⁶ pokrývající celé sledované období, tzn. normalizace a první roky transformace, či stručnou publikaci Libora Žídka *Česká ekonomika v 90. letech*.⁴⁷

Kromě historické literatury pojednávající o Jindřichově Hradci, období normalizace a textilní výrobě, pracím věnující se hospodářským stránkám Československa je třeba uvést ještě zdroje metodologické, věnující se postupům a pravidlům metody orální historie. Základním dílem je *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie* autorů Miroslava Vaňka a Pavla Mückeho.⁴⁸ Ti se kromě důležitých témat jako analýza a interpretace věnují také formálním záležitostem orálněhistorického výzkumu. Jedná se o otázku etiky a legislativy, v souladu s nimiž musí výzkumník pracovat, dále doporučení a tipy, jak zacházet s nahaným orálním pramenem, jak jej redakčně upravit a případně veřejně publikovat. Cennými jsou také zveřejněné návrhy dopisů, kterými tazatelé případné narátory kontaktují, dále informované souhlasy o zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů či o poskytnutí práv.

2. 3. 3. Internet

Psát vědecké studie či kvalifikační práce bez přístupu k internetu by si dnes již naprostá většina autorů dokázala stěží představit. S jeho pomocí mohou vyhledat všechny možné zdroje a některé online studovat či stáhnout, aniž by opustili své pracoviště nebo domov. I já přiznávám, že mi vyhledávání na internetu ušetřilo nejen čas, ale i finance, které bych vynaložil za cestu do knihoven.

Co se týká přímých informací o podniku, JITKA provozovala vlastní internetové stránky www.jitka.cz, tato doména ale již neexistuje. Výše jsem zmiňoval jako důležitý zdroj informací tištěné médium. Na tomto místě je záhodno zmínit také jejich elektronickou podobu. Konkrétně se jedná o web Jindřichohradeckého deníku, kde jsou zveřejněné články vztahující se k posledním chvílím podniku, navíc obsahující vzpomínky

---

⁴⁶ PRŮCHA, Václav a kolektiv. *Hospodářské dějiny Československa 1918-1992. 2. díl: období 1945-1992*. Praha, 2009, 1004 s.

⁴⁷ ŽÍDEK, Libor. *Česká ekonomika v 90. letech*. Brno, 2004, 106 s.

⁴⁸ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011, 296 s.

bývalých předáků podniku.⁴⁹ O jindřichohradeckém podniku poskytla informace také českobudějovická stanice Českého rozhlasu.⁵⁰ Obsáhlý článek publikovaný několik let po zrušení poskytl ekonomický magazín E15. Obsahuje zajímavé vzpomínky bývalých pracovníků, kteří s nostalgií vzpomínají na šťastná léta strávená v této textilce.⁵¹

Zmínil jsem možnost stáhnout volně určité tituly. Brněnská Masarykova univerzita například dala online k dispozici dvě orálněhistorické příručky od profesora Vaňka.⁵² Za připomenutí také jistě stojí Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, který má na svém webu volně ke stažení řadu publikací vztahující se k období druhé republiky, normalizace i postkomunismu.⁵³

2. 4. Metody sběru dat

V této podkapitole se pokusím stručně nastínit základy orálněhistorického přístupu, jeho vývoj, uplatnění a možná úskalí. Prostor dostanou rovněž etické otázky této metody. Následně popíši, jak probíhala aplikace této metody v praxi – jakým způsobem jsem vybíral narátory, jaký způsob komunikace jsem volil, když jsem je oslovoval s přáním o poskytnutí jejich vzpomínek, jak probíhalo nahrávání rozhovorů a zda nastaly nějaké komplikace.

2. 4. 1. Orální historie

Orální historie je specifickým přístupem v tom, že je založena na vzpomínkách pamětníků a mluveném slovu, kterým jsou reprodukovány posluchači či čtenáři. Hrubou definici poskytli již před lety Miroslav Vaněk a Pavel Mücke: „*Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž*

---

⁴⁹ Například v článku *Jitka už čeká jen na zázrak* je zveřejněna hlavní stránka podnikových internetových stránek, viz Jindřichohradecký deník. *Jitka už čeká jen na zázrak*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/krach_jitka.html

⁵⁰ Český rozhlas České Budějovice. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: <https://budejovice.rozhlas.cz>

⁵¹ E15. *Kolem továrny na Jitce se nedalo kvůli bahnu chodit bez holínek*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: <https://www.e15.cz/magazin/kolem-tovarny-na-jitce-se-nedalo-kvuli-bahnu-chodit-bez-holinek-849866>

⁵² VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha, 2004, 175 s. Viz Informační systém Masarykovy univerzity. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2017/VIKBB61/um/Vanek_-M.---Oralni-historie---Metodicke-a-technicke-postupy.pdf

VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011, 296 s. viz Informační systém Masarykovy univerzity. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2018/HIB0463/um/Treti_strana_trojuhelniku.pdf

⁵³ Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. *Elektronické publikace*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: <http://www.usd.cas.cz/elektronicke-publikace>

*prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky určité události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně.*⁵⁴ V praxi to probíhá tak, že výzkumník/tazatel si zprvu definuje badatelské téma a okruhy témat, která by chtěl s pamětníky probrat. Následuje jejich vyhledávání a oslovování. K nalezení narátorů může autor využít například své rodiny či známých, které o svých záměrech informuje, nebo si pomoci informačními technologiemi. Oslovování a požadavek na poskytnutí rozhovoru může proběhnout telefonicky, elektronickou poštou nebo osobním setkáním, kdy badatel potenciálního narátora navštíví v jeho bydlišti nebo osloví na ulici. Narátor by měl být dobře informován o badatelových cílech, o výzkumné metodě a o svých právech, která jsou shrnuta v informovaném souhlasu. Pokud pamětník s podmínkami souhlasí, nastává další fáze – samotný rozhovor. Ten se odehrává v prostředí příjemném pro narátora, často to bývá jeho domov. Pokud to okolnosti neumožňují či si to dotazovaný nepřeje, může setkání proběhnout v tazatelově domově či zaměstnání anebo na veřejných místech jako jsou kavárny nebo parky. Dle pouček by mělo být místo klidné a pokud možno co nejvíce tiché bez rušivých elementů, které by nahrávání znemožňovaly. Rozhovor musí být nahráván zvukově, případně i audiovizuálně. Oba aktéři jsou v onen moment partnery a v ideálním případě by mezi nimi nemělo být žádné napětí. Narátor by měl mít prostor vyjádřit své myšlenky, neměl by být vystaven stresu a neměl by mít pocit, že je tazatelem „zkoušen.“

Rozhovor může mít podobu tzv. životopisného vyprávění, kdy narátor mluví o svém životě a tazatel do jeho popisu jen minimálně zasahuje. Druhým typem je tzv. polostrukturovaný rozhovor, který má již podobu interview. Tazatel má připravené otázky, obvykle zpracované na základě informací z životopisného vypravování, které narátorovi pokládá. Po skončení rozhovoru by v ideálním případě měl být podepsán informovaný souhlas, dle kterého narátor souhlasí s použitím jeho vzpomínek pro vědecké či studijní

---

⁵⁴ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011, s. 8. V důsledku rozdílného formátování této PDF verze oproti originální knižní jsou obě vydání rozdílně stránkovány. V práci využívám verzi z roku 2011 v PDF podobě.

účely. Poté následuje další stádium, kdy vědec/student nahrané rozhovory analyzuje a interpretuje.⁵⁵

V případě této diplomové práce se pokusím v oblasti soudobých dějin a orální historie získat prostřednictvím rozhovoru nové poznatky od lidí, kteří byli účastníky fungování jindřichohradeckého textilního podniku a zároveň svědky celospolečenských událostí, jež se staly v době tzv. normalizace a transformace.

Jedná se o metodu kvalitativní a lišící se od jiných historických přístupů, například politických či hospodářských dějin, psaných většinou s pomocí tradičnějších písemných pramenů. Výjimečnou ji činí především její záběr – často jsou orálněhistorické projekty zaměřeny na bezdějinné vrstvy obyvatel, tedy lidí, kteří svými činy nijak neovlivnili chod dějin a nedostali se do povědomí mas jako již například zmínění komunističtí funkcionáři či disidenti. To je ostatně případ i této práce. Mou motivací bylo zabývat se „obyčejnými lidmi“, bývalými zaměstnanci JITKY, a dozvědět se, jak oni tento podnik a věci s ním související vnímali. Protože orální historie spadá do kvalitativního výzkumu a počet narátorů bývá zpravidla omezený, často čítající jednotky, maximálně desítky respondentů, nelze jeho výsledky zobecňovat a považovat je za definitivní. Orální historie o to ani neusiluje, jejím dalším specifikem je právě cílení na jednotlivce a popsání jeho individuálních postojů a pocitů.⁵⁶

To ale často bývalo a stále bývá terčem kritiky z řad zastánců klasické historiografie. Podle nich jsou orálněhistorické prameny příliš subjektivní. To je pravda, avšak na druhé straně psali písemné prameny lidé, kteří o věcech, o kterých psali, měli jisté mínění, a výsledný text tedy rovněž není možné hodnotit jako objektivní.⁵⁷ Jak píše italský orální historik Alessandro Portelli, subjektivita je v orálněhistorickém přístupu dokonce žádoucí, protože o to víc jsou výsledné prameny zajímavější a rozmanitější. S tím souvisí i problematika paměti. Portelli tvrdí, že písemné prameny bývají často sepsány i několik desetiletí poté, co se daná událost stala. Narátoři mohou rovněž vzpomínat na události ze svého mládí a tyto vzpomínky nemusí být úplně pravdivé, přesto jsou považovány

---

⁵⁵ Analýze podrobuje své vzpomínky i narátor. Tazatel částečně analyzuje narátorovy výpovědi již během rozhovoru, viz například kapitola: YOW, Raleigh, Valerie. *Analysis and Interpretation*. In: *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Second edition. Oxford, 2005, s. 282-310.

⁵⁶ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011, s. 12-13.

⁵⁷ Tamtéž, s. 14-15.

za relevantní. Ideálním postupem je podle Portelliho kombinace více typů pramenů.⁵⁸ Tuto cestu jsem zvolil i já.

2. 4. 2. Výběr narátorů

Prvotně jsem si stanovil kritéria, která by měli vybraní narátoři splňovat. Hlavním, a nakonec i jediným, bylo časové hledisko – aby vybraný pamětník v podniku pracoval v 80. či 90. letech nebo ideálně v obou těchto dekadách.

Mé nejbližší kroky směřovaly k mým příbuzným, protože většina z nich v podniku dříve pracovala. Mým předpokladem bylo natočit rozhovory s nimi a navíc od nich získat kontakty na jejich bývalé kolegy či známé. Má matka mi víceméně rozhovor přislíbila již na počátku zpracovávání tohoto tématu, babičku jsem nakonec kvůli rodinné tragédii o rozhovor napožádal. „Rodinný“ výzkum jsem tedy prozatím odložil a snažil se získat jiné, neznámé narátory, což v počátcích k mému překvapení nebylo jednoduché. Tip na prvního narátora přišel nečekaně v mém zaměstnání při jedné společenské akci, kdy se mě známý ptal na mé studium a následně mi dal kontakt na svou babičku. Ta mi po rozhovoru dala telefonní kontakt na svého bývalého kolegu, kterého nedávno potkala v jeho zaměstnání, kde spolu zavzpomínali na léta strávená v podniku. To bylo poprvé a naposledy, kdy jsem díky tzv. *snowball technice*, tedy získávání kontaktů na další potencionální narátory od původního narátora získal tip na dalšího možného respondenta. Ihned cestou od narátorky jsem jej osobně navštívil v místě jeho pracoviště, sdělil účel mé návštěvy a zeptal se, zda by souhlasil s rozhovorem. Narátor byl zprvu zaskočený a chtěl si vše nejprve promyslet. Po telefonu jsme se následně domluvili a rozhovor nakonec uskutečnili. K vyhledání dalších pamětníků jsem využil i sociální síť Facebook, kde jsem poslal výzvu přátelům, zda ve svém okolí neznají někoho, kdo v podniku pracoval a byl by ochotný poskytnout rozhovor. Zde jsem dostal kontakt na dvě osoby, z nichž jednu jsem oslovil telefonicky a druhé jsem poslal zprávu, která však zůstala bez odpovědi. Ve dvou případech se mi stalo, že jsem telefonicky kontaktoval dvě dámy a zřejmě mou chybou se domnívaly, že mi postačí rozhovor pouze po telefonu. Vysvětlil jsem jim, že podmínkou je osobní setkání a raději jim nechal několik dní na rozmyšlenou. Poté jsem jim znovu zatelefonoval a zeptal se, zda by s rozhovorem souhlasily. V obou

---

⁵⁸ Více ve známé Portelliho eseji: PORTELLI, Alessandro. *What makes oral history different*. in: PERKS, Robert – THOMSON, Alistair (eds.). *The oral history reader*. London, 1998, s. 63-74.

případech se nakonec rozhovor úspěšně realizoval. Velmi mi v hledání pamětníků pomohli mí rodiče. Má matka mi zprostředkovala rozhovor s jedním narátorem a otec celkem se čtyřmi jeho současnými kolegy a přáteli. Přestože je rodiče předem informovali o podmínkách, které orálněhistorický rozhovor skýtá, pro jistotu jsem ještě sám všem pamětníkům tyto informace zopakoval.

Ne všichni oslovení narátoři ovšem rozhovor poskytli. Dvě osoby, s nimiž byl rozhovor dohodnut, se na smluvené místo v daný čas nedostavily. Důvody mi nejsou úplně známé, osoby mě dále již nekontaktovali, ovšem u jedné z nich lze předpokládat, že hlavní překážkou, proč od rozhovoru odstoupil, bylo podepsání informovaného souhlasu.⁵⁹ Jak jsem zmínil výše, kontaktoval jsem jednoho bývalého pracovníka prostřednictvím sociální sítě. Zde nelze s jistotou říci, zda adresát mou zprávu nezaregistroval, nebo ji úmyslně ignoroval.⁶⁰ V jednom případě jsem oslovil i manžela narátorky, u které jsem dělal rozhovor. Pán byl ochotný rozhovor poskytnout, ovšem bez nahrávacího zařízení. Pokusil jsem se mu nabídnout anonymizaci, ale ani s tímto návrhem nesouhlasil. Protože mě ale jeho vzpomínky zajímaly, popovídal jsem si s ním o jeho působení v podniku „mimo mikrofon.“ Poté místnost opustil a já jsem započal nahrávaný rozhovor s jeho ženou.

Celkem se mi podařilo nahrát rozhovor s deseti pamětníky. Jsem si vědom toho, že vybraný vzorek respondentů není reprezentativní a nelze tak z práce vyvozovat nějaké všeobecné závěry, protože je zkrátka příliš malý. Vzhledem k tomu, že v podniku pracovalo jednu dobu více než dva tisíce zaměstnanců, nelze považovat názor pouhých deseti z nich za jediný správný a objektivní. Mou motivací ovšem nebylo jej hledat, stejně jako jsem neusiloval o napsání objektivní práce. Rozdílnost a pluralita pohledů a vzpomínek je naopak, dle mého, cenná a vítaná, a díky ní můžeme být schopni lépe porozumět minulým událostem.

Jedná se celkem o pět mužů a pět žen. Také pracovní zařazení je zastoupeno rovnoměrně. Pět narátorů vykonávalo dělnickou profesi, druhá polovina byla alespoň po nějakou dobu kvalifikována jako THP.⁶¹ Dá se říci, že se jedná o dvě generace

---

⁵⁹ Podle mých informací měla daná osoba špatné zkušenosti s podepisováním dokumentů, nejednalo se tedy o nějakou averzi vůči studijnímu oboru, instituci či mé diplomové práci.

⁶⁰ Zprávu si ani po více než čtrnácti dnech „nezobrazil“, nicméně byl i mým facebookovým přítelem „označen“ u mého příspěvku, čehož si pravděpodobně nevšiml.

⁶¹ Technicko-hospodářský pracovník, často se jednalo o mistry či pracovníky v kancelářích. Tři pracovníci byli kvalifikováni jako THP po celé své působení v podniku.

pamětníků, nestarší z nich je ročník 1931, nemladší se narodil v roce 1966. Z hlediska doby strávené v podniku se jedná o osoby, které ve většině případů v podniku strávily více než dvě desetiletí. Celkem devět rozhovorů bylo natočeno v Jindřichově Hradci, výjimkou byl rozhovor s narátorkou na její chalupě v nedaleké obci. Ve čtyřech případech setkání proběhlo v místě bydliště narátorů, respektive v místě jejich pracoviště, jeden rozhovor byl pořízen v restauračním zařízení, a jeden na již zmíněné chalupě.

Níže uvádím tabulku se základními údaji narátorů a následně jejich krátké medailonky včetně okolností, za jakých rozhovor proběhl. Protože ne každý setrval na jedné pracovní pozici po celou dobu, uvedl jsem to tabulky takové místo, které bylo v jeho kariéře nejvýznamnější, nebo na něm působil nejdelší dobu.

Tabulka č. 1.: Vybraní narátoři a jejich základní charakteristika.

<i>Jméno</i>	<i>Rok narození</i>	<i>Nástup</i>	<i>Odchod</i>	<i>Pracovní pozice</i>
D. Čekalová	1959	1978	2007	Chemická laborantka
J. Grošková	1947	1970	2005	Klasifikantka
J. Hejdová	1935	1953	1983	Chemická laborantka
V. Johne	1931	1967	1991	Ředitel podniku
J. Liten	1960	1980	2004	Vedoucí přádelny
M. Moudrý	1960	1992	2007	Vedoucí úpravny
A. Ruprechtová	1944	1967	1995	Klasifikantka
M. Straka	1966	1985	1992	Seřizovač
K. Šamal	1946	1972	1994	BD ⁶²
J. Švepešová	1953	1977	1986	Dělnice na nabíjárně

Anna Ruprechtová (*1944)

Vystudovala zemědělskou školu a nejprve pracovala v JZD. V roce 1967 nastoupila na JITKU, kde pracovala až do roku 1995. Na narátorku jsem dostal tip od jejího vnuka, který mi předal telefonní kontakt. S paní Ruprechtovou jsme se poté domluvili na termínu a místě rozhovoru. Setkání proběhlo u narátorky doma, v příjemné a uvolněné atmosféře.

⁶² Narátor měl svoji pracovní pozici zažitou pod zkratkou „BD.“ Svoji pracovní náplň charakterizuje takto: „No, jezdili jsme, buď jsme sekali dráty na tý bavlně, nebo jsme jezdili s akuvozíkama a rozváželi materiál po place tam a převáželi jsme to přes dvůr do druhého hangáru, tomu se říkalo jako béděčko.“

Pamětnice nebyla nervózní, ráda vyprávěla, během rozhovoru jsme párkrát odbočili, například když jsme probírali mé prarodiče. Po skončení nahrávání jsme si ještě neformálně povídali, narátorka mi dala navíc tip na dalšího potenciálního narátora. Paní Ruprechtové jsem nabídl přepis rozhovoru, s čímž ráda souhlasila. Ochetně mi zapůjčila kroniku z jejího oddělení, která obsahuje informace o plnění závazků a BSP včetně řady fotografií a ilustrací.

Martin Straka (*1966)

Absolvoval střední strojírenskou školu. Na JITKU nastoupil v roce 1985 a pracoval tam až do roku 1992. Narátora jsem kontaktoval osobně v jeho zaměstnání, sdělil jsem mu, kdo mi na něj dal tip, můj studijní obor a požádal ho, zda by nebyl ochotný podělit se o své vzpomínky a zkušenosti týkající se podniku. Pan Straka mi na sebe dal telefonní kontakt a sdělil, kdy mu mám zatelefonovat. Po telefonu jsme poté domluvili čas a místo rozhovoru, narátor rovněž požádal o anonymizaci z obavy, že by jeho jméno mohlo být uveřejněno v tisku. Ujistil jsem ho, že rozhovor bude veden zásadně pouze pro účely diplomové práce, nicméně jeho přání být anonymní jsem respektoval a předkládané jméno je smyšlené. Rozhovor probíhal v místě zaměstnání pana Straky, v poměrně rušném prostředí, přesto se narátor soustředil a na otázky odpovídal poměrně obsáhle. Z mimiky šlo vyčíst, že pro něj bylo povídání o jeho bývalém zaměstnání příjemné. Panu Strakovi jsem nabídl, že mu mohu doručit vyhotovený přepis rozhovoru, s čímž souhlasil.

Václav Johne (*1931)

Narozen na Slovensku. Na JITKU nastoupil v roce 1967 a působil zde mimo jiné jako náměstek a v mezi lety 1988 až 1991 jako generální ředitel. Na pana Johneho jsem dostal tip od mé matky, která se zná s jeho dcerou, která také rozhovor zprostředkovala. Setkání se uskutečnilo v narátorově bytě. Ještě před nahráváním jsem panu Johnemu vysvětlil všechny náležitosti, tzn. informace o mém studiu a diplomové práci, účel rozhovoru, nutnost nahrávat rozhovor, ukázal mu informovaný souhlas a sdělil práva, která má. Hned na začátku rozhovoru narátor dvakrát požádal o přerušeni nahrávání, a to zejména z důvodu, aby mi z toho „*neudělal guláš*.“ Rozhovor byl poté přerušen ještě třikrát, dvakrát z důvodu odchodu na toaletu a jednou kvůli telefonnímu hovoru narátora. Interview jinak probíhalo v klidné atmosféře, narátor rád vyprávěl. Po skončení nahrávání

jsme si ještě povídali o jeho a mých příbuzných. Pan Johne mi poté pověděl, že je již vyčerpaný a proto jsem ukončil návštěvu, ponechav mu informovaný souhlas, který jsem po několika dnech obdržel vyplněný prostřednictvím jeho dcery. Ta mne zároveň informovala, že pokud budu ještě potřebovat nějaké informace, rád mi je pan Johne poskytne. Totéž potvrdila i vnučka narátora, podle které byl její dědeček z rozhovoru nadšený.

Jaroslava Hejdová (*1935)

Absolvovala gymnázium a střední průmyslovou školu chemickou. Do podniku nastoupila v roce 1953, tedy ještě v době, kdy fungoval jako JIHOLEN. Pracovala zprvu na kotelně a následně až do konce na vodárně, která byla lokalizovaná několik set metrů od podniku v blízkosti Hamerského potoka. Tip a kontakt na narátorku jsem dostal od mého kolegy, který je manželem její vnučky. Narátorku jsem kontaktoval telefonicky, sdělil jsem jí účel oslovení a bližší informace o mém projektu. Paní Hejdová souhlasila s osobním setkáním, oba jsme se následně shodli na místě a čase uskutečnění rozhovoru. Nedlouho před sjednaným termínem jsem narátorce ještě jednou zatelefonoval z důvodu toho, že jsem při prvním hovoru zapomněl říci o podmínce zvukového nahrávání rozhovoru a o informovaném souhlasu. S oběma kritérii souhlasila, setkání proběhlo přesně podle předešlé domluvy u narátorky doma. Rozhovor byl veden v uvolněné atmosféře, několikrát jsme se spolu zasmáli. Rozhovor je rozdělen mou vinou na dvě části, protože jsem nedopatřením první nahrávání namísto pouhého stopnutí vypnul. Narátorka po rozhovoru neměla další požadavky a v případě potřeby přislíbila zprostředkování dalších narátorů.

Karel Šamal (*1946)

Narozen v roce 1946. Na JITKU nastoupil v roce 1972, kdy opustil své dosavadní zaměstnání u ČSAD. Rozhovor zprostředkoval můj otec, který se s narátorem velmi dobře zná a pravidelně stýká. S jeho návrhem termínu a místa uskutečnění rozhovoru jsem souhlasil. Setkali jsme se dle domluvy, narátor mi sdělil, že je velmi nervózní, celou noc nespal z obavy, na co všechno se ho budu ptát. Snažil jsem se ho uklidnit a ujistit, že mi jde pouze o jeho osobní zkušenosti a vzpomínky na každodenní život v podniku, nikoliv o údaje a data, což ho uklidnilo. Zároveň mě upozornil na to, že rozhovor bude

pravděpodobně velmi krátký, protože není příliš upovídaný. Ujistil jsem ho, že mám připravené otázky a že na ně bude pouze odpovídat, což ho rovněž uklidnilo. Rozhovor proběhl v restauračním zařízení. Vybrali jsme si místo ve vedlejším salóňku, kde bylo více klidu. Rozhovor byl několikrát krátce přerušen ostatními hosty či obsluhou, jinak proběhl bez komplikací.

Milan Moudrý (*1960)

Absolvoval střední chemickou školu. Na JITKU nastoupil v roce 1992, kde po celou dobu zastával funkci technického pracovníka na oddělení úpravny. Rozhovor zprostředkoval můj otec, který je jeho kolegou. Narátor navrhl čas, kdy by mohl rozhovor proběhnout. Ve smluvenou dobu jsme se sešli v narátorově kanceláři, kde jsme si nejprve chvíli povídali o mém studijním oboru, náležitostech, které orálněhistorický rozhovor má a poté jsme se věnovali samotnému interview. To proběhlo v neformální a příjemné atmosféře při šálku kávy a čaje. Rozhovor občas mírně narušili dva zpívající papoušci. Pan Moudrý vyprávěl velmi obsírně a nebylo zapotřebí ho k odpovědím vybízet. Po skončení rozhovoru jsme se ještě chvíli bavili o úplném konci podniku, který jako zaměstnanec zažil a který dle něj neproběhl úplně férovou cestou. Na úplném konci návštěvy mi ještě dal tip na dalšího možného narátora.

Jaroslav Liten (*1960)

Vystudoval střední textilní školu, na JITKU nastoupil v roce 1980 a působil v ní až do úplného konce v roce 2007. V areálu bývalého podniku pracuje dodnes. Rozhovor s panem Litenem nebyl předem plánovaný – když jsem odcházel ze schůzky s panem Moudrým, můj otec si vzpomněl na dalšího kolegu, který býval zaměstnancem JITKY, zavedl mě za ním a spolu jsme se zeptali, zda by nebyl ochotný poskytnout rozhovor. Protože byl narátor v pracovní době, byl zprvu trochu ostýchavý, ale nakonec k rozhovoru svolil. Vysvětlil jsem mu podmínku zvukového nahrávání rozhovoru a podpis informovaného souhlasu, s čímž souhlasil. Rozhovor probíhal v narátorově kanceláři, která sídlí v blízkosti chladicí věže. Ta mohla lehce nepříznivě ovlivnit kvalitu zvukového záznamu. Během rozhovoru narátor dvakrát vyřizoval pracovní telefonát, jinak vše probíhalo v klidu. Protože jsem narátora nechtěl příliš zdržovat, snažil jsem se rozhovor

omezit jen na nejdůležitější otázky. Po skončení rozhovoru podepsal pan Liten informovaný souhlas a já mu velmi poděkoval za čas, který mi v pracovní době věnoval.

Dana Čekalová (*1958)

Absolvovala střední zdravotnickou školu, povolání zdravotní sestry však nikdy nevykonávala a ihned po studiích šla pracovat na JITKU do laboratoře. V podniku pracovala až do ukončení provozu v roce 2007. V současné době pracuje stále v laboratoři, která se jako jeden z mála provozů zachovala i po zavření podniku. Narátorka se již od školních let zná s mým otcem, v současné době jsou kolegové a tak nebylo obtížné ji požádat o rozhovor. Setkání proběhlo ve smluveném čase v pracovně narátorky. Tu jsem na začátku informoval o náležitostech s rozhovorem souvisejících. Poté jsme se věnovali rozhovoru, který proběhl v příjemné atmosféře. Narátorka byla velmi klidná a ráda vyprávěla. Jediné, co nepatrně narušovalo rozhovor, byl zvuk z nedaleké chladicí věže. Narátorce jednou zvonil telefon, ale hovor nepřijala. Po skončení nahrávání jsme si ještě povídali o našich rodinných příbuzných a narátorka v případě potřeby přislíbila doplněných některých informací.

Jana Grošková (*1947)

Narozena v roce 1947, po zaměstnání v Obalu Rozkoš nastoupila v roce 1970 na JITKU, kde pracovala na pozici kvalifikantky. V podniku působila až do roku 2005. Kontakt na narátorku jsem získal od jejího vnuka, s nímž se několik let znám. Paní Groškové jsem zatelefonoval s přáním o poskytnutí rozhovoru. Narátorka si to nejprve chtěla promyslet a tak jsem ji znovu oslovil za několik dní. To již s rozhovorem souhlasila a následně jsme se domluvili na místě a času schůzky. Schůzka proběhla na její chalupě, kam jsem za ní dojel. Nejprve jsem se představil, sdělil účel a povinnosti, které jsou s rozhovorem spjaté. Před samotným rozhovorem jsme si ještě chvíli povídali, přičemž mi již některé věci, na které jsem se chtěl zeptat až při samotném rozhovoru, pověděla. Samotné interview proběhlo v uvolněné a klidné atmosféře plné dobré nálady. Nahrávání nebylo ani jednou přerušeno či zastaveno. Po skončení rozhovoru jsme si ještě společně s jejím manželem a mojí matkou poměrně dlouhou dobu povídali.

Jiřina Švepeřová (1953)

Narozena v roce 1953. Do podniku nastoupila v roce 1977 z oděvního průmyslu. Na JITCE vystřídala více pozic, nejdelší období pracovala na tzv. nabíjecí stanici, kde pečovala o technický a estetický stav vysokozdvížných vozíků. Z podniku odešla přibližně po osmi letech z osobních důvodů. Moji matku jsem oslovil již na počátku mého výzkumu, nakonec však byla mou poslední narátorkou. Zprvu měla obavy z toho, že nebude vědět o čem mluvit a chtěla vědět, na co se ji budu ptát. Když jsem jí sdělil, že mě zajímá každodenní život zaměstnanců včetně možností, které jim podnik nabízel, uklidnilo ji to a rozhovor ráda poskytla. Ten se uskutečnil v jejím bytě, v pohodové a klidné atmosféře. Narátorka ráda povídala a bylo vidět, že na léta strávená v podniku vzpomíná s nostalgií. Po skončení rozhovoru podepsala informovaný souhlas a poté ještě několik minut povídala její, pravděpodobně nepublikovatelné, historky z podniku.

2. 4. 3. Realizování rozhovorů

Výše jsem napsal prostory a místa, kde se rozhovory nahrávaly. Ve všech případech jsem nechal volbu prostředí na samotných narátorech. U těch rozhovorů, které se odehrávaly v domovech pamětníků, jsem vždy předem navrhnul jako alternativu mé bydliště, protože jsem předpokládal, že ne všichni budou ochotni vpustit cizího člověka do svého bytu. To se nakonec nestalo a všichni hostitelé byli velice vstřícní a leckdy mě pohostili i nápojem. V některých případech jsem je pro jistotu ještě telefonicky informoval o tom, že už jsem na cestě, a ověřil si, zda s rozhovorem počítají. V případě domácností se rozhovor nejčastěji rozhovor odehrával u kuchyňského stolu, v jednom případě u stolu v chodbě. V restauračním zařízení jsem navrhnul posadit se do vedlejšího prázdného salónu z důvodu většího soukromí. Narátoři, kteří byli v zaměstnání, mě pozvali do svých kanceláří.

Před samotným rozhovorem jsem se pamětníkům znovu představil, informoval je o mém studijním oboru a o podmínkách související s pořízením rozhovoru. Vysvětlil jsem jim jejich práva na anonymizaci či přepis rozhovoru. V některých případech byli narátoři nervózní, mým úkolem tedy bylo je uklidnit a přesvědčit je o tom, že se nejedná o žádné zkoušení a test, ale že mě pouze zajímají jejich vzpomínky a v případě, že by si na něco nemohli vzpomenout, se nic neděje. Uvědomoval jsem si, že pro některé může být

poskytnutí osobních informací velmi citlivé, proto jsem se vždy narátorů ptal, zda existují témata, o nichž by se neradi bavili. Protože si okamžitě žádné takové nevybavili, ujistil jsem je, že v případě, že by na nějaké takové padla řeč, mohou odmítnout odpovědět, případně mohou požádat o ukončení nahrávání. Těsně před nahráváním jsem otestoval nahrávací zařízení, v mém případě mobilní telefon.

Nahrávání rozhovoru nastalo, až když svolil narátor. S každým narátorem jsem vedl jedno polostrukturované interview, přičemž u každého jsem měl připravenou osnovu otázek.⁶³ První dotazy se vztahovaly ke vzdělání a k důvodům a okolnostem nástupu pracovníků do textilního podniku JITKA. Na dětství a celkově rodinné poměry jsem se neptal, protože na to narátoři nebyli předem připraveni a navíc by to v některých případech mohlo ohrozit další průběh rozhovoru. Dále jsem se ptal na jejich pozici a pracovní náplň. Následující otázky již zkoumaly každodenní život pracovníků v podniku. S několika narátory jsme si povídali i o letech 1968 a 1989. Konec rozhovoru byl věnován hodnocení působení v podniku a bilancování současné a minulé doby. Po skončení nahrávání obvykle následovalo podepsání informovaného souhlasu a kratší či delší debaty o podniku i jiných tématech. Rozhovory byly vedeny mezi čtyřma očima s jednou výjimkou, kdy byl narátor velmi nervózní a společnost nám dělal můj otec, který figuroval jako jeho psychická opora.

2. 4. 4. Analytické a interpretační postupy

Tyto dva postupy patří k nejzákladnějším a zároveň nejdůležitějším v procesu tvorby vědecké práce. V širším smyslu jsem analytický postup využil již v období výběru diplomové práce – analyzoval jsem například časové a obsahové vymezení práce, jakým způsobem budu kontaktovat potencionální narátory, podle jakých kritérií narátory budu vybírat, jaké prameny budu zkoumat atd. Interpretaci lze potom chápat jako vysvětlení přímého narátorova sdělení, ale i toho, co přímo řečeno nebylo. Badatel se za pomoci interpretačních postupů snaží ve vyprávění najít smysl.

Přístupů k analýze může být vícero. Mezi základní patří analýza prostředí a nonverbálních projevů. Tento typ badatel využívá již v průběhu rozhovoru. Patří sem analýza místa, kde se rozhovor odehrává, výběr místnosti, zasedacího pořádku a také

---

⁶³ Výjimkou byl pan Liten, s nímž proběhl rozhovor neplánovaně.

chování narátora, zejména jeho „řeč těla.“ Poznatky z tohoto typu analýzy jsem zanesl do protokolů o rozhovoru, které jsem se snažil vytvořit co nejdříve od skončení rozhovoru.

Stěžejní pro moji práci byla analýza obsahová, protože k mému tématu existuje bohatá pramenná základna. Zprvu jsem měl problémy s určením, co je pro můj výzkum důležité, protože mi všechny informace přišly zajímavé a potřebné. Z tisíců dokumentů uložených v desítkách kartonů jsem nejprve musel vyčlenit ty nejdůležitější. Jako hlavní pramen, jak jsem psal výše, jsem zvolil podnikové periodikum, které na svých čtyřech stranách obsahovalo kromě ekonomických ukazatelů všechno to, co potřebuji, tedy informace o rekreaci, sportu, kultuře, stravování aj., které bych jinak musel kousek po kousku hledat v nepřehledném množství písemností. Stejný princip jsem použil i pro narativní prameny. V rozhovorech mi narátoři pověděli spoustu zajímavých informací, z nichž jich je ovšem pro účely mé práce využitelných jen část. Narativy jsem tzv. kondenzoval, tzn., že vydělil jsem z nich jen ty podstatné a důležité. Z kondenzovaného rozhovoru, který obsahoval jen nosná témata, jsem vybral části, kterými jsem doplnil písemné prameny a informace získané z odborné literatury.⁶⁴

2. 4. 5. Etické otázky výzkumu

U orálněhistorických projektů hraje významnou roli etická stránka. Narátoři tazatelům často odhalí své soukromí a na badatelích potom je, jak se s tímto břemenem vyrovnají. Základním pravidlem je dostatečná informovanost pamětníků. Tazatel by jim měl vysvětlit účel, za jakým chce uskutečnit rozhovor, cíle a postupy jeho výzkumu a zejména jejich práva.⁶⁵ V rámci mého výzkumu jsem narátotům představil i můj studijní obor. O účelu a cílech projektu jsem je informoval již při prvním oslovení. Ujistil jsem je, že rozhovor bude sloužit výhradně účelům mé diplomové práce, ve které se věnuji jejich bývalému zaměstnavateli. Všichni narátoři souhlasili se zvukovým nahráváním rozhovoru a v jeho průběhu již zařízení téměř nevnímali. Řada z mých vybraných pamětníků měla zprvu obavy, aby jejich odpovědi byly dostatečně informativní a kvalitní. U každého z nich jsem se snažil docílit toho, aby se cítili pokud možno příjemně. V několika málo případech se stalo, že mi narátoři chtěli sdělit něco „mimo mikrofon.“ V tu chvíli jsem nahrávání pozastavil a znovu zapnul až s jejich svolením.

---

⁶⁴ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011, s. 147-150.

⁶⁵ Tamtéž, s. 179.

Abych mohl výzkumník nahrané rozhovory použít, musí získat od každého z narátorů písemný souhlas. Všechny mých deset pamětníků jsem o této podmínce informoval vždy již před samotným nahráváním, někdy i vícekrát. Narátorům jsem před rozhovorem písemný souhlas ukázal a dal jim prostor si jej prostudovat. Protože naprostá většina čtení odmítla⁶⁶ (jedna z narátorek mi dokonce sdělila, že mi věří jako svému vnukovi, přestože jsme se viděli poprvé v životě), vysvětlil jsem jim, jaká mají práva. Dva narátoři využili možnosti obdržet písemný souhlas, jeden z nich si navíc vyžádal anonymizaci. Až na jednu výjimku všichni narátoři podepsali informovaný souhlas před nebo po rozhovoru. Protože jsem si velmi vážil jejich ochoty podělit se o své vzpomínky, kromě slov díky jsem jim nabídl, aby mne v případě potřeby získání dalších informací bez obav zkontaktovali.

---

⁶⁶ Zřejmě k tomu přispělo, že všichni narátoři znali mé rodiče či prarodiče, a tak jsem pro ně nebyl úplně „cizí“ a měli ke mně větší důvěru.

3. HISTORICKÝ KONTEXT

V této části práce krátce popíši historii města Jindřichova Hradce, textilní výroby v tomto regionu a následně vývoj textilního podniku od jeho začátku až po definitivní ukončení provozu.

3. 1. Dějiny města Jindřichův Hradec

Jindřichův Hradec se rozprostírá na jihovýchodě Čech. Jedná se o okresní město⁶⁷ s 21 291⁶⁸ obyvateli ležící na 15. poledníku. Město disponuje řadou památek, z nichž nejznámější je státní hrad a zámek, jeden z největších v České republice, a Krýzovy jesličky, největší mechanický betlém na světě. Město je administrativně členěno na několik místních částí. V jihovýchodní části Otín sídlil textilní podnik JITKA.⁶⁹

Území dnešního města bylo lidmi navštěvováno již v době kamenné. Trvale osídlováno začalo být někdy na přelomu 8. a 9. století s příchodem Slovanů z oblastí dnešního Rakouska. První opevnění bylo postaveno u soutoku řeky Nežárky a Hamerského potoka a pochází z 9. či 10. století.⁷⁰ Prameny doložená historie města začíná ve 12. století, kdy hrabě Vítek, mimo jiné jídlonoš na královském pražském dvoře, získal od knížete Bedřicha rozsáhlá území, která následně rozdělil mezi své syny. Každý z nich založil vlastní dynastii a zvolil si svůj erb. Syn Jindřich, zakladatel hradecké linie, si zvolil zlatou pětilistou růži na modrém štítu.⁷¹ V písemných pramenech se poprvé objevuje v roce 1205 jako člen doprovodu krále Přemysla Otakara I., kdy stejně jako jeho otec sloužil na královském dvoře. Zprvu se podepisoval s přídomkem „*de Nova domo*“, „*de Novo castello*“, tedy česky „*z nového domu*“, či „*z nového hradu*“,“⁷² který okolo roku 1220 poblíž rybníka Vajgar a řeky Nežárky vystavěl.⁷³ Od roku 1293 je Hradec v písemných

---

⁶⁷ Se svou rozlohou 1944 km² je druhým největším okresem v České republice. Český statistický úřad. *Charakteristika okresu Jindřichův Hradec*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_okresu_jh

⁶⁸ K 31. 12. 2018.

⁶⁹ Oficiální stránky města Jindřichův Hradec. *Základní informace*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: <https://www.jh.cz/cs/mesto/zakladni-informace.html>

⁷⁰ JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. Praha, 2007. s. 5.

⁷¹ TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, I. svazek*. Jindřichův Hradec, 1927, s. 41-42.

⁷² Tamtéž, s. 49-50.

⁷³ GANTNER, Milan. *Jindřichův Hradec a jeho okolí*. Jindřichův Hradec, 1925, s. 17.

pramenech označován za město (civitas).⁷⁴ Současný název se poprvé objevil v roce 1410.⁷⁵ Ve městě se v češích sdužovala vrstva obchodníků a řemeslníků. Významnou pozici měli soukeníci, kteří město proslavili až za hranicemi českých zemí.⁷⁶

Roku 1604 vymírá rod pánů z Hradce posledním mužským zástupcem Jáchymem Oldřichem. Jeho sestra Lucie Otýlie byla provdána za Viléma Slavatu, známého především jako jednoho ze tří defenestrovaných pánů v roce 1618. Stejně jako v období husitských válek stálo zpočátku město na straně „odbojářů“ i při stavovském povstání, následně se však připojilo na stranu Habsburků.⁷⁷ Hradecké panství mělo v té době úctyhodnou rozlohu a mohlo se rovnat i německým knížectvím.⁷⁸ V 50. letech 17. století byl Jindřichův Hradec s 405 usedlými domy po Praze druhým nejlidnatějším českým městem. V této době působil na jezuitském gymnáziu spisovatel a historik Bohuslav Balbín, který čerpal informace z místního archivu. Roku 1693 vymírá rod Slavatů a panství dědí díky sňatku poslední šlechtický rod Černínů z Chudenic. Město za doby jejich vlády několikrát navštívili členové císařského dvora a vysocí političtí aktéři.⁷⁹

Ani Jindřichovu Hradci se nevyhnuly katastrofy. Nejničivější z nich se stala roku 1801, kdy se po dlouhém období sucha vznítíl jeden z domů na náměstí. Vzniklý požár se rychle šířil po okolních budovách, trval nakonec celé tři dny a pod jeho žárem lehlo více než tři sta domů včetně radnice, kostela a špitálu. Požár nepřežilo třicet osm osob.⁸⁰ V rámci revolučního roku 1848 bylo zrušeno poddanství a patrimoniální správa, tzn., že vrchnostenské úřady již neměly mít pravomoc nad poddanými. Vznikla nová státní správa, s čímž souvisel i vznik soudních a politických okresů, mezi nimi též okres jindřichohradecký. V té době mělo město bezmála 7 000 obyvatel a bylo osmým nejlidnatějším městem v českých zemích, přesto význam města pomalu klesal, vyhnula se mu důležitá železnice mezi Prahou a Vídní, s čímž souviselo i zpomalování průmyslového

---

⁷⁴ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 10.

⁷⁵ Tamtéž, s. 12.

⁷⁶ JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. Praha, 2007. s. 7. Vývoji textilního řemesla ve městě se věnuji v následující podkapitole.

⁷⁷ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 18.

Když se Slavata vrátil z emigrace, byl jednou z hlavních postav habsburské rekatolizace.

⁷⁸ TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, III. svazek*. Jindřichův Hradec, 1935, s. 9.

⁷⁹ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 19.

⁸⁰ TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, IV. svazek*. Jindřichův Hradec, 1936, s. 233-234.

rozvoje a pokles počtu obyvatel. Na konci 19. století bylo železniční spojení zřízeno i zde, a to směrem na Veselí nad Lužnicí a Jihlavu. Znáмым okamžikem pro město byla i zkouška elektrických lamp od Františka Křižíka.⁸¹

28. říjen 1918, kdy bylo Československo prohlášeno samostatným státem, byl památným dnem. V Jindřichově Hradci se ujala vlády Národní rada, která na druhý den uspořádala průvod městem, vyzdobeném národními prapory oslavující „*nejšťastnější den pro Národ od bitvy bělohorské*.“⁸² Optimismem nešetřil ani jindřichohradecký týdeník *Ohlas od Nežárky*, vycházející obvykle v pátek. Tentokrát vyšel netradičně 2. listopadu 1918 a na jeho úvodní straně se píše: „*Veliké dílo osvobozovací dokonáno! Padají okovy, jež svíraly národ tři sta let. Po dobách nesnesitelného tlaku a dusivé tísně volno, tak nekonečně volno, radostno*.“⁸³ V období první republiky, především ve 30. letech došlo k oživení nejen průmyslové výroby, město rovněž žilo společenským životem, plným kulturních a sportovních akcí. Díky tomu se stalo vyhledávaným turistickým cílem.⁸⁴

Prosperující období města ukončila v roce 1938 Mnichovská dohoda. Jindřichův Hradec byl prakticky celý obklopen německým územím. 8. října vstoupily první německé jednotky na území jindřichohradeckého katastru a takřka současně město opouštěli českoslovenští vojáci, „*mnozí se slzami v očích přihlíželi tomuto loučení, smutno bylo večer ve ztichlých ulicích, smutně vypadala vyprázdněná kasárna...*“⁸⁵ V období Protektorátu ve městě sídlil německý komisař a české instituce byly zrušeny. Jindřichův Hradec byl 8. května 1945 osvobozen sovětskou armádou v čele s maršálem Malinovským.⁸⁶ „*První dny osvobození byly dny bohatých dojmů a změn, chvíle radosti ze znovunabyté svobody a navazování styků s Rudou armádou. Ulicemi proudily od 9. května dlouhé kolony zbídačelých německých zajatců, pochodujících do zajateckého tábora*

---

⁸¹ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 21-22.

⁸² Memorabilien-Buch der Stadt Neuhaus. Verlegt am 1. Jänner 1836, s. 427.

⁸³ *Ohlas od Nežárky*, roč. 48, č. 45, 2. 11. 1918, s. 1.

Týdeník vycházel 72 let, první číslo vyšlo 7. října 1871 a poslední 5. června 1942, kdy informovalo o smrti Reinharda Heydricha. Jednotlivé výtisky jsou online přístupné na webových stránkách Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích: <http://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/periodical/uuid:ae82305c-435d-11dd-b505-00145e5790ea>

⁸⁴ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 22-23.

⁸⁵ Pamětní kniha města Jindřichova Hradce 1929, s. 201.

⁸⁶ JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. Praha, 2007, s. 18-19.

u *Nové Bystřice, i kolony maďarských uprchlíků*.⁸⁷ Město bylo v průběhu dalších let industrializováno, vznikl zde například národní podnik Lada, vyrábějící šicí stroje, závod jihočeské Fruty zaměřený na výrobu sirupů a lihovin a samozřejmě textilní podnik JIHOLEN. Vznikaly nové hudební a sportovní spolky, z nichž nejvýznamnější byla v 50. a 60. letech Jindřichohradecká opera. V Jindřichově Hradci rostl počet obyvatel, což si vyžádalo novou obytnou výstavbu a město se tak rozrostlo o řadu příměstských sídlišť.⁸⁸ Po pádu režimu se obyvatelům otevřela možnost svobodně a soukromě podnikat, o čemž svědčí vysoký počet ekonomických subjektů.⁸⁹ K dalším pozitivům patří nízká nezaměstnanost, vysoká míra bezpečnosti a kvalita zdravotnických služeb, díky nimž a několika dalším kritériím byl Jindřichův Hradec před několika lety vyhodnocen jako nejlepší město pro život.⁹⁰

3. 2. Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku

Výroba textilních materiálů v Jindřichově Hradci započala již v období středověku. Mezi nejvýznamnější řemesla ve městě patřilo soukenictví, tedy výroba vlněných látek – suken. Soukeníci byli často velmi bohatými a váženými měšťany, podílející se rovněž na správě města. Nejstarší písemný pramen o jejich přítomnosti ve městě pochází z roku 1380. Jedná se o listinu, ve které představený minoritského kláštera povolil jindřichohradeckým soukeníkům účastnit se řádových modliteb.⁹¹ Soukeníci směli nosit kordy, ženit se, kupovat nemovitosti. Díky těmto všem privilegiím se řadili téměř na úroveň šlechticů.⁹² Později si nechali zhotovit zlatou kotvu, kterou označovali své zboží a stříbrnou cechovní pečeť.⁹³

Jindřichohradeckému soukenictví se dařilo nejen díky kvalitním výrobkům, ale také díky nezdaru řemeslníků z okolních měst. Například jihlavským soukeníkům jejich

---

⁸⁷ Pamětní kniha města Jindřichova Hradce 1929, s. 376.

⁸⁸ Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice, 1992, s. 23-24.

⁸⁹ Oficiální stránky města Jindřichův Hradec. *Jindřichův Hradec je nejlepším místem pro podnikání v jižních Čechách*. [online] Dostupné ke dni 15. 3. 2019 z: <https://www.jh.cz/cs/aktuality/jindrichuv-hradec-je-nejlepsim-mistem-pro-podnikani-v-jiznich-cechach.html>

⁹⁰ Deník.cz. *Jindřichův Hradec je nejlepším městem pro život*. [online] Dostupné ke dni 15. 3. 2019 z: <https://www.denik.cz/regiony/jindrichuv-hradec-je-nejlepsim-mestem-pro-zivot.html>

⁹¹ CHLÁDKOVÁ KÖRNEROVÁ, Michaela. *Jindřichohradecké řemeslnické cechy a jejich řády. III. část*. In: Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska. Jindřichův Hradec, 2012, roč. 24, s. 5.

⁹² MUK, Jan. *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku. Jindřichův Hradec*, 1947, s. 7.

⁹³ TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce II, I. svazek*. Jindřichův Hradec, 1929, s. 289.

cechovní právo odebral král Ludvík Jagellonský, čehož využili mistři z Jindřichova Hradce, kteří tak mohli expandovat se svým sukнем až na Českomoravskou vrchovinu.⁹⁴ Své zboží prodávali i ve Znojmě a zejména v rakouském Cáhlově a Linci, odkud se výrobky z trhů přesouvali až do Itálie. Aby měli z čeho vyrábět, rozšiřoval se v regionu stále více chov ovcí, typický zejména pro období vlády rodu Slavatů, kteří po třicetileté válce zakládali nové ovčiny. Chov ovcí byl výhodný i pro sedláky z okolních vesnic, kteří měli díky prodeji vlny další příjem. Zájem o toto řemeslo stále rostl a v první polovině 18. století bylo rozšířené ve velké většině okolních měst, například v Soběslavi, Nové Bystřici, Žirovnici či Počátkách. Právě tato doba znamenala pro výrobu sukna důležitý mezník, protože cechovní výroba začala ustupovat modernější výrobě tovární. To do jisté míry vyvolalo krizi, protože tuzemští řemeslníci nemohli svými výrobky konkurovat kvalitnějším francouzským sukňům, vyráběnými podle nových postupů.⁹⁵ Za tento stav si částečně mohli sami, protože nebyli ochotni změnit svůj zažitý způsob výroby: „vyráběli jsme tak 200 let a odběratelé byli spokojeni, musí být spokojeni i nadále...“⁹⁶

Války v době Karla VI. a následně i jeho dcery Marie Terezie si vyžádaly výrobu velkého počtu uniforem, punčoch a dalšího šatstva a protože množství vojáků stále rostlo, muselo se vyrábět ve velkém. Manufakturní výroba tedy začala nahrazovat těžkopádnou výrobu cechovní.⁹⁷ V Jindřichově Hradci vládnoucí Černínové zřídili textilní manufakturu rovněž plánovali, ale dlouho svůj plán nerealizovali, na rozdíl například od Nové Bystřice, kde již soukenická továrna fungovala. Častým jevem bylo, že se výroba přesouvala na venkov, s čímž jindřichohradečtí mistři ostře nesouhlasili a proti této konkurenci ostře protestovali. Oživení výroby ve městě způsobil další, více než dvě desítky let trvající, konflikt s Napoleonem. Protože si boje žádaly stále nové vojáky, kteří potřebovali ošacení, měli práci jak městští mistři a jejich tovaryši tak venkovští řemeslníci. V této době však došlo ke dvěma přelomovým objevům, které způsobily v textilní výrobě revoluci a devalvovaly šikovnost řemeslníků, byl to Wattův parní stroj a tkalcovský stroj J. M. Jaguarda.⁹⁸

---

⁹⁴ HANDLOVÁ, Marcela. *Řemesla historická nejen jindřichohradecká*. Týn nad Vltavou, 2015, s. 33.

⁹⁵ MUK, Jan. *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec, 1947, s. 8-13.

⁹⁶ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 40.

⁹⁷ MUK, Jan. *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec, 1947, s. 14.

⁹⁸ Tamtéž, s. 18-16.

19. století bylo ve znamení expanze tovární výroby. Na Jindřichohradecku byly zakládány firmy v Číměři, Hůrkách, Nové Bystřici, Nové Včelnici a dalších obcích. V Hradci se o založení jednoho z největších podniků tohoto regionu zasloužil židovský obchodník Ignác Bobele. Ten se kromě obchodní činnosti věnoval rovněž textilní výrobě, když zaměstnával několik soukeníků, kterým dodával materiál k výrobě šatů. Bobele začal stále více pronikat do textilního řemesla, až si na konci 20. let 19. století otevřel přádelnu a továrnu na vlněné zboží u Jarošova nad Nežárkou a o pár let později také v Jindřichově Hradci, která v dobách své největší slávy patřila k největším v zemi.⁹⁹

Do dějin textilní výroby v tomto městě se nesmazatelně zapsal rod Třebických. Tato měšťanská rodina se věnovala soukenictví již v 16. století. Karel Třebický společně se svou manželkou zakoupil ve městě několik nemovitostí a se svolením hraběte Černína zprovoznil ve městě továrnu na jemná sukna. Podnik poté zdělili jeho potomci, kteří výrobu rozšířili o další pobočky. Továrnám se dařilo, přesto je ale Třebický rozprodal. V roce 1868 vyšlo nařízení, dle kterého získala monopol na výrobu vojenských uniforem jedna brněnská firma. V důsledku toho většina jindřichohradeckých textilních firem včetně Bobeleho a některých bývalých Třebického továren v následujících letech ukončila výrobu. Továrny často neukončily provoz úplně, ale změnila výrobní sortiment, takže například v bývalé Bobeleho továrně se po několik dalších let vyráběly prýmky a jedna z někdejších Třebického výroben se přeorientovala na tkalcovnu hedvábí. V roce 1888 byl fakticky zrušen soukenický cech, který byl spojen s kožešnictvím, rukavičkářstvím a dalšími řemesly.¹⁰⁰

Na počátku 20. století došlo k restauraci textilní tradice. V roce 1910 byly ve městě založeny Umělecké textilní dílny Marie Hoppe-Teinitzerové, zaměřené na výrobu tapisérií, gobelínů a bytových doplňků.¹⁰¹ Z dalších významných firem je možno jmenovat podnik Brill a Schwarz, který byl hlavním jindřichohradeckým dodavatelem vojenských potřeb v době první světové války. Firma, kterou po válce vedl již pouze Erich Schwarz, se stala největší hradeckou textilkou, jež vyvážela zboží do Austrálie či Hollywoodu. Výroba v městských podnicích neustala ani po německé okupaci, přestože byla z většiny řízena

---

⁹⁹ Tamtéž, s. 32-33.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 34-40.

¹⁰¹ Tvorbu Marie Teinitzerové připomíná Dům gobelínů, který kromě expozic nabízí kurzy předení, tkaní a dalších technik, viz Dům gobelínů. *Významné osobnosti*. [online] Dostupné ke dni 20. 3. 2019 z: <http://www.dumgobelinu.cz>

okupační mocí. Po druhé světové válce chyběla textilním podnikům technika, suroviny a kvalifikovaní pracovníci.¹⁰² Celý hradecký region byl po válce oslaben, vylidňován a řídicími orgány opomíjen: „... na Hradec se zapomíná, nedostal nic, nutně potřebuje průmysl. Hradecko se už v zájmu vlastním i v zájmu republiky, která musí mít pevné a ucelené pohraničí, vylidňovat nesmí. Tak se může stát jedině tehdy, bude-li v Jindřichově Hradci vybudováno velké textilní středisko.“¹⁰³ Po akutní industrializaci regionu volala národohospodářská komise při Okresní odborové radě. Ta společně s Okresním národním výborem dojednala plán výstavby zmíněného textilního centra, pro které našla i vhodné pozemky. Realizaci výstavby však předcházela nesčetná setkání, schůze, domluvy a sliby. V roce 1947 byla v bývalé Bobeleho továrně uspořádána výstava k šestistému výročí textilní výroby na Jindřichohradecku. Kromě historických ukázek textilní výroby si návštěvníci mohli prohlédnout i nejnovější výrobky, které představilo více než dvacet textilních a pletařských firem z města a okolí. Jednalo se o významnou událost,¹⁰⁴ která veřejnosti připomněla tradici tohoto odvětví a zároveň v ní možná vyvolala naději, že by se na ní mohlo v budoucnu navázat, což ostatně potvrdil i plán Zemského národního výboru.¹⁰⁵

3. 3. Dějiny národního podniku JITKA

Když se v únoru roku 1948 definitivně k řízení země dostali komunisté, byl brán ještě větší zřetel na rozvoj průmyslu, jenž byl považován za hlavní nástroj k dosažení lepší životní úrovně a předpoklad k vybudování socialismu v Československu.¹⁰⁶ Nedlouho po Únoru jednala jindřichohradecká Okresní odborová rada s národním podnikem Henap o vybudování tkalcovny, která by dala práci lidem, kteří by se za normálních okolností odstěhovali za prací jinam. Tkalcovna měla vyrůst v blízkosti Hamerského potoka a Bobelovy továrny. Henap nakonec od svého záměru upustil a novým budovatelem se tak

---

¹⁰² ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 44-46.

¹⁰³ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 18.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ MUK, Jan. – POKORNÝ, Jan. *600 let textilu na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec, 1947, s. 45.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 61.

¹⁰⁶ Kolektiv autorů. *Úvod do textilnictví. Učebnice úvodu do hospodářského odvětví pro 1. ročník základních odborných škol textilních*. Praha, 1950, s. 20.

měl stát národní podnik Stap,¹⁰⁷ který v Jindřichově Hradci měl vyrábět stuhy a prýmký. 20. června byl položen jeho základní kamen.¹⁰⁸ Výstavba nového textilního podniku znamenala pro město významnou událost, což dokládá i záznam v městské kronice: „*Dnem 3. ledna [1949] nastoupili zaměstnanci úřadů, obchodníci, vojsko a další dobrovolní brigádníci na stavbu továrny STAP u Boubelovky a místní rozhlas vyhrával pochody.*“¹⁰⁹ Na konci téhož roku ale bylo vydáno nařízení, že namísto tkalcovny stuh bude vybudována přádelna lnu, jenž se v tomto regionu pěstoval, ve Veselí nad Lužnicí se zpracovával, ale následně byl vyvážen do vzdálených přádelen v Podkrkonoší a na severní Moravě.¹¹⁰ Výstavbu zpočátku zaštitil královédvorský národní podnik JUTA.¹¹¹

29. 12. 1950 vyšla z ministerstva lehkého průmyslu zřizovací listina, která schválila otevření národního podniku JIHOLEN počínaje prvním lednem následujícího roku. Slavnostní zahájení provozu začalo 2. 1. 1951 v ranních hodinách.¹¹² Kromě výrobní haly bylo nutné postavit také vodárnu, sklady, sociální budovy či úzkorozchodnou vlečku. Celá výstavba si vyžádala více než 80 miliónů československých korun.¹¹³ Výroba se soustředila na zpracování lněných vláken a koudelí a zprvu se odehrávala v nevyhovujících podmínkách: „*Začínalo se tak, že v dosud nedokončené výrobní hale, kde na jednom prostoru pracovali stavbaři, montovaly se stroje a pracovali další řemeslníci, se současně rozjížděla technologie zpracování lnu, přičemž hala nebyla ani klimatizována, ani vytápěna. Jediným zdrojem tepla byly sudy, ve kterých se spaloval koks, u kterých si obsluhy občas ohřály ruce.*“¹¹⁴ Podnik importoval strojové vybavení ze severočeských

---

¹⁰⁷ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 21.

¹⁰⁸ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 47.

¹⁰⁹ Pamětní kniha města Jindřichova Hradce 1949, s. 1.

¹¹⁰ Hlas Jitky, roč. 27, č. 6, 24. 6. 1998, s. 1.

¹¹¹ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 19.

¹¹² MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 26.

Že šlo o důležitý moment nejen v Jindřichově Hradci, ale celém okrese, mluví jasně zápis z městské kroniky: „... 1. ledna vstoupil v život nový, na okrese jediný samostatný podnik Jiholen... Pro budoucnost by se měl Jiholen stát jedním z nejmodernějších lnářských podniků v republice a v celé Evropě. V Jiholenu vybudovala republika okresu trvalý zdroj pracovních možností, jímž se konečně odpomohlo vylidňování okresu, dala novou tvárnost charakteru města a navázalo se na přirozenou surovinovou základnu Jindřichohradecka.“ Viz Tamtéž, s. 65.

¹¹³ HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha, 1989. Dokument není stránkovaný.

¹¹⁴ Hlas Jitky, roč. 20, č. 1, 22. 2. 1991, s. 1. Nevyhovující podmínky potvrdila i jedna z narátorek, která do podniku nastoupila v roce 1953: „*No, téměř, ne úplně [stála u zrodu JIHOLENU], ale ještě se tam*

textilních podniků, šlo o již zmíněnou JUTU, dále například o závod Texlen či Lenas, přičemž většina zařízení byla vyrobena již na počátku 20. století.¹¹⁵ Kromě zastaralé techniky se podnik hned na začátku musel potýkat i s dalším problémem – nedostatkem pracovních sil. Přestože byla textilka zřízena primárně kvůli vytvoření nových pracovních míst, nemohla je zprvu zaplnit. Zapříčinit to mohly nerozvinuté sociální podmínky, které potenciální pracovníky odradily. Tento nedostatek si vedení podniku vzalo k srdci a v budoucích letech usilovalo k zlepšování pracovních a sociálních podmínek svých zaměstnanců.¹¹⁶ V podniku byla založena náborová komise, složená mimo jiné i ze sociálních pracovníků, která spolupracovala i s dalšími orgány. Nábor prováděly nejčastěji dvě „*vzorné pracovnice*.“ Oslovovány byly především ženy v domácnostech a mládež. Důraz byl kladen také na propagaci, inzeráty se objevovaly v tisku, na letácích a plakátech, v rozhlase a dokonce i v biografech prostřednictvím diapozitivů. Zájemci o práci v JIHOLENU byli zaškoleni v jindřichohradeckém školním závodě, jenž byl v provozu po dva roky.¹¹⁷ Zmíněné počáteční problémy způsobily, že v prvních dvou letech provozu podnik nesplnil státní plán.

To se poprvé podařilo až v roce 1953, kdy jej podnik splnil ve všech ukazatelích. Přispěla k tomu zejména instalace nového strojového parku, lepší sociální situace pracovníků a také socialistické soutěžení.¹¹⁸ V témže roce byl do JIHOLENU přičleněn národní podnik Konopa se sídlem v Přísečné u Českého Krumlova, kde se vyráběly konopné příze a samovazové a hlazené motouzy. Podniku se dařilo, plán splnil i následující rok. JIHOLEN se rozhodl po vzoru národního podniku Tatravit zavádět chozrašcot. Zaměstnanci se o něm dozvěděli z podnikového časopisu, porad a schůzí. Jednotlivé úseky výroby dostávaly výrobní příkazy, které určovaly, kolik a co se má vyrobit, s jakým počtem pracovníků, za jakých nákladů a s jakým vybavením. Cílem bylo

---

chodilo v holinách na tu kotelnu, ještě nebyly udělaný terény, ale výroba už jela nějakou dobu a administrativní budova už stála taky.“ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

¹¹⁵ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 32.

¹¹⁶ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 51.

¹¹⁷ V roce 1951 se v rámci agitační a propagační činnosti podařilo získat celkem 288 osob, viz MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 29.

¹¹⁸ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 52.

zefektivnění a zhospodárnění provozu.¹¹⁹ Významnou změnou prošel podnik v roce 1958, kdy byly zřízeny Výrobně hospodářské jednotky. JIHOLEN od tohoto roku spadl pod VHJ Centrolen se sídlem v Trutnově. Nastaly rovněž změny personální a to na postu podnikového ředitele, dále zanikly a nově vznikly nové řídicí posty.¹²⁰ V té době měl podnik již více než 1 000 zaměstnanců.¹²¹ Druhý pětiletý plán „splnil se ctí“ a přes jisté problémy související s nedostatkem a kvalifikací zaměstnanců vstoupil do nového desetiletí v relativně dobré kondici.¹²²

První roky 60. let představovaly pro JIHOLEN výrazné změny. Závod v Přísečné byl zpět převeden do národního podniku JUTA. Mnohem významnější změnou ale bylo to, že se začalo uvažovat o změně výroby – len měl být nahrazen bavlnou. Pro tento krok hovořilo několik faktů: lnářskou výrobu již nebylo možno strojově zabezpečit, v Československu byl nedostatek výrobků z bavlny, které musel stát dovážet, což odčerpávalo jeho devizové zásoby. V srpnu 1961 bylo vládním nařízením rozhodnuto o vybudování třístupňového bavlnářského kombinátu, jehož výstavba měla přijít bezmála na půl miliardy československých korun.¹²³ Od roku 1962 začal být národní podnik JIHOLEN podřízený VHJ Sdružení podniků bavlnářského průmyslu v Hradci Králové.¹²⁴ S výstavbou se mělo začít v roce 1963 a kompletní dokončení se plánovalo na rok 1968. Přestavba probíhala za chodu, takže v některých částech stále probíhalo zpracování lnu, v jiných probíhala rekonstrukce a v nově vybudovaných se již zpracovávala bavlna. Kromě výstavby pracovišť, například zušlechťovny či šlichtovny, vznikly i nové skladové prostory. 30. červnem 1965 skončila patnáctiletá éra JIHOLENU a následujícím dnem podnik fungoval pod názvem JITKA.¹²⁵

Přestavba nicméně stále pokračovala. Bylo zapotřebí na ni připravit také zaměstnance, zejména ty starší, kteří byli často nuceni opustit zrušené provozy a učit se

---

¹¹⁹ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 37.

¹²⁰ Tamtéž, s. 45-46.

¹²¹ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 20.

¹²² MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 54.

¹²³ JITKA, roč. 17, č. 6, 20. 5. 1988, s. 1.

¹²⁴ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 20.

¹²⁵ KRÁL, Karel. *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. České Budějovice, 1989, s. 22.

s novými stroji a technologiemi. Protože měl podnik stále nedostatek pracovníků, bylo nutné pro nový provoz sehnat nové, kvalifikované pracovníky. Na druhou stranu musel zajistit takové podmínky, aby budoucí zaměstnanci přilákal. S tím souvisela výstavba bytů a školních zařízení. Problémy nastaly také při samotných stavebních pracích a dodávkách technologií, které výstavbu protahovaly. Jako první byla dostavěna rekonstruovaná přádelna a to již v prvním roce provozu JITKY.¹²⁶ Důležitým okamžikem bylo zprovoznění tryskové tkalcovny a zušlechťovny rezných tkanin v roce 1970, respektive 1971.¹²⁷ O dva roky později zahájila činnost bezvřetenová přádelna a v roce 1974 byly kompletně dokončeny práce na bavlnářském kombinátu. V témže roce byl převeden zpět pod JITKU českokrumlovský závod, který se také adaptoval na zpracování bavlny.¹²⁸ 25. říjen 1974 představuje dovršení několik let dlouhých prací na této obrovské investici. Že se jednalo o skutečně význačný den, svědčí i složení hostů, kteří se zúčastnili pořádané konference. Mezi pozvanými byl například místopředseda vlády České socialistické republiky Štěpán Horník, náměstek ministra průmyslu ČSR Miroslav Mucha a další. Ředitel JITKY se zhostil slavnostní řeči: „*Nechce se ani věřit, že v místech, kde dnes plníme naše výrobní úkoly, bylo před 26 lety pole, že na Bobelovce, která dnes slouží jako internát pro naše učně, vedla z Jindřichova Hradce polní cesta. Za 26 let byl vybudován moderní bavlnářský kombinát, vyrostlo moderní sídliště V. I. Lenina, došlo k propojení s městem nejen komunikací, ale i životem. [...] Tak, vážené soudružky a soudruzi, jste postupně převzali jednotlivé výrobní provozy a dnes oficiálně přejímáme do našich rukou uzavřený a velmi moderní bavlnářský kombinát.*“¹²⁹

Informace o dovršení výstavby komplexu se objevila také v reportáži Československé televize v roce 1975. Diváci se v ní dozvěděli, že národní podnik JITKA patřil k největším a nejmodernějším textilním podnikům v Československu a že díky nedávno sestavené bezvřetenové přádelně byly výrobní procesy více než dvojnásobně produktivní. Za kvalitními výrobky stály moderní stroje, jež byly vyvinuty ve spolupráci se sovětskými techniky. Pravděpodobně nejzajímavější informace byla řečena na úplném

---

¹²⁶ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 56-58.

¹²⁷ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988 s. 20.

¹²⁸ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 59.

¹²⁹ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 28-29.

konci reportáže – že licenci na výrobu přízí zakoupily Spojené státy americké, Japonsko, Itálie a „řada dalších průmyslových zemí.“ Tento fakt skutečně vypovídal o tom, že výrobky byly kvalitní. Že byly na prvním místě jmenovány Spojené státy americké, zřejmě také není náhodou. Bylo toho propagandisticky využito – malá socialistická země poskytla licenci na výrobu největší západní velmoci, což mohlo být chápáno tak, že Východ byl o krok napřed a Západ následuje jeho cestu.¹³⁰

Kromě zmíněných bavlněných přízí podnik vyráběl také tkaniny pro pracovní odívání, následně i letní oblekové tkaniny, véby a další produkty. Některé výrobky získaly v 70. letech řadu ocenění například na Libereckých výstavních trzích či Jihočeských textilních trzích, řada z nich byla hodnocena I. stupněm jakosti.¹³¹ Hlavní surovinu – bavlnu – JITKA dovážela především ze Sovětského svazu, Sýrie a Íránu. Zahraniční obchod, a to jak vývozní, tak dovozní, probíhal pod záštitou Podniku zahraničního obchodu Centrotex. Výsledné produkty byly distribuovány na tuzemský i zahraniční trh. V rámci Československa odebíraly z jindřichohradecké textilky zboží podniky jako POP, Slovakotex, Otex, Prior či Tiba. Ze zahraničních importérů můžeme jmenovat Německou demokratickou republiku, Kanadu, Švýcarsko či Rakousko, dohromady se jednalo o více než dvě desítky zemí.¹³²

Významným artiklem byla také džínsovina, která se vyráběla z denimové tkaniny. V době normalizace byla oblíbená zejména u mladší generace a jindřichohradecký podnik ji začal vyrábět na přelomu 70. a 80. let. Její typické parametry jako tzv. cash-out efekt či vybarvení indigem ovšem strojní technologie nebyla s to vyrobit a vyrobená džínsovina tak byla spíše „nepříliš zdařilou napodobeninou.“¹³³ Originální denim se proto musel do Československa dovážet ze západních zemí. Protože si tuzemský trh žádal dostatek denimové tkaniny a stát nechtěl zbytečně plýtvat svými devizovými rezervami, došlo na přelomu let 1983/1984 k rozhodnutí vyrábět vlastní tuzemskou riflovinu.¹³⁴ Než k tomu

---

¹³⁰ Česká televize. *iVysílání. Před čtyřiceti lety – rok 1975.* [online] Dostupné ke dni 20. 4. 2019 z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288585-archiv-ct24/215411058210012/obsah/389281-bavlnarsky-kombinat-jitka-otin>

¹³¹ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec.* České Budějovice, 1988, s. 46.

¹³² HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec.* Praha, 1989. Dokument není stránkovaný.

¹³³ Česká televize. *iVysílání. Retro. Tesilové kalhoty.* [online] Dostupné ke dni 20. 4. 2019 z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10176269182-retro/208411000360723>

¹³⁴ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec.* České Budějovice, 1988, s. 46.

došlo, bylo zapotřebí obstarat novou technologii, sestavit novou výrobní linku a rekonstruovat některé provozy. K výrobě prvních metrů riflovinu došlo v roce 1986¹³⁵ a JITKA se tak stala prvním textilním podnikem v Československu, jež vyráběla pravou džínsovinu. Jak v pořadu České televize *Retro* zavzpomínal bývalý náměstek z OP Prostějov, jenž byl jedním z odběratelů denimu. V té době byla poptávka po jeansech obrovská a Tuzexy ji nebyly schopny pokrýt. Konfekční a oděvní podniky tak byly odkázány na dodávky jindřichohradecké riflovinu.¹³⁶

Že se jednalo o skutečně převratný krok v textilní výrobě a denimová tkanina byla chtěným artiklem, potvrzují i bývalí pracovníci. Například setkání po několika letech s narátorkou paní Ruprechtovou využili její bývalí spolužáci jako příležitost, aby ji požádali o tuto cennou komoditu: „*Jéžišmarjá, kdybys viděl. Já si pamatuju, že jsme měli sraz ze školy jako, a když jsem řekla, že dělám na JITCE teď, tak všichni po mně chtěli riflovinu, jo, i učitel, kterej mě učil, ten si dokonce přijel pro ni až sem za mnou, že jsem mu slíbila, že mu jí teda jako koupím a přinesu.*“¹³⁷ Z vyprávění je patrné, že lidé v té době byli pro tento oděv ochotni i leccos obětovat. Obdobnou vzpomínku má další narátor, pan Straka, který tento fenomén líčí o něco střízlivěji, nicméně potvrzuje, že zájem o riflovinu byl a sám si ji také pořídil: „*To tenkrát určitě, no [byl zájem o džínsovinu]. To i já myslím jsem si koupil metrůž a nechal jsem si nějaký ušít. Oni tam potom začali dělat nějakou tu broušenou riflovinu, takže o to celkem zájem byl tenkrát, no... ve své době, když se to rozjelo, tak to bylo asi na dobrý úrovni a chválili to všude a myslím si, že měli i dobrej odbyť. Jinak by to asi nedělali, bych řekl. A byla asi i kvalitní ta riflovina, co říkali.*“¹³⁸

Rovněž další narátor připouští, že výroba džínsovinu se ujala, hlavním důvodem pro to však byla kvantita. O tom, zda byla i kvalitní, se nezmiňuje. Naopak vyzdvihuje jiný výrobek, prostěradlovinu, která v jeho očích měla větší úspěch. Produkty se do zahraničí vyvážely ve spolupráci s již zmíněným Centrotexem. Není nijak překvapivé, že vyráběné množství neodpovídalo vysoké poptávce, pozoruhodnější však je, že podnik ji nesměl plnit. Zda to bylo z důvodů politických či jiných se bohužel narátor již nezmiňuje:

---

¹³⁵ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 61.

¹³⁶ Česká televize. *iVysílání. Retro. Tesilové kalhoty*. [online] Dostupné ke dni 20. 4. 2019 z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10176269182-retro/208411000360723>

¹³⁷ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

¹³⁸ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. duben 2019. Osobní archiv autora.

„No, chytlo se to, ale chytlo se to, protože toho bylo velký množství. Ale to, co jsme dodávali do zahraničí, třeba prostěradlovinu, asi v deseti barvách, tak o tu byl obrovské zájem, jo. A ten Centrotex jako vývozce, ten by toho bral mnohem víc a my jsme nesměli, protože jsme museli dělat něco, co... a přitom to bylo jako velmi dobře placený.“¹³⁹

Od počátku 60. let, kdy se chystala přestavba na bavlnářský kombinát, do roku 1986, dosáhly investiční náklady na modernizaci provozu téměř miliardy korun.¹⁴⁰ 80. léta byla pro JITKU velmi úspěšná, což lze demonstrovat jak na počtu zaměstnanců, tak na řadě ocenění, jež obdržela.¹⁴¹ Některé ukazatele osmého pětiletého plánu splnil podnik již koncem roku 1986, což bylo v porovnání s ostatními podniky v rámci VJH nadprůměrný výkon. Hospodářská situace podniku byla rovněž uspokojivá, podle vedení podniku dokonce natolik, že byl schopen se v podstatě samofinancovat. Tento stav vedl vedení podniku k plánu zařadit JITKU k 1. červenci 1988 do tzv. komplexního experimentu, což by znamenalo, že by podnik mohl být řízen efektivněji a to zejména díky zvýšené samostatnosti. S tím souhlasila i resortní a odvětvová komise Ministerstva průmyslu České socialistické republiky, zbývalo však ještě, aby plán odsouhlasila vláda.¹⁴² Podnik nakonec do experimentu zařazen nebyl, což znamenalo řídit se dosavadními převážně starými pravidly a směrnicemi. Podařilo se ale založení státního podniku, a to na základě zákona o podniku 8/88, s čímž souvisela i změna hospodářského mechanismu.¹⁴³ Dosud nadřízený orgán, představovaný generálním ředitelstvím bavlnářského průmyslu v Hradci Králové, nahradilo ministerstvo průmyslu. Jak naznačuje jeden z narátorů, jindřichohradecký podnik byl jeden z prvních bavlnářských kombinátů, kde došlo

---

¹³⁹ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora. V souvislosti s džínou zmíním část dopisu z 6. září 1988, který byl adresován mému dědečkovi, bývalému pracovníkovi JITKY, jako poděkování za to, že odesílateli obstaral džínovinu: „[...] srdečně Tě zdravím a mnohokrát Ti děkuji za zaslouženou džínovinu, kterou jsem minulý týden v pořádku obdržel. Děkuji Ti, a omlouvám se Ti, že jsem Ti způsobil s tím starosti. Pokud bys měl zájem o protislужbu, z oblasti naší výroby, dej mi vědět třeba po Honzovi...“ Z psaní je patrné, že pořízení denimové tkaniny nebylo v té době ani pro zaměstnance bezproblémové. Zároveň se zde objevuje faktor protislужby, zvláště typický pro období tzv. normalizace.

¹⁴⁰ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 49.

¹⁴¹ Zmíním jen ta z 80. let, přestože podnik získával pravidelně ocenění již od 50. let, viz JITKA, roč. 17, č. 6, 20. 5. 1988, s. 1.

1985: Čestné uznání vlády ČSSR a ÚRO, Rudý prapor OV KSC a rady ONV, Standarta GR BP.

1986: Státní vyznamenání „Za zásluhy o výstavbu“, Čestné uznání vlády ČSSR a ÚRO.

1987: Rudý prapor vlády ČSSR a ÚRO.

1988: Rudý prapor vlády ČSSR a ÚRO.

¹⁴² JITKA, roč. 17, č. 4, 25. 4. 1988, s. 1.

¹⁴³ JITKA, roč. 17, č. 10, 23. 10. 1988, s. 1.

k transformaci z národních podniků na podniky státní: „*Spadal pod Hradec Králové, generální ředitelství bavlnářského průmyslu, a potom, v roce osmdesát osm to spadalo přímo pod ministerstvo [průmyslu]. JITKA byla jeden z prvních pěti bavlnářských podniků, kde byl udělanej státní podnik.*“¹⁴⁴

JITKA zachovala své úkoly, které plnila jako národní podnik – byla stále bavlnářským kombinátem vyrábějícím tkaniny pro volnočasové a pracovní obleky, lůžkoviny a další produkty. V té době zaměstnávala dohromady se závodem v Českém Krumlově více než 2 300 pracovníků.¹⁴⁵ Nadále se modernizovaly jednotlivé provozy, ale také se testovaly nové technologie. Například na podzim roku 1989 oddělení zušlechťovny začalo s výrobou tzv. „*kovodžínsovinu*“, tzn. džín s kovovým vzhledem, jež je vyvolán až po ušití kalhot. Také strojový park bylo nutno stále obnovovat, jako tomu bylo téhož roku v rámci přádelny na čistírně a mykárně.¹⁴⁶

Poslední listopadové dny v roce 1989 byly přelomové a nově nastolený kurz se týkal samozřejmě také hospodářství. Adaptovat se nebylo jednoduché ani pro jindřichohradeckou textilku. Do období tzv. transformace vstoupila JITKA jakožto státní podnik s tím, že ji v blízké budoucnosti čeká odstátnění a převedení do soukromých rukou. K tomu však vedla poměrně dlouhá a klikatá cesta, protože první popřevratové měsíce byly v podniku napjaté. Nebylo dokonce jasné ani o jeho názvu, který „*byl zvolen nešťastně, neboť Jihočeské tkalcovny (zkratka Jitka) nevystihuje ani celou technologii u nás uplatňovanou, ani nevychází z pojmenování finálního výrobku, nezní dobře a graficky je velmi obtížné jej ztvárnit.*“¹⁴⁷ Nejistota, fámy a různé obavy z budoucnosti se týkaly například nedostatku suroviny, ze které by se vyrábělo. Do zajištění dodávek bavlny se zapojily mimo jiné také ministerstvo průmyslu a federální ministerstvo zahraničního

---

¹⁴⁴ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

¹⁴⁵ JITKA, roč. 18, č. 9, 25. 9. 1989, s. 1.

¹⁴⁶ JITKA, roč. 18, č. 11, 23. 11. 1989, s. 1-2.

¹⁴⁷ Zaměstnanci mohli v létě 1990 navrhnout nový název podniku, který by byl „*výstižný, úderný a informační.*“ Viz JITKA, roč. 19, č. 7, 13. 7. 1990, s. 2.

Se záměrem změnit název podniku nesouhlasil jeden ze zaměstnanců, což zdůvodnil v článku, vydaném v následujícím čísle podnikového periodika: „*Že současný název podniku nevystihuje výrobní technologii a produkováný sortiment? Copak renomované světové firmy, které už dávno nevyrábějí ty výrobky, se kterými začínaly, mění svůj název, ať vznikl jakkoli? A když pomíneme v článku vzpomínanou údernost, co může být lákavějšího a lépe znějícího než něžné ženské jméno?*“ Viz JITKA, roč. 19, č. 8, 24. 8. 1990, s. 2. Podnik si svůj název z roku 1965 nakonec ponechal. Zda k tomu pomohly i zmíněné pracovníkovy argumenty, není jasné.

obchodu.¹⁴⁸ Změny se týkaly rovněž řízení podniku, kdy k poslednímu dubnu roku 1990 přestal platit dosavadní zákon o státním podniku. Nahradil ho nový zákon, který vstoupil v platnost následující den, a ukončil tak činnost rady pracovního kolektivu, která se po dva roky podílela na řízení podniku.¹⁴⁹

Obyvatelům Československa se otevírala možnost zakládat živnosti a soukromě podnikat. Změnou na finančních trzích se zabývali vedoucí představitelé podniku, kteří o ní, prostřednictvím podnikového zpravodaje, informovali své pracovníky.¹⁵⁰ Již na podzim bylo jasno, že v roce 1991 dojde k převodu státního podniku na akciovou společnost. Prvním záměrem bylo akciovou společnost založit k prvnímu listopadu 1990, ministerstvo průmyslu ale nakonec rozhodlo, že k převodu dojde až po vydání transformačního zákona. Návrh, předložený vedením podniku, byl v souladu s vizí státu podnik nejprve odstátnit a následně privatizovat. Důvodů k přechodu ze státního na akciovou společnost bylo několik. Snahou bylo vytvořit silnou společnost, která by byla schopna konkurovat na tuzemském i zahraničním trhu a to jak svou organizací a managementem, tak širším sortimentem: zachována měla být výroba denimu, pozornost měla být také věnována například tkaninám pro volný čas atp.¹⁵¹ Počínaje posledním březnem roku 1991 byl zrušen státní podnik, jehož majetek a všechny závazky byly převedeny na akciovou společnost, tehdy tzv. malou, protože byla založena s nejmenším základním kapitálem sto tisíc československých korun. V představenstvu, statutárním orgánu společnosti, tehdy kromě vedoucích pracovníků podniku zasedli například ředitel investiční banky, náměstek Otavanu Třeboň¹⁵² či zaměstnankyně Ministerstva průmyslu České republiky. Členy dozorčí rady byly pracovníci podniku. Podle zákona o akciové společnosti byla jejím nejvyšším orgánem valná hromada, složená z vlastníků akcií, kteří mají právo rozhodovat o důležitých krocích v podniku. Zpočátku byl jediným akcionářem stát, zastoupený ministerstvem průmyslu, protože vlastnil tehdy obě dvě vydané akcie.¹⁵³

---

¹⁴⁸ JITKA, roč. 19, č. 8, 24. 8. 1990, s. 1.

¹⁴⁹ JITKA, roč. 19, č. 5, 23. 5. 1990, s. 1.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 3. Podnik vytvořil anketu, ve které se zaměstnanců dotazoval na jejich názor ohledně budoucnosti podniku. Pracovníci měli odpovědět na otázky, zda by měli zájem se zúčastnit se svými finančními prostředky podnikání v podniku a pokud ano, zda formou obligací, či akcií. V poslední otázce měli vyčíslit procentní úrokovou sazbu, případně výši dividend. V následujícím červnovém vydání byly na úvodní straně zveřejněny výsledky ankety. Svůj názor odevzdalo pouhých 38 zaměstnanců, což svědčí buď o nezájmu, nebo o neznalosti této problematiky.

¹⁵¹ JITKA, roč. 19, č. 10, 23. 10. 1990, s. 1.

¹⁵² Oděvní podnik.

¹⁵³ Hlas Jitky, roč. 20, č. 4, 24. 4. 1991, s. 1.

V prvních polistopadových měsících podnik ztrácel odběratele,¹⁵⁴ protože řada podniků se potýkala se zadlužením a byla v platové neschopnosti. V tuzemsku se nepodařilo najít nové zákazníky, proto hrozilo, že JITKA bude muset omezit výroby a tím pádem i propouštět zaměstnance. Situace byla natolik vážná, že se Svaz průmyslu České republiky obrátil na Federální shromáždění o pomoc při řešení této situace, kterou podle něj způsobila nepromyšlená úvěrová a měnová politika federální vlády.¹⁵⁵ Protože podniky jako Otavan, OP Prostějov, Kras či Zekon rušily s JITKOU dohody, rozhodl se jindřichohradecký podnik najít odbytiště v zahraničí. Při exportu byl zprvu limitován tím, že nemohl zboží prodávat do zemí Evropského hospodářského společenství, odbyť našel například v zemích bývalého Sovětského svazu. Odbytové oddělení zahraniční obchod provádělo bez účasti podniků zahraničního obchodu, což podniku ušetřilo jisté finanční prostředky. Objem zahraničního obchodu však nedokázal plnohodnotně zastoupit dosud paralyzovaný obchod tuzemský. Podnik vymýšlel různé způsoby, jak pro své výrobky najít kupce jako například zavedení zásilkového prodeje na dobírku či zprostředkovatelský prodej.¹⁵⁶ Rovněž se rozhodl otevřít ve dvou hlavních centrech výroby podnikové prodejny – v Českém Krumlově byla otevřena v červnu 1991,¹⁵⁷ v Jindřichově Hradci o měsíc později.¹⁵⁸ JITKA rovněž plánovala šít si oděvy (zejména z denimu) sama a to z důvodu, že (jak sdělil tehdejší podnikový ředitel) „*se k nám obrátily konfekční firmy zády.*“ S instalací strojů a zaučením švadlen měli pomoci němečtí partneři.¹⁵⁹ Ani všechna tato opatření nedokázala odvrátit nutnost propouštět zaměstnance. O práci přišly jen do konce roku 1991 stovky zaměstnanců a to rovněž v závodě v Českém Krumlově, kde ke konci

---

¹⁵⁴ V létě roku 1991 měl podnik uskladněno historicky největší množství zboží, necelé 2 miliony metrů tkanin v hodnotě 78 milionů Kčs, viz Hlas Jitky, roč. 20, č. 8, 22. 8. 1991, s. 1.

¹⁵⁵ Hlas Jitky, roč. 20, č. 3, 22. 3. 1991, s. 2-3. Jako další příčiny zadlužení podniků jsou uváděny například důsledky ekonomických sankcí z blokády Iráku, sjednocení Německa a rozpad trhu RVHP, zejména Sovětského svazu.

¹⁵⁶ Hlas Jitky, roč. 20, č. 5, 23. 5. 1991, s. 1.

Zprostředkovatelský prodej se týkal pouze zaměstnanců podniku, „*kteří mají schopnost uplatnit svůj obchodnický talent a také těm, kteří mohou náhodně narazit na perspektivního odběratele.*“ Zaměstnanec, který zprostředkoval výrobky JITKY, měl obdržet úhradu ve výši 0,7 % z realizovaného objemu tržeb v cenách bez daně, viz Hlas Jitky, roč. 20, č. 11, 26. 11. 1991, s. 2.

¹⁵⁷ Hlas Jitky, roč. 20, č. 8, 22. 8. 1991, s. 2. V několika následujících dnech po otevření se zde prodalo celkem zboží za 53 000 Kč. Českokrumlovská prodejna byla v provozu do léta 1992, viz Hlas Jitky, roč. 22, č. 1, 22. 1. 1993, s. 3.

¹⁵⁸ Hlas Jitky, roč. 20, č. 9, 24. 9. 1991, s. 2. Prodejna sídlila v Klášterské ulici a za měsíc srpen utržila celkem 189 500 Kč. Kromě této prodávala JITKA své zboží také v partiové prodejně, která sídlila v jednom z otínských panelových domů, viz Hlas Jitky, roč. 21, č. 9, 28. 9. 1992, s. 3.

¹⁵⁹ Hlas Jitky, roč. 20, č. 12, 20. 12. 1991, s. 2.

roku došlo k uzavření výroby.¹⁶⁰ Z původně druhotné neschopnosti se podnik za několik měsíců dostal do prvotní platební neschopnosti, závazky podniku tedy již převýšily jeho pohledávky.¹⁶¹

Akciová společnost již na jaře roku 1992 zaslala svůj plán Ministerstvu průmyslu České republiky na účasti v druhé vlně privatizace.¹⁶² Celkově představoval textilní a oděvní průmysl významnou složku v privatizaci zpracovatelského průmyslu, dohromady se tohoto transformačního procesu účastnilo více než sto podniků a společností. V první vlně byla privatizována většina podniků, šlo převážně o firmy s menším objemem výroby. Ve druhé, do které byla zařazena i JITKA, se jednalo o významné exportéry, například písecký Jitex či podniky Tiba a Hedva.¹⁶³ Podniku se obtížné období podařilo přečkat a od druhé poloviny 90. let se mu začalo opět dařit. Vedení začalo opět investovat do nových technologií, díky nimž mohlo rozšířit výrobní sortiment o ochranné či pracovní tkaniny. Stabilizaci podniku značily rovněž získávané certifikáty a ocenění.¹⁶⁴ Počet zaměstnanců stále klesal, přesto ještě na přelomu tisíciletí byla hospodářská situace podniku poměrně optimistická. Podnik stále většinu zboží vyvážel do zahraničí, zejména do Rakouska, Německa a Itálie.¹⁶⁵ JITKA stále patřila k nejúspěšnějším textilkám v Česku a jako jedna z mála si mohla dovolit investice v řádu desítek milionů korun.¹⁶⁶ Poprvé se ve své čtrnáctileté historii akciová společnost dostala do ztráty v roce 2005. Jak sdělil finanční ředitel podniku: „*příčinou ztráty je dvacetiprocentní nárůst nákupní ceny bavlny, zvýšení cen tepelné a elektrické energie a také vyšší odpisy jako důsledek rozsáhlých investic v předchozích letech.*“ Situaci se podnik snažil vyřešit mimo jiné angažováním nového generálního ředitele.¹⁶⁷ Podle dobového svědka se nové vedení podniku již ani nesnažilo podnik zachránit: „*V tom finále už to, už to ty vlastníci, ta firma, to koupili jenom*

---

¹⁶⁰ Hlas Jitky, roč. 20, č. 11, 26. 11. 1991, s. 2-4

¹⁶¹ Hlas Jitky, roč. 21, č. 10, 23. 10. 1992, s. 2. K září roku 1992 měla JITKA závazky přesahující 83 milionů a pohledávky ve výši necelých 68 milionů československých korun.

¹⁶² Hlas Jitky, roč. 21, č. 6, 24. 6. 1992, s. 1.

¹⁶³ Hlas Jitky, roč. 23, č. 2, 24. 2. 1994, s. 2.

¹⁶⁴ Kolektiv autorů. *Historie a současnost podnikání na Jindřichohradecku*. Pardubice, 1999, s. 116-119.

Jméno jindřichohradeckého podniku bylo v době privatizace 568 993 000 Kč, přičemž většina byla uložena v podobě akcií. Počet zaměstnanců byl 1 150, tedy o více než 50 % nižší než před rokem 1989. Přibližně polovina sortimentu byla vyvážena do zahraničí.

¹⁶⁵ Český rozhlas České Budějovice. *I přes silnou korunu zvýšila Jitka vývoz*. [online] Dostupné ke dni 15. 4. 2019 z: <https://budejovice.rozhlas.cz/i-pres-silnou-korunu-zvysila-jitka-vyvoz-7061803>

¹⁶⁶ Český rozhlas České Budějovice. *Jitka, a. s. zaznamenala pokles tržeb*. [online] Dostupné ke dni 15. 4. 2019 z: <https://budejovice.rozhlas.cz/jitka-a-s-zaznamenala-pokles-trzeb-7062691>

¹⁶⁷ Český rozhlas České Budějovice. *Jitka poprvé v červených číslech*. [online] Dostupné ke dni 15. 3. 2019 z: <https://budejovice.rozhlas.cz/jitka-poprve-v-cervenych-cislech-7067927>

*s tím, že to prostě budou provozovat jenom omezenou dobu a pak to skončilo, takže oni tu výrobu v podstatě celou zastavili a stroje prodali, lidi propustili. Pravda je, že zase to budiž jim sloužit ke cti, že se s těma lidma vypořádali, že to odstupný tady bylo tři platy, že oni, vyplatili všem. Že tady nezůstaly po nich žádný dluhy.*¹⁶⁸

V roce 2007 zaměstnávala JITKA ještě více než tři stovky pracovníků, převážně žen. Přesto měla být většina z nich propuštěna, pouze malá část měla v podniku zůstat a podílet se na likvidaci.¹⁶⁹ K poslednímu květnovému dni roku 2007 JITKA definitivně přestala existovat. Následovala tak některé další jindřichohradecké textilní a oděvní podniky, jako byla novobystřická Alma či závody třeboňského Otavanu.¹⁷⁰

---

¹⁶⁸ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

¹⁶⁹ Jindřichohradecký deník. *Jitka už čeká jen na zázrak*. [online] Dostupné ke dni 16. 3. 2019 z https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/krach_jitka.html

¹⁷⁰ Jindřichohradecký deník. *Dvě slavné textilní továrny brzy zavřou své brány*. [online] Dostupné ke dni 16. 3. 2019 z: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/jh_alma_jitka20070513.html

4. EMPIRICKÁ ČÁST

Závěrečná část práce se věnuje dvěma obdobím – tzv. normalizaci a transformaci. Nejprve je představena stručná charakteristika těchto dvou etap našich dějin. Protože někteří narátoři hovořili i o letech 1968 a 1989, uvedl jsem jejich postřehy z těchto let jako doplněk k textu. Následně je věnována pozornost sociálním otázkám a problematice trávení volného času, a to zprvu obecně a poté v rámci textilního podniku JITKA, kde jsou stěžejními zdroji archivní písemné prameny a narativní prameny poskytnuté od pamětníků.

4. 1. Období tzv. normalizace

Pojem „normalizace“ je v široké společnosti dobře znám. Každý jedinec si však pod ním představí něco jiného, pamětník ho bude chápat jinak než například student, narozený již v samostatném Česku. „Normalizaci“ lze chápat dvěma způsoby: v krátkém a širokém pojetí. Počátek mají obě vymezení stejné – srpnovou okupaci vojsk RVHP. V krátkém pojetí končí rokem 1971, kdy byl již v platnosti dokument *Poučení z krizového vývoje* a KSČ se odhodlala svolat XIV. stranický sjezd, první od roku 1966, neboť mimořádný Vysočanský sjezd z doby Pražského jara byl anulován. Pro toto tříleté období se užíval též ekvivalent „konsolidace.“ To proběhlo v souladu se sovětským chápáním tohoto pojmu – Brežněv jím rozuměl obnovení politického monopolu KSČ a návrat k sovětskému modelu socialismu, což bylo v roce 1971 splněno. V širokém měřítku může být chápáno jako více než dvacetileté období s počátkem v srpnu 1968 a končícím rozpadem komunistického režimu 1989.¹⁷¹ S touto širší koncepcí pracuji v práci i já.

Normalizaci předcházelo několikaleté období změn jak celospolečenských tak politických. Zlomový bod představovalo kratičké období, které vešlo ve známost jako Pražské jaro. Československo bylo na konci druhé světové války osvobozeno z větší části vojsky Sovětského svazu. Sovětský vliv byl v zemi velmi patrný již v době tzv. třetí republiky a vyústil v únoru 1948 definitivním převzetím moci nad státem komunisty. Zejména pro první roky komunistického režimu byla charakteristická represe, kolektivizace, zatýkání a popravy nepohodlných osob. Po smrti Stalina v roce 1953 byla v samotném Sovětském svazu a ostatních spřátelených zemích patrná vlna destalinizace, kdy vrchní představitelé těchto států odsoudili dosavadní stalinskou vládu. V roce 1957

---

¹⁷¹ DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1969: anatomie jednoho mocenského zvratu*. Brno, 2006, s. 26-27.

nově nastoupivší prezident a zároveň nejvyšší představitel KSČ Antonín Novotný neprojevil příliš ochoty výrazněji se na destalinizaci podílet. Když se v důsledku zhoršení hospodářské situace a dalších problémů začaly ozývat protestní hlasy z řad mládeže a inteligence, reagoval Novotný protikladně: na jedné straně podpořil například Šikovy ekonomické reformy a zmírnění cenzury, v případě veřejných projevů neváhal povolát bezpečnostní složky, jako tomu bylo například na podzim roku 1967 při potlačení studentských demonstrací na strahovských kolejích. Osoba Novotného začala být záhy neakceptovatelná a to i mezi funkcionáři ve vedení strany.¹⁷²

Když proti sobě popudil i Slováky a podporu mu odepřel i sovětský vůdce Brežněv, neměl Novotný společně s několika svými věrnými valnou šanci na udržení svých pozic. Opozice představovaná Oto Šikem, Františkem Vodsloňem, Františkem Kriegelem a dalšími nakonec dosáhla svého: donutila Novotného rezignovat na post prvního tajemníka KSČ a o několik týdnů později také na prezidentský úřad. Z řady několika kandidátů ho pak nahradil Alexander Dubček a na jaře se prezidentem stal Ludvík Svoboda. Nové stranické vedení se pokusilo reformovat zdeformovaný režim pomocí několika liberálních a demokratizujících prvků shrnutých v tzv. Akčním programu KSČ.¹⁷³ Reformní politika začala ale stále více znervózňovat Moskvu, která se několikrát marně pokoušela Dubčeka a jeho společníky upozornit na to, že s tímto kurzem nesouhlasí. Celá situace nakonec vyústila ve vojenskou invazi pěti armád Varšavské smlouvy, která začala v noci z 20. na 21. srpna. Hlavní představitelé státu byli uneseni a odvečeni do Moskvy, kde s výjimkou zmíněného Kriegela podepsali moskevský protokol, kterým dali souhlas s moskevskou „pomocí.“¹⁷⁴

---

¹⁷² Tamtéž, s. 20-21.

¹⁷³ RATAJ, JAN – HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha, 2010, s. 214-216.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 275-186.

Krátce po invazi navštívili zástupci vojsk také národní podnik JITKA, kde je v závodní jídelně uvítal ředitel podniku následujícím projevem:

„Vážení soudruzi, milí hosté,

dovolte, abych jménem pracujících našeho národního podniku Vás co nejsrdečněji přivítal. Pokládám si za velkou čest, že jste mezi nás přišli jako zástupci armád Varšavské smlouvy po skončení akce „Vltava.“ Je to pro naše pracující a nás všechny vpravdě historické setkání. Máme velikou radost, že můžeme dnes mezi námi přivítat zástupce Maďarské lidové armády, Národní armády NDR, Lidové armády naší Československé republiky a nepřemožitelné Sovětské armády, která nás před 21. lety osvobodila od fašistické okupace. Československý lid, a tedy i naši pracující, si nesmírně váží toho, že mohou pracovat a budovat svoji socialistickou vlast v míru, který Vy mistrným ovládnutím vojenské techniky zajišťujete.

Blahopřejeme Vám k úspěšnému ukončení akce „Vltava“ a přejeme Vám, aby se Vám u nás líbilo, abyste po splnění přejeme Vám, aby se Vám u nás líbilo, abyste po splnění bojových úkolů si u nás odpočinuli

Osobní vzpomínku na sovětskou okupaci má i jedna z narátorek: „*Já ti rozumím, v tom osmašedesátém. No právě v tom osmašedesátém, to já jsem právě byla rok na tý JITCE a to jsem se i v tom osmašedesátém vdávala... A jako byl hroznej hlahol, to si pamatuju, jak jsme ráno vždycky pouštěli rádio a teď jak šel ten zvuk z toho rádia a právě jak říkali, že sem dnes přijeli právě ti... no bylo to hrozný v tu dobu, všude lidi, nikdo nešel do práce, všude se podepisovalo, prostě ta petice proti těm Rusákům, no vždyť to nebyli jenom Rusáci, že jo. Byla to hrozná doba tenkrát v tom osmašedesátém. A ve fabrice co se dělo, člověče, to si nějak neumím vůbec vybavit. To jsem se zrovna vdávala, když sem přišli ti Rusáci.*¹⁷⁵ Zajímal mne narátorčin pohled na tento rok 1968 jak z pohledu obyvatelky Československa, tak z pohledu pracovnice v textilním podniku. Protože v tento rok zažila radostnou událost ale i rodinnou tragédií,¹⁷⁶ je pochopitelné, že má šestaosmdesátý rok zafixovaný především v soukromé rovině. Pravděpodobně v té době nebyla nezajímavá situace ani v podniku, životní události ale zřejmě byly významnější, a proto ji také více utkvěly v paměti.

Reformní snahy sovětskou okupací ani internováním hlavních tvůrců „*socialismu s lidskou tváří*“ neustaly. Dubček považoval přítomnost vojsk pouze za dočasnou a v reformním kurzu hodlal pokračovat. Podepsáním moskevského protokolu si měl stát zajistit bezpečnost a také alespoň částečnou suverenitu. 17. dubna 1969 byl zvolen prvním tajemníkem KSČ jako nejlepší z možných kandidátů. Jakožto bývalému politickému vězni se mu zpočátku dostala podpora i ze strany reformních komunistů. Ihned po svém jmenování se prezentoval jako suverénní¹⁷⁷ ale zároveň starostlivý státník, kterému jde o blaho československých obyvatel.¹⁷⁸ První měsíce po Husákově nástupu probíhaly

---

a pobavili se. Jsme podnikem textilním, který přebudovává svoji výrobu na výrobu bavlnářskou a v letech čtvrtého pětiletého plánu má za úkol vybudovat bavlnářský kombinát s finální výrobou tkanin. Jsme rádi, že i náš podnik bude dodavatelem naší lidové armády, čímž se ještě více upevní vzájemné styky a vztahy našich pracujících s armádou. Vítám Vás ještě jednou mezi námi a přeji Vám příjemné prožití krátkého odpočinku před plněním Vašich dalších vojenských úkolů. Čest práci!“ Uvítací řeč je doslovně citovaná, tzn. včetně faktografické chyby o 21. výročí osvobození Československa. Viz CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, s. 23.

¹⁷⁵ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

¹⁷⁶ Narátorka si přála, abych o tom v práci blíže nepsal. Zmiňuji to pouze z důvodu, že se jednalo o významnou životní událost, kterou si při vzpomínce na tuto dobu vybaví jako první.

¹⁷⁷ Ihned po svém zvolení pronesl výrok, v němž jasně formulovat směr, kterým se bude ubírat: „*Před žádnými nepřátelskými silami, před antisocialistickými silami, před pravičáckými elementy ustupovat nebudeme. Hodili rukavici k zápasu, naposledy v tom březnu, zdvihněme tuto rukavici a povedeme stranu do politického zápasu s těmito silami. Jsem si absolutně jist politickým vítězstvím. A když je to boj, nebudeme si hrát na to, že je to dětská hra.*“ MACHÁČEK, Michal. *Gustáv Husák*. Praha, 2017, s. 419.

¹⁷⁸ MACHÁČEK, Michal. *Gustáv Husák*. Praha, 2017, s. 417-419.

rozsáhlé čistky ve straně a prověrky lidí, kteří se určitým způsobem angažovali v době Pražského jara. Prověrek se účastnila také pamětnice Jaroslava Hejdová: „*No, rok šedesát osm jsme zažili [smích]. My měli takovýho šéfa, kterej měl... on nějak tomu nevěřil, jemu to připadalo... my jsme tam něco tehdá něco podepisovali, já už nevím, jestli Dva tisíce slov, nebo něco, jo, fotili jsme to a on byl takovej... a ono to pak zase skončilo a jelo se po staru. A taky nás myslím prověřovali jednou někde, ale dopadlo to dobře, nevylili mě, ale nevím, na něco se mě ptali a já nevěděla, o co šlo, protože my jak jsme byli dole na vodárně, tak my jsme vůbec nevěděli na tom podniku, co se tam jako... tam přesunovali nějaký ty lidi, jo, a knám to jaksi nedošlo, takže my jsme o tom nic nevěděli, ty lidi tam nějak vyměňovali.*“¹⁷⁹ Na rozdíl od narativu předešlé pamětnice si tato narátorka vybavila rok 1968 v pracovní sféře. Přiznává, že se účastnila nějakých proreformních aktivit – možná podpisu manifestu *Dva tisíce slov*, zároveň ale neúplně vylíčí počínání jejího šéfa. Z tohoto vyprávění vyplývá, že byl opatrný a zřejmě nechtěl dělat něco „špatného,“ což zpětně narátorce možná přijde humorné, protože se po podání otázky pobaveně zasmála. Pro ni bylo hlavní to, že prověrkou prošla a že nebyla propuštěna ze zaměstnání, jinak se o dění okolo příliš nezajímala, navíc byla mimo hlavní dění, protože pracovala na detašovaném pracovišti.

Počínaje dubnem 1969 lze mluvit o počátku tzv. „*ostrého období normalizace*“¹⁸⁰ Ve vedení strany byli komunisté loajální Moskvě odhodlaní zabránit jakýmkoliv dalším pokusům o reformu.¹⁸¹ Proti nastolenému režimu se kromě části vysokoškoláků, umělců a několika dalších nevzmohl žádný vážnější odpor. Demonstrace k prvnímu výročí okupace, poslední masový protest, byly silovými složkami potlačeny. Aby si Husák zajistil klid veřejnosti, nikoliv již její podporu, uzavřel vládnoucí režim s obyvateli tzv. společenskou smlouvu. Společnost se vzdala účasti na veřejném dění, snášela omezenou svobodu, zatímco vládnoucí garnitura jí na oplátku garantovala sociální jistoty a uspokojení materiálních potřeb.¹⁸²

Přestože zásobování obyvatel potravinami a jiným zbožím zejména v osmdesátých letech bylo velmi nedostačující, byla kritika společnosti stále notně omezena na rozdíl

---

¹⁷⁹ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

¹⁸⁰ KALINOVÁ, Lenka. *K sociálním dějinám Československa 1969-1992*. Praha, 1992, s. 5.

¹⁸¹ OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989*. Praha, 2011, s. 70.

¹⁸² OTÁHAL, Milan. *Ze života dělníků za tzv. normalizace*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Opozice a společnost po roce 1948*. Praha, 2009, s. 114-116.

od Sovětského svazu, kde byla od poloviny 80. let s nástupem Michaila Gorbačova nastolena nová politika perestrojky a glasnosti, charakteristická liberálnějšími kroky v hospodářství i veřejném životě. V Československu se tyto pojmy používaly opatrně a stranické vedení nebylo za jedno v tomto směru sovětský vzor následovat.¹⁸³ Nástup Gorbačova byl však jednou z příčin zaktivování opozičních proudů a vzniku nových iniciativ, které se prostřednictvím demonstrací a petic snažily vyslat jakýsi apel nejvyšším státním činitelům. Nejvýznamnější demonstrací byla ta studentská, která proběhla 17. listopadu 1989. Přestože byla povolená, na Národní třídě došlo k jejímu násilnému potlačení. Listopadové dny neunikly pozornosti ani zaměstnancům JITKY. Část z nich, přibližně 600 až 700, se zúčastnila generální stávkou 27. listopadu na jindřichohradeckém náměstí, většina se k ní připojila formou manifestace v podniku, aby byl zachován chod výroby.¹⁸⁴ V následujících týdnech přišla KSČ po více než jednačtyřiceti letech o mocenský monopol. Po řadě jednání se 29. prosince stal prezidentem Václav Havel, který byl zvolen i s pomocí komunistů, kteří ho ještě před několika málo měsíci zatkli a uvěznil.¹⁸⁵

Na rok 1989 vzpomínají i vybraní narátoři. Každý z nich si však vybaví jiný aspekt, který Sametová revoluce měla. Paní Hejdová demokratizaci systému přivítala především z toho důvodu, že lidé získali svobodu pohybu: „*Chtěla, chtěla [revoluci], protože to bylo blbý. Ono víte, teď je člověk volnej, to si neumíte představit, vždyť my jsme byli jednou... když někdo chtěl jet, mně to bylo jedno, ale můj muž by bejval strašně rád viděl, jak to vypadá v Rakousku, sestra teda byla zaměstnaná v bance a ono se muselo žádat o všechno, a oni nás teda pustili, ale to musel od podniku, to muselo bejt nějaký... jo, a že na tejdén.*

---

¹⁸³ PULLMANN, Michal. *Konec experimentu. Přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha, 2011, s. 55-60.

¹⁸⁴ Zaměstnanci rovněž sepsali Rezoluci, v níž podporovali požadavky demonstrujících studentů a nově utvořených uskupení OF a VPN: „*My, pracující s. p. Jitka, bavlňácké závody v Jindřichově Hradci, podporujeme všechny požadavky stávkujících studentů, koordinačního centra OF a iniciativy Veřejnost proti násilí. Nebudou-li splněny požadavky týkající se zejména sestavení federální vlády, parlamentu, osobnosti presidenta republiky a vyšetření událostí všech brutálních zásahů bezpečnostních složek, které vyvrcholili 17. listopadu 1989, budeme donuceni použít krajního případu, jak zdůraznit a vyjádřit všli velké většiny pracujících st. p. Jitka, tj. manifestační stávky, která je předběžně vyhlášena 11. prosince 1989.*“ 8. prosince se dohodlo shromáždění složené ze zástupců OF, ZV ROH a vedení podniku na přijetí několika požadavků: základní organizace KSČ si měla okamžitě přestat přisvojovat právo zasahovat do personálních záležitostí, měl být zrušen ZO KSČ, vedení podniku se mělo v kádrových otázkách řídit podle aktuální politické situace, ZV ROH měl prohlásit, že je nezávislý na KSČ a na hospodářském vedení podniku atd. Viz JITKA, roč. 18, č. 23, 22. 12 1989, s. 3.

¹⁸⁵ RATAJ, JAN – HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha, 2010, s. 419-434.

Mně se moc nechtělo, ale tak když jsme přejížděli ty hranice, najednou jsme koukali, oni si nás na těch hranicích ani nevšimli, jo, a my jsme tam spali jenom na odpočívadle, protože my jsme si tam chtěli koupit rádio, rádio, který má vlny, aby chytilo Svobodnou, a tady jako to nebylo. A když jsme se odsad' vraceli, já vám měla pocit, že jedu do klece, že jedu do klece, že za mnou zapadne, protože to jsme věděli, to sestra říkala: „tak to máte jednu za život, víc ne“ a my jsme potom o to už nikdy nestáli, ale když máte možnost tu klec opustit, tak už vás to neláká. Ale ten pocit, že jste zaklapnutej... Já jsem měla ošklivěj pocit, že jdu do klece a to si myslím, že bylo blbý. Je dobrý, že dneska lidi mají možnost jezdit, nemusí jezdit, ale tu možnost mají...¹⁸⁶ Z vyprávění je rovněž patrná nespokojenost s neinformovaností, nebo spíše s nepravdivostí informací, poskytovaných československými médii. Manželé si přáli koupit rádiový přijímač, který by byl chopen chytit vlny rozhlasové stanice Svobodná Evropa a oni by tak mohli získat informace o skutečném dění. Pro to, aby si ho mohli pořídit, se museli řádně uskromnit.

Paní Čekalová si z podniku pamatuje, jak vedoucí pracovníci demonstrativně odevzdávali své členské průkazy: *„Projevil se asi tak, [rok 1989 v podniku] že ti, kteří byli vedoucí, tak otočili kabáty a byli najednou na tý druhý straně. To bylo jediný, co já si z toho jako hodně pamatuju, což mě docela zaráželo. Protože všichni, všichni z nich v té době museli bejt v komunistický straně, aby mohli svojí funkcí zastávat, že jo. A dokonce si i pamatuju, že tady pokládali průkazy, vystupovali ze strany.“¹⁸⁷*

Kromě pocitu radosti mohl v někom listopadový převrat vyvolat rovněž pocity nejistoty z budoucnosti, jako tomu bylo u další narátorky, která měla v té době dvě dcery, o které se musela bez manžela starat a pociťovala spíše obavy z toho, jak je materiálně zajistí, protože s nástupem nového ekonomického systému hrozilo zdražení cen: *„Vím, že se to tam pak nějak měnilo něco. Víš co, Peťo, když už je strašně dlouho a mě tyhle věci nějak ani moc nezajímaly, protože já jsem byla zdrcená ze všeho tenkrát, že asi všichni normální lidi byli z toho vyjukaná, protože najednou se vším strašili, že budete platit za byty tři tisíce a my jsme říkali: „jak můžeme platit za byty tři tisíce, když si vyděláme patnáct set,“ nebo kolik jsme si vydělávali, jo. „No to uvidíte,“ jo, možná, že kdyby prostě v týhle rodině byl tenkrát chlap, tak ti chlapi přece jenom se víc o tyhle věci zajímali, ale*

---

¹⁸⁶ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

¹⁸⁷ Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

já jsem s těma holkama jako měla starosti s nima spíš, víš.“ Narátorka sama osobně na listopadové dny neměla vyhraněný názor, jejich výsledek klidně přijala na rozdíl od přesvědčených komunistů, v té době již „poražených“, kteří se leckdy nemohli smířit se ztrátou moci a při prvních známkách neúspěchu to dávali ostatním, nestraníkům, hlasitě najevo, přestože jejich osobní profit tím nijak neutrpěl: *„V listopadu po tom osmdesátým devátým to bylo takový rozpoložení v tom, že ti, co byli v tý straně, ale teda jako hodně myslím zaujatý, ježíšmarja, mně ti chyběj slova, který byly, když to řeknu obyčejně, kdo byl velkej komunista, jo, tak s těma jsme měli těžký porřízení, jako myslím, když ses s nima bavil, víš. No a potom když se něco nevedlo: „no, vy jste si cinkali“, teda já jsem necinkala, já jsem nebyla ani proti, ani pro, já jsem byla nestraná, jo: „vy jste si cinkali, ještě uvidíte.“* A co mě nejvíc fakt na tom štve, je to, že my uvidíme, ale oni jsou na tom nejlíp a my jsme na tom byli furt stejně, ne-li hůř, jo. To mně na tom vadilo.“¹⁸⁸

Pan Straka změnu režimu aktivně podporoval: *„Samozřejmě jsem získal spoustu nepřátel, protože jsem podporoval vlastně nověj režim, dá se říct, že jo, docela hlasitě, protože jsem si to nenechal pro sebe, protože tam těch komunistů bylo fakt hodně jako, i takovejch fakt zabeďněnejch jako. To byly názory někdy jako opravdu hrozný...“* Zároveň podporuje názor narátorky, že někteří bývalí komunisté změnu režimu přečkali bez újmy. Narátor následně bilancuje, že z jeho dnešní perspektivy a s vývojem, kterým se země ubírá, není příliš spokojen: *„... někteří neustále hlásali ty svoje komunistický pravdy, že jo, a proto jsem s nima měl občas konflikty a dneska mi říkají: „vidíš, ty si cinkal,“ a mají svým způsobem pravdu. Já už dneska taky nejsem na to úplně pyšnej, že jsem šel cinkat, protože nedopadlo to úplně tak, jak jsem si představoval teda jako. Co teďka je, to je otrěs a chce se mi z toho brečet i někdy, co se může stát a co můžou lidi navolit do těchhle funkcí, to bych řekl, že jsem z toho zklamanej, protože jsem cinkal za něco úplně jinýho, ne za to, aby to dopadlo takhle.“*¹⁸⁹

---

¹⁸⁸ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

¹⁸⁹ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. duben 2019. Osobní archiv autora.

4. 2. Období tzv. transformace

Jako tzv. transformace se označuje změna „celého systému ekonomiky (nebo dokonce společnosti)“, která v našem prostředí nastala po pádu komunistického režimu.¹⁹⁰ Mnoho politiků a ekonomů mělo krátce po listopadu 1989 představu, jakým směrem zemi ubírat. První zásahy do ekonomického systému přišly od tehdejšího federálního ministra financí Václava Klause, který měl okolo sebe poradní skupinu složenou převážně z mladších ekonomů.¹⁹¹ Přestože připravit zásadní reformy, včetně těch dílčích, si žádalo notnou dobu příprav, v právním rámci došlo k významným změnám již v roce 1990, kdy byly vydány zákony o soukromém podnikání či akciových společnostech. Ke konci roku byla zahájena restituce, navrácení majetku jeho původním majitelům, kteří o něj přišli po Únoru 1948, kdy se k moci dostali komunisté. Zásadními kroky v následujícím roce byly především liberalizace zahraničního obchodu, která umožnila zahraničním firmám exportovat zboží do Československa, a liberalizace cen, což znamenalo, že stát již přestal zasahovat do cenotvorby. Počátečním efektem byl rychlý nárůst cen, byl to však nutný krok k cestě k tržnímu hospodářství. Stát také začal rozprodávat svůj majetek, zprvu se jednalo o tzv. malou privatizaci, kdy byly soukromými osobami skupovány menší podniky, například restaurace. V roce 1992 již začala privatizace ve větším měřítku, přičemž probíhala především tzv. kupónovou metodou, kdy se občané stali akcionáři podniků či investičních fondů, do kterých vložili své kupony.¹⁹² Proces privatizace, který se týkal několika tisíc podniků a společností, umožňoval různé machinace s jejich odkupováním. Známý je příklad s kladenským podnikem Poldi, kdy si její kupec obstaral obrovský úvěr od banky. Nový majitel část podniku rozprodal, ale nebyl schopen úvěr splácet. Přestože byl následně trestně stíhaný, trestný čin nespáchal, protože jednal v souladu s kupní smlouvou. Takových případů, kdy nebylo možné tyto privatizátory hnát k odpovědnosti, bylo mnohem víc.¹⁹³

Kromě domácích problémů negativně ovlivnily hospodářskou situaci i okolnosti jako bylo zhroucení RVHP a rozdělení Československa, které znesnadnily export zboží.

---

¹⁹⁰ ŽÍDEK, Libor. *Česká ekonomika v 90. letech*. Brno, 2004, s. 25.

¹⁹¹ PRŮCHA, Václav a kolektiv. *Hospodářské dějiny Československa 1918-1992. 2. díl: období 1945-1992*. Praha, 2009, s. 940-955.

¹⁹² ŽÍDEK, Libor. *Česká ekonomika v 90. letech*. Brno, 2004, s. 31-35.

¹⁹³ MĚCHÝŘ, Jan. *Takzvaná transformace a některé její sociální důsledky (1989-1992)*. In: KÁRNÍK, Zdeněk – MĚCHÝŘ, Jan (eds.). *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV. Zvraty a převraty 1939-1992*. Praha, 2001, s. 148.

Česka republika však rychle našla odbytiště svých výrobků v zemích Evropské unie. Celkově vykazovaly ekonomické ukazatele lepší výsledky, snižovala se inflace a nezaměstnanost a státní rozpočet byl v přebytku. Druhá polovina 90. let však byla opět ve znamení vysoké inflace a na přelomu století vykazovala Česká republika dokonce záporný hospodářský růst.¹⁹⁴

Již v období socialismu u nás žila skupina podnikatelů, která byla schopna nabýt velikých finančních prostředků. Demokratický režim poté jejich činnost legalizoval a během transformace se rozdíl mezi bohatými a chudými ještě zvětšily. Vznikla zde nová třída podnikatelů, čítající na počátku 90. let přibližně jeden milion osob. Byla velmi různorodá, skládala se ze zmíněných privatizátorů, restituentů a také drobných živnostníků. Velmi úspěšnými podnikateli byli lidé, kteří již měli zkušenosti s řízením podniků z předrevoluční doby a kteří nezdědka kdy pouze odkoupili podniky od státu a zůstali ve svých funkcích. Přestože komunisté již ztratily svůj mocenský monopol, vliv a kontakty jim zůstaly a pomocí nich mohli nadále zastávat vysokých funkcí.¹⁹⁵

Stejný názor zastávají i někteří narátoři, podle nichž si vysocí funkcionáři JITKY leckdy dokázali udržet své posty i po listopadovém převratu: „*No, tak dá se říct, že hodně jich tam zůstalo. Takoví ti, co byli na těch vedoucích funkcích, tak určitě. Ti odešli pak až prakticky až v úplném závěru. Někteří samozřejmě odešli dřív, než jim to zrušili nějakou tu funkci nebo něco, ale to už byli věkově takoví starší lidi, že jo, tak se snažili udržet se tam za každou cenu, že jo, nebo až do konce, co to šlo.*“ Z dalšího narativu můžeme zjistit, že narátor v podniku pracoval do roku 1992: „*Začalo se samozřejmě šetřit, že jo, to byl vlastně hlavní důvod, proč jsem odešel, protože místo, aby člověk dostal své oddělení jakoby s tkadlenama čtyřma, tak oni se rozhodli těm starším zaměstnancům, aby je nemuseli vyhodit, tak jim dali oddělení jeden a půl a my jsme mladý prakticky vypadli ze hry, když už jsem tam měl pomalu šanci získat oddělení, tak najednou přišlo tohle rozhodnutí, že jo, takže my mladý jsme vypadli více méně ze hry. Já jsem prostě odešel v devadesátým druhým, protože jsem tam neviděl perspektivu, jak jít někam vejš. Ale asi se změnilo samozřejmě tam ty pověstný kilometry, který oni chrtili, rekordní, tak*

---

¹⁹⁴ KOTOUČKOVÁ, Alena. *Ekonomická transformace v České republice*. In: SLANÝ, Antonín. (ed.). *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí. I. část*. Brno, 2001, s. 401-405.

¹⁹⁵ MĚCHÝŘ, Jan. *Takzvaná transformace a některé její sociální důsledky (1989-1992)*. In: KÁRNÍK, Zdeněk – MĚCHÝŘ, Jan (eds.). *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV. Zvraty a převraty 1939-1992*. Praha, 2001, s. 159-164.

*to samozřejmě šlo neustále dolů, že jo, během těch prvních let po revoluci to šlo dolů. Ale že by se tam něco měnilo zásadního, za ty tři roky, co jsem tam ještě byl, to bych ani neřekl. Vím, že potom začali rušit nějaký ty starý stavy, co byly na tý tkalcovně a že měly přijít nové. Vím, že se to nějak rozebíralo, ale to bylo těsně před tím, než jsem šel pryč, no. Pak už jsem tam vlastně nebyl, takže nevím.*¹⁹⁶ Z narátorova vyprávění je jasně vidět, že měl po převratu určité kariérní ambice, které nebyly naplněny a tak v roce 1992 JITKU opustil. Je velmi pravděpodobné, že určitý počet bývalých straníků si své místo udržel. Zajímavé je, že narátor uvedl, v jakém roce z podniku odešel a o dalším vývoji v podniku již nevěděl. Když však mluvil o bývalých komunistech, uvedl, že někteří z nich na JITCE zůstali až do konce, tedy do doby o několik let později, když on již na JITCE nepůsobil. Zdá se, že narátor se se svým koncem v podniku stále úplně nesmířil a za svým koncem vidí bývalé straníky, kteří si své funkce obhájili na úkor mladých, perspektivních a cílevědomých pracovníků.

Obdobný pohled má i narátorka, podle níž si bývalí komunisté „převlíkli si akorát kabáty, a protože jak, že jo, o všem věděli, tak halt všechno ovládli.“ První transformační roky byly ve znamení propouštění, které se nevyhnulo ani jindřichohradeckému podniku: „...pak to bylo všechno takový nějaký divný, pak vím, že se propouštělo, že se vždycky něco někde zastavilo nějaký kus, jo, jako myslím kus podniku nebo. Prostě pak to bylo takový nějaký jiný, kdybych to měla srovnat.“¹⁹⁷

Pan Johne, který byl na přelomu 80. a 90. let generálním ředitelem JITKY, popisuje zejména to, jak se otevření zahraničnímu trhu nepříznivě promítlo i v bavlnářství: „No, v tom podniku se to změnilo jako prostě rozpad stranický organizace, jo, a v podstatě moc se nedělo. No, ale potom už přišlo, že do Československa se nahrnulo spousta zboží z celý Asie a to bylo a teď začal přerod na kapitalismus a dopadlo to tak, že z celý tý bavlnářský tlupy, protože to generální ředitelství bavlnářskýho průmyslu bylo veliký, to byla spousta lidí, a z toho bavlnaření zůstal jeden podnik.“ Týkalo se to ovšem i jiných odvětví v rámci textilního průmyslu: „Ano, to zavřela většina těch silných podniků, ať to byli vlnaři, lnáři, bavlnáři to jsme mluvili, jo, prostě pletaři, všecko. Pletaři se některý chytli, protože ta móda přešla do těch pletenin a do umělotin, jo, ale těch vlnářských podniků co jako

---

¹⁹⁶ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora

¹⁹⁷ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

skončilo všelijak... protože se sem dostalo levný zboží, to byly dumpingové ceny...“¹⁹⁸

Situace nebyla ideální ani ve vysokém managementu, který nebyl s to podnik po listopadu 1989 stabilizovat. Výjimkou nebylo ani to, že se někteří svou činností pohybovali za hranou zákona: *„...jak komunistická strana mluvila do kádrování a personálního obsazování, tak potom byla další skupina lidí, který nebyli ani straníci nějaký, ale měli veliký slovo a do všeho kecali a nemohli jako nic dát, protože když ten jeden člověk, kterej měl jít za mě, protože já jsem chtěl odejít dřív, protože já měl tři roky do důchodu, tak jsem si říkal: „to já ty tři roky půjdu někam... nějakou práci budu mít, něco seženu a já to nějak protluču, ne.“ No, jenže ono se to nedalo do kupy, ti čtyři, co měli největší hubu, to neuměli dát do kupy, tak jezdili po ministerstvu, pak se zjistilo, že ten člověk byl třeba trestně stíhanej a takovýhle drobnosti, no.“¹⁹⁹*

Podle dalšího z narátorů, který do podniku nastoupil na počátku 90. let, byl chod textilky výrazně ovlivněn postojem Evropské unie na konci 90. let, která nijak neregulovala dovoz levného textilního zboží: *„V tom okamžiku, kdy já jsem, já jsem nastupoval, tak už to první propouštění bylo pryč, už spíš zase se ta fabrika pomalíčku nadechovala, někdy před tím mým nástupem, nějak dva tisíce dvě stě lidí, dva tisíce tři sta až. A já, když jsem nastupoval, tak jich bylo tisíc osm set a myslím si, že po mým nástupu to nějakých šest, sedm let fungovalo normálně, než potom Evropská unie jako taková přistoupila na to, že prostě ten textil ona prodala. Začal se semka valit textil z Číny, bez jakýchkoliv celních blokády a my jsme nebyli schopný mu konkurovat. Jediný, čím jsme byli schopný konkurovat, cenou ne, ale kvalitou a rychlostí.“²⁰⁰*

4. 3. Sociální jistoty

Charakteristickým rysem, který provázel období tzv. normalizace, byl důraz na sociální oblast. Ne že by se v Československu jednalo o něco nového, ale od prvních normalizačních let nastavil režim pro své obyvatele obzvláště štědrá sociální politiku, zaměřenou zejména na rodinu a zvýšení porodnosti. Ačkoliv pravé důvody pro její zavedení byly spíše praktické, účelem bylo obyvatelstvo uspokojit a uklidnit. Obecně se dá

---

¹⁹⁸ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

řící, že se to vládnoucí garnituře podařilo.²⁰¹ To samé platilo i pro zaměstnavatele, kteří se lepšími podmínkami snažili předejít fluktuaci zaměstnanců a zajistit si tak lepší pracovní výsledky. Jak jsem zmínil výše, podnik JIHOLEN se prakticky již od úplných začátků provozu v 50. letech musel zabývat zkvalitněním sociálních podmínek, aby přiměl zaměstnance ucházet se právě zde o zaměstnání a aby je zde následně i co nejdéle udržel.

Každý z vybraných narátorů začal pracovat v podniku v jiné době a také z jiného důvodu, některé však oslovila sociální politika, kterou podnik provozoval. Paní Ruprechtová absolvovala střední zemědělskou školu, přímo vystudovanému oboru se ale nevěnovala. Ke změně zaměstnání ji donutila především zdravotní rizika, která jí hrozila při styku s nemocným skotem: *„No a potom teda jak jsem dělala v tom JZD, tak jsem dělala v rostlinnej výrobě, i když jsem měla školu, měla jsem bejt agronomkou, tak jsem se k tomu nedostala. A byl tam chov krav, jako kravín, který měly tuberkulózu, oni tenkrát chtěli, abych šla do toho kravína dělat a já jako nejmladší jsem neměla žádný ochranný látky proti tý tubeře, a takže tenkrát jsem byla tak odvázná, že jsem psala až prezidentovi (smích). No a potom jsem teda dala jako výpověď, což mi teda dali, a v roce šedesát sedm jsem přešla na Jitky, jo, tak už jsme u tý Jitky.“*²⁰²

Pan Straka nastoupil na JITKU ve druhé polovině 80. let jako čerstvý absolvent střední průmyslové školy strojní. Že si vybral zrovna jindřichohradeckou textilku zdůvodňuje tím, že v Jindřichově Hradci neměl, co se týče strojírenských firem, příliš na výběr, a JITKA oproti konkurenci nabízela bezpečnější prostředí: *„Tak já jsem měl strojní průmyslovku. Chtěl jsem pracovat samozřejmě v místě bydliště a tady strojařský firmy byly prakticky dvě v tej době, nějakaj Elitex, že jo, vlastně bejvalá Ladovka, dneska Pollmann, nebo jak se to jmenuje dneska, a druhá firma, kde člověk mohl přijít do styku se strojema, byla Jitka, že jo, i když to byly textilní stroje, ale byly to stroje, že jo, takže jsem po pečlivé úvaze vybral Jitku, [smích] protože za prvé, řeknu to na rovinu, bylo to čistější než bejt někde tam s volejem strojařským. Vyloženě to asi rozhodlo. Tenkrát nebyl problém místo sehnat jako, jo, když jste se tam přišel zajímat, tak vás prostě vzali. Vždycky se to*

---

²⁰¹ RATAJ, JAN – HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha, 2010, s. 397-401.

²⁰² Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

nějak udělalo, tenkrát to bylo jiný než dneska.“²⁰³ Narátor na konci úryvku bilancuje a pravděpodobně zastává názor, že v současné době je obtížnější najít odpovídající zaměstnání.

Pan Moudrý jako jediný z vybraných narátorů na JITKU nastoupil v období tzv. transformace. Důvodem byla touha po návratu domů a stavba rodinného domu, pro který našel vhodný pozemek. Protože byl absolventem chemické školy a již dříve působil ve výrobě umělých vláken, nástup do textilního podniku, který se výrobou vláken rovněž zabýval, se tedy přímo nabízel: *„Já vlastně pocházím tady z Jindřichova Hradce, z Otína, měl jsem tady rodiče a já jsem dělal školu v Táboře, v Planý nad Lužnicí, chemickou, já jsem vystudovanej chemik, já mám chemickou průmyslovku a dělal jsem na silonu mistra. Našel jsem si práci tady v Jitce, ta mi byla nejbližší, protože ten silon je taky výroba vláken a úprava vláken ale chemických a tohle je vlastně něco podobného, taky to byl textilní průmysl, takže jsem sem šel, začal jsem tady pracovat vlastně na pozici, na pozici vedoucího denimových tkanin a odtud jsem se postupně vypracoval přes vedoucího výroby, až na šéfa úpravy.*“²⁰⁴

Z rodinných důvodů se o práci v jindřichohradecké textilce ucházel i pan Šamal, který doposud vykonával zaměstnání, při kterém byl často z domu pryč: *„No, šel jsem tam, protože jsem se oženil a já jsem jezdil u ČSAD jako závozník a tam jsem byl pořád pryč. No, tak protože čekali jsme rodinu, tak jsem šel, abych byl prostě s rodinou tady doma.*“²⁰⁵

Podnik nabízel v rámci náborů nových pracovníků podnikové byty. Motivaci získat byt měla i vybraná narátorka, která kvůli němu byla ochotna změnit zaměstnání. Z rodinných důvodů nábor nestihla, přesto zanedlouho do podniku nastoupila a byt jí byl přidělen po pěti letech práce v podniku: *„Já jsem dělala v Obale, Obal Rozkoš, jako v Kunžaku, to byla značka. No, a potom právě ten byt jsme potřebovali [smích]. No, tak jsme, že půjdeme do toho náboru, no, a to nám nevyšlo...“*²⁰⁶

Z rodinných důvodů nastoupila také další z narátorek. Z důvodu vysokého nárůstu porodnosti v 70. letech nebylo vždy snadné najít pro své děti umístění v mateřské školce.

---

²⁰³ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁰⁴ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁰⁵ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁰⁶ Rozhovor s Janou Groškovou vedl Petr Švepeš, Lomy, 4. června 2019. Osobní archiv autora.

To byl podle pamětnice případ i Jindřichova Hradce. Její hlavní motivací, proč nastoupit do nového zaměstnání na JITKU, byla možnost využít podnikovou školku:²⁰⁷ „Protože nebyly v Hradci školky, byl strašně velký zájem o školky, bylo jich málo a bylo hodně dětí... tak mě vzali právě na Jitky, z toho důvodu, že jsem mohla Davida umístit do školky k nim, jo, to byla školka od Jitky, protože městský školky, ty jako byly plný, jo, takže já jsem se nemohla vrátit do tý Oděvy, jo, protože Oděva mi nezajistila školku a Jitka jo, takže proto David šel do školky od Jitky. To byl prakticky jediný důvod, proč se po mateřské dovolené nevrátila ke své profesi krejčové: „To bylo kvůli školce, jinak bych šla třeba zase zpátky na tu Oděvu, jo, šít, ale kvůli tomu, že fakt nebyly školky, to bylo strašný, to město nemělo tolika školek.“²⁰⁸

4. 3. 1. Bydlení

Mezi základní a nejdůležitější potřeby člověka patří bydlení, ať již má jakoukoliv podobu. Když se komunisté po roce 1948 snažili zlikvidovat soukromé vlastnictví, neopomněli ani na otázku bydlení. Většinu nájemních domů znárodnili a následně přerozdělili. Lidé tak měli v podstatě pouze „právo osobně užívat“ obydlí a na „osobní vlastnictví“ měli nárok prakticky jen ti, kteří si za vlastní prostředky postavili rodinný dům. Do bytové výstavby kromě státu investovaly na konci 50. let například i družstva, Jednotná hospodářská družstva a podniky. Podnikové byty mohly být vystavěny samotným podnikem, nebo získány ze státní bytové výstavby. Jejich účelem bylo zejména přilákat nové zaměstnance a zamezit odchodu těm starým. Pracovníci zpravidla museli s podnikem uzavřít smlouvu, že v něm odpracují určitou dobu, a na základě toho poté získali byt. Právo osobního užívání obvykle spadalo i na příbuzné a děti zaměstnanců.²⁰⁹ Největší boom

---

²⁰⁷ Mateřským školkám je věnována níže věnována celá podkapitola.

²⁰⁸ Rozhovor s Jiřinou Švepešovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 12. června 2019. Osobní archiv autora.

²⁰⁹ To ovšem není případ textilního podniku JITKA. V jednom článku podnikového zpravodaje se totiž píše: „Počet rozvodů pracovníků v našem podniku se v posledních letech pohybuje okolo 25 případů ročně. Jde v mnoha případech o pracovníky s přiděleným podnikovým bytem. S ohledem na zvláštní charakter právě podnikového bytu připomínáme, že když jeden z manželů získal právo užívat ho na základě písemně uzavřené dohody o odevzdání a převzetí s podnikem podle obč. zákona o bytech během trvání manželství, nevzniká druhému manželovi právo společného užívání bytu oběma manžely, jak tomu je například při užívání bytu ze státní výstavby. Manžel pracovníka, kterému byl přidělen, užívá byt jen jako příslušník domácnosti. Po zrušení manželství rozvodem pak bydlí v bytě bez právního důvodu a soud může na návrh oprávněného uživatele bytu rozhodnout, že druhý z bývalých manželů je povinen byt vyklidit, a to i v případě, že by mu byly svěřeny do další výchovy a výživy děti. Jeho zájmy jsou kryty tím, že není povinen se z bytu vystěhovat, pokud mu není přidělen přiměřený náhradní byt. Tento náhradní byt ale nemusí být vždy první kategorie. Zdůrazňujeme tedy, že právo osobního užívání bytu trvale určeného pro ubytování pracovníka organizace

podnikových bytů nastal v 70. a 80. letech.²¹⁰ V této době byla všeobecně věnována pozornost otázce bydlení.²¹¹ V tomto dvacetiletí bylo vystavěno více než jeden a půl milionů bytových jednotek. Přestože jejich rozloha a často ani kvalita nebyla plně uspokojující, úroveň byla například s byty v poválečné době nesrovnatelná.²¹² Nové byty umožnily především mladým rodinám, které byly často nuceny bydlet s rodiči, osamostatnit se.²¹³ Přestože byl nedostatek bytů většinou řešen výstavbou panelových domů a z estetického hlediska nešlo o žádný umělecký skvost, svůj účel splnily, jak podotknul i jeden z narátorů: „*A jak si někdo dělá srandu z paneláků, tak to bylo vlastně jediný řešení, jak z větší části tu bytovou tíseň řešit.*“²¹⁴

Jindřichohradecký podnik se otázkou bydlení zabýval prakticky od začátku jeho fungování.²¹⁵ Zprvu se jednalo o řadové domy v blízkosti podniku, ve kterých se topilo dřevem. Až později do nich byl zaveden přívod tepla přímo z podniku.²¹⁶ Podnik se vážně zabýval také bytovou výstavbou v podobě panelových bytů, a to v přímé blízkosti podniku na sídlišti V. I. Lenina, dnešním sídlišti Vajgar, a následně také na sídlišti Hvězdárna. V 80. letech podnik vlastnil více než 500 bytů, na který měl nárok zaměstnanec po uzavření smlouvy o setrvání v podniku.²¹⁷ Protože JITKA v té době zaměstnávala více než 2 000 pracovníků, ne každý na získání bytu dosáhl.²¹⁸ Stejně jako na byty ve státním

---

vzniká výhradně jen tomu pracovníkovi, kterému byl byt předělen a nikoliv jeho manželce, i kdyby byl i on v pracovním poměru u stejné organizace. Připomínáme tuto jednu skutečnost z bytových otázek, které jsou ve všech mnoha možných situacích velmi složité.“ Viz JITKA, roč. 12, č. 8, 23. 8. 1983, s. 3.

²¹⁰ PELIKÁNOVÁ, Hana. *Bydlení jako norma a jako životní strategie v normalizačním Československu*. In: VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. Praha, 2009, s. 284-292.

²¹¹ V okrese Jindřichův Hradec bylo mezi lety 1946-1984 postaveno 15 tisíc bytů. V první polovině 80. let bydlela přibližně polovina obyvatel v domech postavených po druhé světové válce. Kromě kvality a vybavenosti bytů rostla také jejich plocha – zatímco v roce 1960 tvořila obytná plocha na jednu osobu 11,1 m², v roce 1980 to bylo již 15,6 m². Odbor kultury ONV Jindřichův Hradec. *40 let budování okresu Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1985. Dokument není stránkovaný.

²¹² KALINOVÁ, Lenka. *K sociálním dějinám Československa v letech 1969-1989*. Praha, 1999, s. 62.

²¹³ KALINOVÁ, Lenka. *Dělníci v normalizaci: Dělnictvo a sociální stát v Československu. Sociální postavení a postoje dělnictva v 70. 80. letech*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha, 2012, s. 43.

²¹⁴ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²¹⁵ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 61.

²¹⁶ E15. *Kolem továrny na Jitce se nedalo kvůli bahnu chodit bez holínek*. [online] Dostupné ke dni 25. 5. 2019 z: <https://www.e15.cz/magazin/kolem-tovarny-na-jitce-se-nedalo-kvuli-bahnu-chodit-bez-holinek-849866>.

²¹⁷ KRÁL, Karel. *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. České Budějovice, 1989, s. 59.

²¹⁸ Například v první polovině roku 1988 byly pracovníkům přiděleny pouze 2 byty. Tamtéž, s. 49.

vlastnictví byly i zde vystaveny pořadníky. Samotné přiřazování bytů měla na starost bytová komise: „*Ano, to byly pořadníky, byla bytová komise složená z pracovníků správy jednotlivých provozů, z ředitelství a z odborového hnutí, ze závodního výboru a prostě z těch dílčích komisí a tak dále. To byly byty pro zaměstnance a řada těch zaměstnanců dojížděla, já nevím, od Jindřiše, Člunku, Kunžaku a z druhé strany zase z Děbolína a tak, to dojížděli ze svých domků a bytů.*“²¹⁹ V bytech mohli zůstat i bývalí zaměstnanci, kteří byli již v penzi, díky čemuž byla bytová kapacita často plně obsazená.²²⁰ Ne vždy této možnosti využili, protože se chtěli přestěhovat do menších bytů: „*Mohli tam zůstat, ale většinou to bylo tak, že ti důchodci hledali menší byt, ne všichni, jo, ale část jich vždycky hledala menší byt, protože děti teda už neměli. Když tam bydleli ještě jejich děti, tak ne, to je jasné.*“²²¹

S pořadníky má zkušenost i další narátorka, která o podnikový byt žádala hned dvakrát. V obou případech ji bylo vyhověno, nejprve získala byt na sídlišti u JITKY, později na sídlišti V. I. Lenina: „*No a tenkrát jsme zažádali o byt a oni se k nám přišli podívat dokonce z tý Jitky, a že my jsme to tam měli udělaný pěkně, protože Ríša byl strašně šikovnej, ale ono na pohled to vypadalo hezky, ale v zimě tam byla strašná zima, no a takže žádost o byt a dostali jsme ho, tady ten byt. Ne, napřed na Jitce vlastně jsme byli nějaký čas a potom jsme zažádali o byt tady na sídlišti kvůli dětem pak, až půjdou do školy, to sice byly ještě malý, no a tak jsme ten byt dostali tady.*“ Zprvu byt získali kvůli nevyhovujícím podmínkám v dosavadním bydlení, ve druhém případě dostali byt z důvodu kratší vzdálenosti jejich dětí do školy. Zároveň připouští, že rozdělování bytů nebylo vždy férové: „*Ale jako poradník určitě byl, tak to víš, že určitě byla nějaká protekce, že dostal někdo přednostně, to bejvalo, a určitě je to dodnes. Ale my jsme ten byt tenkrát dostali, ale museli jsme mít potvrzení od doktora kvůli tý Martině, že potřebujeme jako jiné byt, protože ona tenkrát dostala revmatickou horečku, takže jsme museli mít potvrzení, tak na to konto jsme ten byt dostali, na tý Jitce.*“²²²

---

²¹⁹ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²²⁰ „*Vážený soudruhu, všechny byty, které jsou ve vlastnictví našeho podniku, jsou obsazeny.*“ Korespondence podnikového ředitele místopředsedovi Okresního národního výboru z 20. 5. 1982.

²²¹ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²²² Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

Kromě klasických bytů měla JITKA k dispozici i další obytné prostory, internát pro učnice z přidruženého středního odborného učiliště²²³ a dvě budovy pro svobodné pracovníky, případně mladé rodiny. Pan Johne vzpomíná, že o ubytované bylo dobře postaráno: *„Dole na Boubelovce, dřív to byla svobodárna, jo, a taky dokavad’ bylo to učňovský středisko menší, tak tam byly taky děvčata, no a potom, pak se to přestavovalo na byty. A předtím se postavila teda ta svobodárna nahoře na Otíně a potom jak je v zatáčce ten čtyřpatrák a za tím je ještě jeden barák taky čtyřpatrovej, to byly svobodárny pro mladý manžele, no a potom to, co je domov důchodců, tak to bylo pro učně, no a částečně svobodárna, tak, jak stárly děvčata, že jo. To bylo svobodárna jako, byly tam byty 1+2, tam byly vždycky jeden malej pokoj menší jako ložnice, jeden obejvák, ten byl pro tři děvčata, ta ložnice pro dva, no ale měli kuchyňku, koupelnu, wc, to tam všechno jako bylo.“*²²⁴

Svobodárnu, ubytovnu pro mladé, využíval do doby, než mu byl přidělen podnikový byt i jeden z narátorů: *„No, zažádal jsem o byt, no, ale jakože to muselo se čekat, nebylo to, že by se to okamžitě dostalo, to určitě ne. Já jsem vlastně taky bydlel nějaký rok tady na ubytovně, protože tady byly samozřejmě kromě bytů ubytovny... No a támhle vlastně potom byly dvě budovy, který byly jenom jako ubytovny zase pro ty svobodný a pro ty, co tam byli. No a potom, jak říkám, takže když se zažádalo, tak se to dostalo, ale to bylo plný tam už a potom se musel člověk shánět jako, protože to nebylo automatický, že každěj by měl svůj byt.“*²²⁵

Pan Straka o byt nežádal, protože v době nástupu do podniku byl ještě teenager, tudíž svobodný, a počítal s tím, že na přidělení bytu neměl nárok: *„Nežádal, protože jsem prakticky asi ani nemohl, jestli se dobře domnívám, protože tam mohly žádat jenom rodiny s dětma právě si myslím a já jsem nebyl ženatěj, ani jsem neměl dítě, takže si myslím, že bych se ani nechytal. Víím, že tenkrát se osidlovala Hvězdárna vlastně, to bylo ještě*

---

²²³ V Jindřichově Hradci sídlilo učiliště, ve kterém se učni a učnice učily například na přadlenu a tkadlenu, chlapci například na zámečníky či zedníky. Střední odborné učiliště bylo roku 1979 organizačně začleněno do podniku, pro jehož učně byl na přilehlém sídlišti v 80. letech vybudován internát. Organizační řád Středního odborného učiliště textilního v Jindřichově Hradci 1980, s. 1. Obě ubytovny disponovaly kapacitou 500 lůžek, internát Středního odborného učiliště nabídnul 220 lůžek společně se společenskými a kulturními zařízeními. KRÁL, Karel. *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. České Budějovice, 1989, s. 28.

²²⁴ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²²⁵ Rozhovor s Jaroslavem Litenem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

*před revolucí těsně, anebo těsně po revoluci to bylo a to byly asi dva paneláky tam hvězdárenský. No, takže ty byty ona Jitka měla i tady na Vajgaře myslím, nějaký, to už bylo osídlený dávno předtím, než já jsem tam nastoupil, takže...*²²⁶

Otázka bydlení byla na JITCE v období tzv. transformace jedna z nejfrekventovanějších. Podnik počítal v budoucnu s tím, že si zaměstnanci podnikové byty odkoupí, jak v roce 1992 sdělil vedoucí personálního odboru: „*Naše a. s. vlastní velké množství bytů – je to přes 500 bytových jednotek, které obhospodařuje za cenu velkých nákladů, ale které v budoucnu již obhospodařovat nebude moci, protože bytový zákon upraví jednotlivé vlastnické vztahy tak, že většina podniků nebude již majitelem těchto bytů – vlastnická práva budou převedena na obecní úřady a občany. Naše a. s. nechce v této situaci zůstat nic dlužna svým zaměstnancům, nechce ani na těchto bytech vydělávat. Má zájem jedině o to, aby své dosavadní byty si mohli naši zaměstnanci koupit za přijatelných podmínek odpovídajících výši jejich výdělku a dosavadní životní úrovni.*“²²⁷

Akciová společnost JITKA byla vlastníkem bytů do konce roku 1992. Začátkem nového roku byly byty převedeny do majetku Fondu národního majetku České republiky, který je následně bezplatně převedl Městskému úřadu v Jindřichově Hradci, konkrétně Odboru bytového hospodářství, který dočasně byty obhospodařoval a vybíral od bydlících nájemné.²²⁸ O odprodej bytů usilovaly i samotné podniky, pro které bylo spravování bytových fondů drahou a ztrátovou záležitostí. Ani akcionáři JITKY nebyli ochotni do bytů dále investovat. Celý proces odprodávání bytů trval několik let, zprvu totiž nebyla vytvořena dostatečná legislativa, probíhala revize nájemníků a nájemních smluv a musel se vytvořit systém, podle kterého budou byty oceňovány a následně prodávány.²²⁹ Protože ne všichni nájemníci chtěli byty odkoupit, nabízel nakonec podnik prodej i zaměstnancům, kteří v nájemních bytech nebydleli.²³⁰

Zkušenosti s odkoupením bytu má i paní Ruprechtová: „*Protože tenkrát nám to nabídli, že kdo chce, tak si ten byt může koupit, takže vím, že já jsem si ho tenkrát koupila*

---

²²⁶ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²²⁷ Hlas Jitky, roč. 21, č. 4, 27. 4. 1992, s. 3.

²²⁸ Celkem se jednalo o 519 bytů. Hlas Jitky, roč. 22, č. 1, 22. 1. 1993, s. 3. Kromě bytů vlastnil podnik i sklepy na Bobelovce. Odbor bytového hospodářství je do své správy nepřijal, a tak vedení podniku rozhodlo o jejich prodeji. Dosavadní uživatelé si mohli sklepní prostory odkoupit za cenu 105 Kč/m². Viz Hlas Jitky, roč. 22, č. 3, 25. 3. 1993, s. 2.

²²⁹ Hlas Jitky, roč. 24, č. 1-2, 24. 2. 1995, s. 2.

²³⁰ Hlas Jitky, roč. 27, č. 5, 25. 5. 1998, s. 2.

ten byt. Některý lidi si to brali na půjčky, já jsem to teda platila hotově, ale někdo si ho nekoupil. A ti, co si ho nekoupili, tak potom oni je snad mohli vystěhovat nebo co, tak já nevím, jak to bylo.“²³¹ Nájemníci tedy zřejmě chtěli získat byty do svého vlastnictví, ne všichni však disponovali dostatečným finančním obnosem a museli si na koupi vzít úvěr.

4. 3. 2. Lékařská a lázeňská péče

Mezi nejzákladnější sociální jistoty patří bezesporu lékařská péče. Obyvatelé Československa měli od státu základní zdravotní služby a preventivní péči plně hrazeny. Stejně jako ve světě i v Československu úroveň zdravotnictví rostla. Díky novým technologiím se podařilo vymýtit některé infekční choroby, zvýšit průměrnou délku života a snížit kojeneckou úmrtnost. Přesto nebylo vybavení zdravotnických zařízení dostačující a to ani léky, čímž vznikala, podobně jako v jiných oblastech, prostor pro korupci. Pro období tzv. normalizace je typická rostoucí lůžková kapacita a také počet lékařů,²³² jejichž plat však pouze těsně převyšoval republikový průměr v národním hospodářství.²³³

Své zdravotní středisko měl i textilní podnik JIHOLEN a to již od počátku svého fungování: „*To jako jinak to nešlo taky, protože to už bylo v projektu požadavek, aby teda tam ta ordinace byla, a tak se to takhle muselo udělat.*“²³⁴ Již v prvních polovině 50. let si podniková závodní rada zadala jako cíl pravidelné návštěvy podnikového lékaře.²³⁵ Každý zaměstnanec musel projít vstupní prohlídkou. V pravidelných prohlídkách poté měli přednost ti zaměstnanci, kteří pracovali na rizikových pracovištích a mladiství. Podobný systém byl nastaven i v závodě v Českém Krumlově. Minimálně v 50. letech ještě rozhodně nebylo pravidlem, že by podniky měly přímo ve svém areálu celotýdenně

---

²³¹ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

Koupi přes úvěr doporučoval i ředitel podniku: „*Na základě zkušeností s prodejem bytů na sídlišti Vajgar doporučuji zamyslet se nad řešením koupě bytu formou úvěru od některých ze stavebních spořitelén.*“ Hlas Jitky, roč. 28, č. 5, 27. 5. 1999, s. 2.

²³² V okrese Jindřichův Hradec připadlo v roce 1960 na jednoho lékaře 871 obyvatel, v roce 1984 to bylo pouze 379 osob. V polovině 80. let činila kojenecká úmrtnost v Československu přibližně 1,5 %, v jindřichohradeckém okrese to bylo 1,45 %. ONV Jindřichův Hradec. *40 let budování okresu Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1985. Dokument není stránkovaný.

²³³ KALINOVÁ, Lenka. *K sociálním dějinám Československa v letech 1969-1989*. Praha, 1999, s. 65-66.

²³⁴ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²³⁵ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 37.

praktického lékaře.²³⁶ Kromě něj měli zaměstnanci v textilce k dispozici i lékaře zubního a ženského: „*Přímo tam byly ordinace, zubař, praktická lékařka, gynekolog, to jsme chodily přes silnici pak, jak tam byla ta školka bejvalá, tak to jsme měly gynekologa pak potom tam. Pak tam byl i zubař, ale jinak to bylo ve fabrice.*“²³⁷ To, že byly lékařské ordinace v bezprostřední blízkosti, ušetřilo zaměstnancům čas i starosti: „*To byla výhoda, hele, protože ti něco bylo, tak jsi si skočil a doktorka buď ti řekla: „jseš dobrá...“ nebo víš, co já jsem se jenom nachodila na ty injekce na ty záda, že jo, takže už jsem ani nemusela čekat, když některý lidi marodili, tak jsi si stoupl ke dveřím a sestra vešla, viděla, že stojíš u dveří a už věděla, že jdeš na injekci, tak v podstatě jsi si odběhl, protože jsi nemusel ani čekat, propustku jinak jsme dostali, když jsme šli mimo na polikliniku někam, nebo kam jsme to chodili, tak propustky čtyři hodiny a byly placeny.*“²³⁸ Další z narátorů by zachování standardu přítomnosti podnikového lékaře přímo v dané firmě uvítal i dnes: „*To byl takovej závodní lékař, že jo, a bylo to svým způsobem výhodný, protože člověk nemusel nikam lítat, že jo. Když jste chtěl jít k doktorovi, tak jste šel do práce, že jo, a bylo to svým způsobem výhodný, no. Dneska se to zrušilo, možná, že to není úplně dobře, že se to zrušilo, si myslím, u těch větších firem.*“²³⁹

Další z narátorů podnikovou lékařku příliš nenavštěvoval: „*No, to já jsem tam nebyl třeba pět let u ní.*“²⁴⁰ Docházka na lékařské prohlídky tedy pravděpodobně nebyla povinná. Paní Čekalová na ně ale raději chodila: „*Chodilo se na preventivní prohlídky, jako se chodí dneska, to prostě zůstalo. Myslím, že každý ty dva roky to bylo a to je stejný. Chodilo se na oční na kontrolu a paní doktorka udělala prohlídku, pokud se jí něco nezdálo, poslala dál. Ale to bylo stejný jako je dneska.*“²⁴¹

V období tzv. transformace se privatizačnímu procesu nevyhnuly ani lékařské ordinace. Jednou ze změn byla také svobodná volba lékaře. V okrese Jindřichův Hradec začala tato změna fungovat od května roku 1991. V podnikovém periodiku byl uveden příklad s ženskou ordinací. Ženy si mohly libovolně vybrat jednoho gynekologa, u kterého

---

²³⁶ CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988, s. 62.

²³⁷ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁴⁰ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁴¹ Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. 5. 2019. Osobní archiv autora.

budou minimálně následujících šest měsíců registrovány. V praxi ženy poštou obdržely tiskopis se seznamem lékařů a zaškrtnutím jednoho ze jmen a odesláním na příslušnou adresu se u něj registrovaly. Pracovnice tak již nemusely povinně docházet za podnikovým gynekologem a naopak ženy, které na JITCE nepracovaly, měly nyní možnost se registrovat u podnikového gynekologa.²⁴² Od roku 1993 se v areálu JITKY otevřela soukromá protetiká laboratoř, ve které pracovali tři laboranti. Zaměstnanci si tedy kromě ošetření chrupu mohli rovnou vyzvednout i korunky či protézy.²⁴³

Lékaři byli zaměstnancům k dispozici prakticky až do úplného zániku podniku: „*Až úplně do konce, až když tady potom probíhala vlastně ta privatizace, a ta chalupa se, ta administrativní budova, se prodala, tak se musel jak zubař, tak i ten praktický lékař vystěhovat.*“²⁴⁴

Závodní zdravotní středisko ročně navštívily tisíce osob,²⁴⁵ nejčastější diagnózou bylo onemocnění horních cest dýchacích. Celkově se nemocnost v podniku pohybovala okolo 4 % a výdaje na nemocenské pojištění čítaly ročně několik milionů československých korun.²⁴⁶

V daleko menším měřítku ošetřoval lékař úrazy, kterých se v podniku ročně přihodilo několik desítek, například v roce 1989 to byl jeden až pět úrazů měsíčně.²⁴⁷ Podnik se přirozeně snažil nemocnosti a pracovním úrazům předcházet důsledným dodržováním předpisů bezpečnosti práce a technologických postupů, pracovní kázní, prováděním preventivních lékařských prohlídek a zkvalitněním pracovního prostředí, například snižováním hlučnosti a prašnosti. Kromě pracovních úrazů mohli zaměstnanci prodělat mimopracovní úrazy, které se podnik snažil rovněž eliminovat a to zdravotní osvětou a výchovou.²⁴⁸

---

²⁴² Hlas Jitky, roč. 20, č. 4, 24. 4. 1991, s. 4.

²⁴³ Hlas Jitky, roč. 22, č. 2, 25. 2. 1993, s. 3.

²⁴⁴ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁴⁵ Například v roce 1987 bylo vyšetřeno 15 300 dospělých osob a 2 112 mladistvých. Rozbor pracovní neschopnosti za r. 1987 v n. p. Jitka Otín, s. 1.

²⁴⁶ V roce 1982 činily 6 686 485 Kč, z nichž největší část byla vyplacena na přídatky na děti, nemocenskou a peněžitou pomoc v mateřství. Hodnocení komise národního pojištění za rok 1982, s. 3.

²⁴⁷ V roce 1989 čítala nemocnost celkem 28 898 dnů, zatímco pracovní neschopnost způsobená 867 dnů. Roční rozbor pracovní neschopnosti 1989 – Otín, s. 1.

²⁴⁸ Opatření ke snížení nemocnosti – k rozboru za rok 1988, s. 1. V podniku pracovali i zahraniční pracovníci, především vietnamské, kubánské a polské národnosti. Vietnamští zaměstnanci byli z cizinců zdaleka nejvíce nemocní – v roce 1983 činila jejich nemocnost 1 593 oproti Kubáncům, kteří z důvodu

Že se na bezpečnost a nošení ochranných pomůcek a oděvů dbalo, potvrzují i někteří narátoři. Pan Straka zmiňuje, že v oblasti bezpečnosti byli zaměstnanci školeni: „*Jaksi přijel bezpečák, nebo to tam měl na starosti někdo, že jo a jednou třeba za rok bylo školení, pak to každé podepsal, to se asi nezměnilo, bych řekl. To je asi furt na stejný úrovni, bych řekl. Jo, tak bezpečnost, byly tam samozřejmě hasicí přístroje vyvěšený, že jo, to je stejný jak dneska. Řekl bych, že se na to tenkrát dbalo tak na stejný úrovni.*“ Celkově hodnotí bezpečnost na pracovišti jako kvalitní, pracovní morálka pracovníků ale nebyla vždy vzorná a to, že nebyli vždy úplně střízliví, nebylo výjimkou: „*Dávali jim tam dejchnout občas. To se asi taky nezměnilo, protože to bych řekl, že si někteří dneska taky dovozejí. Ale nebylo to nějak, že to bylo nějak hodně často, to určitě ne. Ale jinak to bylo celkem takový volnější, ta doba. Tenkrát ta doba, vzpomínám na to rád, dneska je to úplně o něčem jiným. Co se týče té bezpečnosti práce, bych řekl, že to bylo v pohodě. Musely se nosit ty tlumiče do uší, že jo, protože tam byla velká hluchost, to potom záleželo na každém, jestli je nosil nebo ne, já jsem je nosil, takže jsem se sluchem do dneška prakticky problémy neměl. Jinak tam samozřejmě musel člověk dávat pozor jako všude jinde, aby si nenamotal třeba část oděvu do toho stavu, že jo, nebo něco takovýho, jinak to bylo v pohodě, ta bezpečnost práce, určitě zajištěná dobře.*“²⁴⁹ Informovanost a školení poskytovaná podnikem potvrzuje i paní Ruprechtová: „*No tak asi jak na kterým pracovišti, ale je pravda, že jsme měli... to se dočteš asi tam [v kronice], za jak dlouho vždycky jsme měli prostě bezpečnost práce, že jsme měli sezení a o té bezpečnosti práce se tam říkalo a to se muselo dodržovat. A jestli to někdo nedodržoval, tak to nevím, ale bezpečnost práce se musela dodržovat, protože to bejvalo školení, vždycky jsme to museli podepsat, jo, zároveň. Já myslím, že to dneska snad už ani neexistuje.*“²⁵⁰

Přísně zakázáno bylo také kouření, protože materiál a výrobky byly lehce vznítitelné. Pro tento účel byly vyhrazeny kuřárny: „*Ale tam jako to bylo takhle a kouření to bylo tvrdě jako stíhaný, protože v těch textilních provozech bavlnářskejch je všude lehoučkej prach a ten chytne jedna, dvě, jo.*“ Na jednotlivých odděleních byly v případě potřeby k dispozici hasicí přístroje: „*No, těch hasicích přístrojů bylo podle, to byly*

---

nemoci zameškali 163 dnů. Tyto údaje jsou ovšem zkráceny tím, že vietnamských pracovníků bylo daleko více. Nemocnost zahraničních pracovníků za rok 1983, s. 1.

²⁴⁹ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁵⁰ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

předpisy, kolik jich musí být, třeba tkalcovské stav, muselo to být na šestnáct těch stavů jeden přístroj. To bylo všechno jako předpisově takhle dělaný. ²⁵¹

Používání pracovních pomůcek se vyplatilo i jednomu pamětníkovi. V případě, že by si jej v onen den nevzal (ochranný štít na obličej), mohlo to mít fatální následky: *„Musely být, rukavice, plexiskla, štíty, protože my, když jsme sekali tu bavlnu, tak na ruskej bavlně, protože tam byly ruská bavlna, čínská bavlna a turecká bavlna, a nejhorsí byly tuhlety ruský, protože to byly pásky a ty když se přeštiply, tak to lítalo a to když vylítlo, tak se to normálně zaseklo do dřeva. Mně se stalo, že jsem to dostal přes sklo mezi oči a normálně ten štít se mi rozletěl. Nebejt jeho, tak...* ²⁵²

Relativně neobvyklou formou byli o možných rizicích informováni pracovníci na kotelně, v rámci které fungovala také elektrárna. Paní Hejdová a její pracovní kolektiv byli informováni o smrtelných úrazech v jiných podnicích, které se nezdálo staly banální chybou. Na pracovníky to mělo působit jako varování, aby se vyvarovali zbytečných chyb z nepozornosti či liknavosti: *„Jo, byli jsme školený, pořád nějaký, zvlášť na elektrárně nám chodily smrtáky, vždycky, když byl někde nějaký smrták, tak si ho musel přečíst a museli jsme ho podepsat. Ale oni říkali, že se stávali věci nepochopitelný, že třeba někdo dobře ví, co smí a nesmí, a najednou šáhne na fázi. No, a takhle že se jim asi ty smrtáky musely stát, protože oni nad tím kroutili hlavou a říkali: „Dyť ty chlapi znali předpisy, kdyby je vzbudil v noci, tak by ho odříkali a vědí, že nesměj.* ²⁵³

Poměrně přísná bezpečnostní pravidla platila na oddělení úpravny, kde pracovníci zacházeli s chemickými látkami a museli používat speciální pomůcky: *„Tady tý chemie bylo poměrně hodně, ty lidi tam pracovali s kyselinama, kyselina solná, kyselina chlorovodíková. My jsme tady dělali takovou speciální úpravu, hořlavou úpravu a součástí tý nehořlavý úpravy, ta se jmenovala proban, to je taková speciální chemikálie, která se na tu látku nanáší, aby byla nehořlavá, tak součástí toho byla operace čpavkování. A takto u toho čpavku třeba používali normálně kyslíkovou bombu a dva dechací přístroje, jo, a já si myslím, že na to tady dbali, že tam omezení nebyly žádný. A teď co se týká nějakých, nějakých pracovních oděvů, tak to je jako ve všech firmách. Monterky se fasovaly, holinky*

---

²⁵¹ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁵² Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁵³ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

*se fasovaly, rukavice v podstatě kdykoliv si je potřeboval, tak sis o ty rukavice řekl, ať už ty gumový, nebo pracovní. Dýchací roušky a sítě. A to si myslím, že tady bylo obsluhováno dobře.*²⁵⁴

Podnik také nabízel svým zaměstnancům lázeňské pobyty. Žadatel o lázeňskou péči si musel nejprve obstarat doporučení od podnikového lékaře. Pokud ho získal, odevzdal následně doporučení Komisi národního pojištění, která byla součástí Závodního výboru ROH.²⁵⁵ V rámci okresů zabezpečovaly lázeňskou péči Okresní správy nemocenského pojištění. Ta na základě nařízení nadřízených institucí a ve spolupráci s dalšími organizacemi vytvořila kvóty přidělených poukazů, které poté sdělila Závodním výborům ROH.²⁵⁶

Účastníci měli možnost navštívit celou řadu léčeben, od jihočeské Bechyně, Teplic v Čechách, východočeských Lázní Bohdaneč a Velichovek až po slezské Lázně Darkov či slovenských Bojníc.²⁵⁷ Pobyty trvaly dle závažnosti zdravotního stavu různě dlouhou dobu: *„Tam jezdili na to léčení, jeli odpoledne a večír zpátky a u těch silnějších případů tam jezdili na tři neděle.* Hojně navštěvované byly zejména nedaleké lázně ve Třeboni: *Tam se jezdilo, i ti revmatici, tak se tam jezdilo každý tejdén, podle toho, kolik jich bylo potřeba.*²⁵⁸ Paní Ruprechtová měla vzhledem k problémům se zády nárok na lázeňskou péči hned dvakrát: *„Jo, do lázní, to jsme jezdili. Jako já třeba na ty záda lázně dostala, do Třeboně, pak jsem byla Ostrožská Nová Ves, se to jmenuje, to je na Moravě.*²⁵⁹

Lázeňskou péči jednou využila i paní Hejdová a to v rámci rekonvalescence po operaci: *„No, tak z toho jsme měli akorát, když jsem byla, lázně jsem dostala po operaci, ale jinak ozdravný, to nevím, to možná dávali, ono přednostně dávali, a to bylo správný,*

---

²⁵⁴ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁵⁵ JITKA, roč. 18, č. 8, 24. 8. 1989, s. 1.

²⁵⁶ DAŇHELKA, Jaroslav – ČERNÝ, Jaroslav. *Poskytování lázeňské péče pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům.* Praha, 1979, s. 21-39.

²⁵⁷ JITKA, roč. 18, č. 12, 22. 12. 1989, s. 2.

²⁵⁸ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁵⁹ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

Československé státní lázně Třeboň jakožto lázeňská organizace byly podřízeny Československým státním lázním a zřídlům, přičemž obě země měly své generální ředitelství. Československé státní lázně Ostrožská Nová Ves organizačně spadala pod Československé státní lázně Luhačovice. Obě zařízení byla učena pro léčbu nemocí pohybového ústrojí. DAŇHELKA, Jaroslav – ČERNÝ, Jaroslav. *Poskytování lázeňské péče pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům.* Praha, 1979, s. 9-14.

*lidem z výroby, víte, co byli, jo, tam, protože tam přece mohlo... z čeho bych já potřebovala tam rekreaci, když jsem byla pěkně na vodárně u vody, strom přede mnou, cesta krásná a chodila jsem tam špacírem dolů na Boubelovku.*²⁶⁰ Narátorka si byla vědoma, že její pracoviště nebylo rizikové, leželo uprostřed přírody a neměla tak důvod žádat o lázeňský pobyt, které podle ní podnik spravedlivě přiděloval pracovníkům s horšími pracovními podmínkami.

4. 3. 3. Předškolní zařízení

Další službou, kterou podnik provozoval, bylo předškolní zařízení. Nejprve byla vystavěna dřevěná mateřská škola naproti podniku, která byla po několika letech o několik desítek metrů přesunuta do nových zděných prostor. Podnik zaměstnával vysoké procento pracovníků mladších třiceti let. Když v polovině 70. let nastal baby boom, kdy přicházely na svět tzv. Husákovy děti, musel podnik řešit otázku, kam umístit nově narozené potomky zaměstnanců. Z toho důvodu byla vybudována druhá podniková školka na sídlišti U nádraží, která byla uvedena do provozu ve druhé polovině 70. let.²⁶¹ O pár let později byla otevřena třetí mateřská škola na nedalekém sídlišti Bobelovka.²⁶² Někteří předškoláci byli součástí pěveckého či výtvarného kroužku a účastnili se různých soutěží. Běžnou praxí byly školní výlety, návštěvy divadel či bazénu a další aktivity.²⁶³ Učitelky dbaly na přípravu na základní školu, některé z nich vedly například logopedický kurs a pomáhaly s odstraněním špatné výslovnosti.²⁶⁴ Podnik měl matkám umožnit upravit si pracovní dobu tak, aby mohly své děti do školek nejen doprovodit, ale i je z nich vyzvednout.²⁶⁵

To potvrzuje jedna z narátorek, která dceru doprovázela do mateřské školky na Bobelovce. Chodila v té době na ranní směnu, kterou ji podnik o hodinu posunul: *„Jo, chodila jsem. Ještě zkrácenou ze začátku, když do té školky jsme běhali, tak jsem to měla,*

---

²⁶⁰ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁶¹ Pro představu, v okrese Jindřichově Hradec bylo v roce 1962 celkem 44 mateřských škol s kapacitou 72 tříd. K roku 1984 vzrostl jejich počet na 78 se 172 třídami a 4 736 zapsanými dětmi. Odbor kultury ONV Jindřichův Hradec. *40 let budování okresu Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1985. Dokument není stránkovaný.

²⁶² Podnikové školky měly k roku 1988 kapacitu 319 míst. V jeslích, které obhospodařovalo město, měli zaměstnanci pro své děti k dispozici 65 míst. KRÁL, Karel. *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. České Budějovice, 1989, s. 49.

²⁶³ Hlas Jitky, roč. 21, č. 7, 16. 7. 1992, s. 4.

²⁶⁴ JITKA, roč. 12, č. 4, 22. 4. 1983, s. 2.

²⁶⁵ HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha, 1989. Dokument není stránkovaný.

*já nevím, jestli to bylo o hodinu nebo... U nás se dělalo od tři čtvrtě na šest myslím a já jsem dělala od tři čtvrtě na sedm nebo... Jo, že jsem měla zkrácenou.*²⁶⁶ Kromě toho nějaký čas byly děti do školek dopravovány podnikovými vozy, zřejmě jako náhrada za pevnou pracovní dobu.

Další z narátorek služeb podnikové školky rovněž využívala a zároveň doplňuje, že zaměstnankyně měly k dispozici pro své děti i jesle: *„Jo, školky měla, pro takový ty jakoby už starší děti a mladší děti, kde brali od dvou let, muselo už to dítě chodit umět bez plínek teda, muselo se umět samo najíst. No tak školky byly, pak byla ještě dole na Boubelovce...“* Všední rána byla pro narátorku stresová, protože nejprve musela doprovodit starší dceru do školy a až potom mladší do školky: *„No, takže s Verunkou jsem chodila tam dolů na tu Bobelovku a to byly fofry vždycky. Já potom, když už jsem byla sama s těma dětma, tak jsem dělala od čtvrt na sedm do půl čtvrtý a Martinu jsem vždycky dovedla před školu a škola byla ještě zavřená a ještě že tam bejval Kocar, to byl školník, tak vždycky tam tu Martinu, jsme se znali, pustil dřív. To ještě nejezdil autobus dolů, přijela jsem před fabriku, s tou malou holkou v náručí jsem letěla dolů a honem nahoru, abych to do čtvrt na sedm stihla (smích). Ale jako víš, co bylo dobrý, že dokud tej Veronice nebylo patnáct let, tak mě nikdo nenutil chodit na směny. Ale až teprve když jí bylo patnáct let, tak za mnou přišel vedoucí a říkal, že jestli už bych chtěla jít na směny, ale kdyby to ta holka nezvládala ještě bejt sama odpoledne do těch deseti doma večer, takže ještě můžu počkat.*²⁶⁷ Ohýbat pracovní dobu tedy zřejmě nemohli všichni, narátorka ráno vše stíhala především díky známosti se školníkem, který její dcery předčasně vpustil do školy. Zároveň to dokazuje, že byla narátorka oblíbená nebo s lidmi dobře vycházela, protože její vedoucí ji povolil nadstandardní privilegium nechodit ještě nějaký čas na odpolední směnu, přestože její mladší dcera již byla starší patnácti let.

V jeslích měly děti na starost zdravotní sestry, jak vzpomíná další bývalá zaměstnankyně: *„Tam byly normálně zaměstnaný zdravotní sestry, tam nebyly jako učitelky, tam byly zdravotní sestry... A já jsem tam vždycky ráno Lucku dovedla, musela*

---

²⁶⁶ Rozhovor s Janou Groškovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 4. června 2019. Osobní archiv autora.

²⁶⁷ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Lomy, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

*jsem jí svlíknout do jejich oblečení, oni měli takový to jejich erární oblečení, takže já jsem jí vždycky převlíkla a oni tam potom tohle...*²⁶⁸

Své dítě dával do školy i další narátor, z finančních důvodů, aby jeho manželka mohla chodit do zaměstnání a zejména kvůli tomu, aby mohl se svou dcerou trávit více času, protože ještě v rámci předchozí práce s ní nebyl tolik ve styku: *„No co, manželka taky musela chodit do práce, ne? Těch peněz moc nebylo, tak musela jít do školky. To byla taková... kdo by to hlídal. Já, když jsem přijel do Blažejova, a v Blažejově byli babička s dědou, a když jsem tam přijel jednou za dva měsíce, protože jsem byl pořád v práci, tak dcerka se mě bála. Že mě vůbec nezná, neznala mě prostě.*“²⁶⁹

Provozování tří školek bylo pro podnik náročné. V období tzv. transformace poté nebylo snadné objekty prodat a to ani za symbolickou cenu, jak připomíná pan John: *„No, protože to vypadalo, takhle to bylo velice složitý řízení těch školek, protože město tam muselo dávat učitele, jo, a technickéj personál od správce, kuchaře musela dodávat Jitka a to byl vždycky problém to dát do kupy, no a jako část těch lidí z města to chtěla a to bylo teda už po roce osmdesát devět, kdy tam byla velká skupina dvou lidí, oba to byli doktoři a říkali: „Ne, ženy budou doma v domácnosti, jo. Školky nebudou potřeba.“ Jo a takový, no, a dneska je to vidět. To bylo, no, tenkrát já jsem to chtěl předat a už jsem to měl od ministra potvrzení, že to předáme za korunu městu a oni to nechtěli.*“²⁷⁰

Podnik v 90. již nezaměstnával tolik lidí, jako tomu bylo například v letech 80., proto již nebylo zapotřebí spravovat tolik školek. Například mateřská školka na Bobelovce byla prodána v roce 1992 a přestavěna na ústav sociálních služeb.²⁷¹ Otázka prodeje zbylých mateřinek se řešila ještě na konci 90. let.²⁷²

4. 3. 4. Stravování

Stravování je jedno z nejfrekventovanějších témat současného světa. Ne jinak tomu bylo i v socialistickém Československu, kdy gastronomie hrála možná ještě důležitější roli než dnes, protože tehdy nebyli obyvatelé tak kvalitně zásobováni potravinami – některé

---

²⁶⁸ Rozhovor s Jiřinou Švepešovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 12. června 2019. Osobní archiv autora.

²⁶⁹ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁷⁰ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁷¹ Hlas Jitky, roč. 21, č. 3, 20. 3. 1992, s. 4.

²⁷² Listy Jindřichohradecka, roč. 8, č. 23, 28. 1. 1999, s. 11.

druhy byly dlouhodobě nedostatkové až do roku 1989, jiné byly jen někdy a lidé na ně stáli dlouhé fronty. Charakteristickým rysem nedostatečné nabídky byl podpultový prodej.²⁷³

Průmyslové podniky často mívaly ve svých areálech jídelny, které připravovaly pokrmy pro své zaměstnance. Důležitým článkem v rámci závodního stravování byly stravovací komise, které byly součástí závodních výborů ROH. Měly na starost kvalitu stolování, hygienu, modernizaci, kvalitu jídel a také řešení případných reklamací či připomínek ze strany pracovníků. S vedením jídelen spolupracovaly rovněž na tvorbě jídelních lístků.²⁷⁴

V Jindřichově Hradci se závodní jídelna začala budovat prakticky současně s výstavbou JIHOLENU. Kvalita byla zprvu žalostná, jídla se vařila a následně konzumovala v nevyhovujících podmínkách. V následujících letech se zlepšovaly hygienické podmínky i úroveň stolování a kapacita jídelny se stále navyšovala.²⁷⁵ Roku 1955 přešly závodní jídelny pod správu Restaurací a jídelen.²⁷⁶ V době, kdy měl podnik nejvíce zaměstnanců a zároveň i strážníků se v závodní kuchyni vařilo průměrně přes tisíc jídel denně. Kromě zaměstnanců jídelnu navštěvovali také cizí strážníci, učni a samozřejmě účastníci schůzí a konferencí. Návštěvníci si mohli obvykle vybrat až ze tří hlavních chodů,²⁷⁷ k dispozici měli také minutky a svačínové polévky.²⁷⁸ O růst úrovně závodního stravování se staraly Krajské a Okresní odborové rady, které ve spolupráci s Ministerstvem obchodu pořádaly soutěže, ve kterých kuchaři prezentovali svou odbornost. Zaměstnanci JITKY se pravidelně umísťovali na předních místech.²⁷⁹

---

²⁷³ FRANC, Martin. *Česká společnost a kulturní transfer z gastronomie SSSR a zemí sovětského bloku (1948-1989)*. In: Soudobé dějiny, roč. 18, č. 3, 2010, s. 312.

²⁷⁴ Zpráva o plnění plánu kádrového, personálního a sociálního rozvoje za rok 1985 ve VHJ Bavlňářský průmysl, s. 31.

²⁷⁵ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 33.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 39.

²⁷⁷ HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlňářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha, 1989. Dokument není stránkovaný.

²⁷⁸ V roce 1988 bylo pro pracovníky uvařeno celkem 204 100 obědů, což představovalo 932 obědů denně pro 52,1 % zaměstnanců. Dále bylo uvařeno 10 052 obědů pro cizí strážníky (46 denně), 36 788 obědů pro učně a 41 916 večeří pro učně, dohromady tedy 292 856 hlavních jídel. Svačínové polévky byly k dispozici v odpoledních hodinách a byly zpravidla v sedmi provedeních – hovězí, bramborová, hrachová, zelná, dršťková, gulášová a frankfurtská. JITKA, roč. 18, č. 2, 23. 2. 1989, s. 2.

²⁷⁹ Například v roce 1982 obsadil „jitácký“ kuchař J. Hromádka druhé místo v soutěži jihočeských závodních kuchařů sestávající ze dvou úkolů: prvním z nich byla příprava 115 porcí hovězí polévky s kapáním, Klatovského závitku s knedlíkem a okurkovým salátem a roláda z vepřového bůčku s bramborem a salátem, druhým úkolem bylo uvařit 100 porcí libovolného pokrmu. JITKA, roč. 11, č. 7, 16. 7. 1982, s. 2.

Na konec 80. let byla plánovaná rekonstrukce závodní kuchyně a jídelny z důvodu modernizace technologie a navýšení kapacity uvařených jídel. Inovace stravovacích prostor započala v květnu 1989 a dokončena byla o necelé tři roky později, v dubnu 1992. V jejím průběhu stravování probíhalo v omezených podmínkách. Modernizace si vyžádala nemalé finanční prostředky a proběhla v nejméně vhodnou dobu. Na počátku 90. let začal podnik propouštět zaměstnance a brzy bylo jasné, že plánovaná kvóta 1 500 uvařených jídel v hlavní směně je nereálná. Protože by ale bylo ekonomicky nevýhodné přestavbu zastavit, byla kompletně dokončena.²⁸⁰ Závodní jídelna se krátce po dokončení stavebních úprav začala pronajímat²⁸¹ a pracovníci se zde mohli chodit stravovat za výhodné ceny až do ukončení provozu podniku.²⁸² Kromě závodní jídelny byly v areálu v provozu tři bufety s posezením a přímo na pracovištích měli zaměstnanci k dispozici pulty s vychlazenou sodou.²⁸³

Paní Ruprechtová byla se službou závodní jídelny spokojená, ale využívala ji jen v týdnech, kdy měla ranní směnu. „*Jo, jo, opravdu tam fakt vařili dobře. Je pravda, že vždycky jsem nechodila, ale když to šlo... Protože jak jsem dělala na směny, víš, tak na oběd v poledne a ve dvě jít do práce, to mi přišlo blbý, tak spíš při tý ranní jsem chodila na oběd, ale při odpolední ne. Kantýny jsme tam měli, tam jídla bylo všeho dost. I sezení tam bylo, že sis tam mohl koupit svačinu, mohl sis to tam sníst.*“²⁸⁴

Další pamětnice služeb závodní jídelny nevyužívala, její nadřízená jí to nepovolila. Protože většinu času pracovala na vodárně, vzdálené od hlavní budovy stovky metrů, na oběd by pravděpodobně stejně neměla příliš času. Jak ale dodává, raději jedla vlastní

---

²⁸⁰ V první polovině roku 1992 JITKA uvařila závodní jídelna 850 hlavních jídel. Kromě toho připravila průměrně také 70 snídaní pro učnice z blízkého internátu. Ke zlepšení situace příliš nepřispívali svým chováním ani samotní konzumenti: „*Personál kuchyně je připraven dosavadní stav nejen udržet ale i zlepšovat. V tom mu vedle vedení podniku mohou pomoci i samotní strážníci. Třeba tím, že budou zachovávat pravidla slušného chování a nebudou snižovat stavy příborů, používaného skla a podnosů.*“ Hlas Jitky, roč. 21, č. 4, 27. 4. 1992, s. 3.

²⁸¹ Hlas Jitky, roč. 21, č. 6, 24. 6. 1992, s. 3.

²⁸² V roce 1993 platili pracovníci za jednu stravenku 8,50 Kč, přičemž cena hlavního jídla činila 20,80 Kč, podnik jim tedy přispíval na stravné více než 13 korunami. Výrazný rozdíl nastal v roce 1994, kdy akciová společnost z původních 13,50 korun začala přispívat částkou 4,10 Kč. V roce 2005 zaměstnanci za jednu stravenku platili 18,50 Kč.

V podnikovém periodiku se několikrát objevily recepty závodní kuchyně, pomocí nichž si lze udělat představu o tom, jaké pokrmy se v ní připravovaly. Jednalo se například o již zmíněnou zelnou polévku, vepřový řízek „Ondráš“, domažlické ragú či vepřový plátek zapékaný s bramborem a šlehačkou.

²⁸³ HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec. Praha, 1989.* Dokument není stránkovaný.

²⁸⁴ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

stravu: „*Ne, protože to bylo tak. My jsme přijeli autobusem a odjížděli a on jel ve čtvrt na tři, no, a naše [nadřízená] prostě nechtěla, abysme chodili v poledne, jo, že prostě, a že až po druhé hodině. No a po druhé hodině už tam jednak byly zbytky, a jednak se chvátało. Já jsem si vždycky vařila doma a navíc ono tam to jídlo nebylo moc. To se tehda vařilo, to byl, to všechno mělo takovou tu hnědou omáčku, jo, a takže to já mám radši třeba lívanec, nebo něco takovýho, než aby teda. Tak já jsem přijela domů, vařila jsem si. Já jsem nikdy do závodky nechodila.*“²⁸⁵

Jídelnu navštěvoval i další z narátorů, pan Straka, který kromě chuti pokrmů ocenil i celkový vzhled jídelny po již zmíněné modernizaci. Oceňuje i příznivé ceny, které za stravování platil. Obzvláště zajímavou je připomínka, stejně jako tomu bylo v případě přítomnosti podnikového lékaře, že tuto službu v současné době postrádá. Pravděpodobně na dobu jeho působení v podniku s nostalgií vzpomíná, což umocňuje nespokojenost s jeho současným zaměstnáním: „*Chodil jsem na obědy, chodil jsem i na polívku na svačinu. Docela dobře tam vařili, pak to nějak dokonce po revoluci, nebo před revolucí ještě možná, přestavěli do dnešní podoby, nebo nevím, dneska už to tam asi není. Ale bylo to tenkrát docela na úrovni jako, když to tenkrát opravili, bylo to dobrý. No, taky to bylo za pár korun, že jo, to bylo stravování docela na úrovni. Už i tenkrát tam byly myslím asi dva nebo tři chody, a takže to bylo dobrý, fakt. Člověk by to přivítal i tady třeba, kdyby mohl někam chodit na závodní stravování [smích].*“²⁸⁶

Pozitivní zkušenosti se závodním stravováním má i další pamětnice: „*Já jsem chodila, za tři koruny byl oběd i se zákuskem [smích]. A výborně vařili, výborně.*“ Na oběd chodila i při odpolední směně, v odpoledních a večerních hodinách se stravovala převážně v kantýně: „*Protože jsme dělali od čtvrt na tři odpolední, takže jsme to dělali takhle, ale pak se zavedly nějaký takový svačtinový polívky a byla možnost si na ně chodit i v šest hodin večer. Jo, kdo chtěl teda, ale ty se moc nevyužívaly jako, protože tady byly kantýny všude, takže my jsme chodili spíš do těch kantýn jako, jo.*“²⁸⁷

---

²⁸⁵ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁸⁶ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

²⁸⁷ Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května. 2019. Osobní archiv autora.

Někteří zaměstnanci si obědy nosili domů. Tento způsob praktikovala další z pamětnic, podle které to bylo výhodné, protože obdržela větší porci jídla, ze které se plnohodnotně najedla ona i její dvě děti: „*Já jsem si většinou ty obědy nosila domu, jo, s kastrůlkama, protože zase jsem chtěla asi ušetřit pro děti, aby měly jídlo, jo. Oni, když sis to bral domů, tak toho dávali víc, a já když jsem byla s dětma potom sama, tak nám to úplně bohatě stačilo... Já jsem tam chodila až po směně, když jsem končila ve dvě hodiny, ona ta jídelna byla asi do půl třetí, tak jsem tam vždycky šla až po tej druhé hodině a rovnou už jsem jela domů, jsem šla na autobus.*“ Protože si však pro obědy chodila těsně před koncem výdejní doby, ne vždy na ní předem objednaný pokrm zbyl: „*Vždycky byla jednička, dvojka, trojka, tak sis to na ten příští den musel narazítkovat, jednička, to bylo většinou to základní jídlo, třeba knedlíky, omáčka a nějaký maso, dvojka, to byly třeba šunkofleky, a trojka, to bylo většinou sladký jídlo, takže se mi kolikrát stalo, že když jsem šla po tej druhé hodině, tak to, co jsem měla narazítkováný na tý stravnice, tak taky se stalo, že už to nebylo, jo, tak jsem si musela vzít třeba tu jedničku místo tý trojky, jo.*“²⁸⁸

V jídelně se stravovalo i vedení podniku, což ale spíše než o kvalitě pokrmů mělo demonstrovat jakousi sounáležitost s podnikem a jeho pracovníky: „*Chodilo tam jak vedení, tak zaměstnanci, takže ne, že by vedení jezdilo někam jinam na obědy, ale chodili tam, chodili tam všichni teda, jo.*“²⁸⁹

Další z narátorů popisuje, spíše než osobní dojmy, technickou a organizační stránku jídelny, což je zřejmě způsobeno tím, že býval ředitelem podniku a stále na něj nahlíží touto optikou: „*No, tady se vařilo, tady se vařilo tak tisíc, dvanáct set obědů a mimo to večere pro učnice, snídaně, to muselo bejt učnicím, učnice musely mít snídani, než šly do tý... to bylo nadvakrát, ta skupina, která šla do práce, tak musela mít v půl šestý snídani, no, oběd, to všechno byla velká jídelna. Na jednotlivých provozech byly kantýny. Tam bylo jako normální takový to, ten kantýnskej sortiment, že jo, salám, sejra, nějaký ty chlebičky...*“²⁹⁰

---

²⁸⁸ Rozhovor s Jiřinou Švepečovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 12. června 2019. Osobní archiv autora.

²⁸⁹ Rozhovor s Jaroslavem Litenem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května. 2019. Osobní archiv autora.

²⁹⁰ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

Kantýny navštěvoval i další pamětník. Podle jeho slov navštěvoval týden i závodní jídelnu, ale z důvodu nedostatečných porcí jídel s jejím využíváním přestal. Výjimkou bylo, když byl na jídelničce jeho oblíbený pokrm, který si díky známosti dokázal obstarat: „*Jo, protože jsem tam přišel, a když jsem šel z oběda, tak jsem musel jít do kantýny a musel jsem si něco koupit, protože já jsem měl hlad. Tak jsem si musel koupit ještě nějakou svačinu. To jsem tam měl právě toho kamaráda, toho kuchaře, no a to když měli, protože moje jídlo je cikánská hovězí, tak to když vždycky měli, tak mi vždycky sehnal lístek, dal mi lístek a já jsem to na ten oběd šel jako, na ten jsem chodil. Protože to já miluju dodneška. Takže to byl takovej jeden malinkej švindl, no.*“ V kantýně si nejraději kupoval sekanou: „*Ruský vejce, sekanou teplou. Tenkrát tam prodávali za korunu šedesát tu sekanou, tu kostku. Ta byla ohřátá, deset deka korunu šedesát, dva rohlíky a bylo to jako lepší jak ten oběd. Jako vařili dobře, ale bylo to takový, taková gelovina, je to samá voda.*“ K dostání bylo i sedmistupňové pivo: „*Sedmička, sedmička, osmička. Protože pak to zrušili taky, protože oni si do toho kupovali alpu a něco takovýho a byli ožralý. Ta osmička, nebo sedmička.*“²⁹¹

Konzumace piva v pracovní době nebylo v období tzv. normalizace nic neobvyklého. Díky tomu, že neobsahovalo tolik procent alkoholu, se zřejmě počítalo s tím, že jeho konzumace příliš neovlivní pracovní morálku a výkon: „*No, prodávala. Na to jsme tam chodili. Tenkrát to tak bylo. To byste jich musel vypít, abyste se motal.* [smích] *Bylo to sladší jak limonády, jako jo, my jsme na ní denně chodili* [smích].“²⁹²

Možnost zakoupit si v kantýně pivo byla ještě minimálně nějakou dobu v 90. letech, jak potvrzuje další z narátorů: „*Kantýny tady byly, za mě ještě nízkoalkoholický pivo, sedmistupňový pivo, to ještě tady bylo, to pamatuju, takže si mohli ty lidi dojit nakoupit svačinu, nechat si tam uvařit kafe, na dílnách měli, všude měli nějakou odpočívárny, odpočinkový místnosti, kde si mohli sníst svačinu, nebylo to špatný, no. Ta jistota toho zaměstnání tady v těch devadesátých letech byla poměrně velká, až postupně jak šel čas tak, tak to už to tak veselý nebylo, no.*“²⁹³

---

²⁹¹ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

²⁹² Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. 5. 2019. Osobní archiv autora.

²⁹³ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

4. 4. Rekrece

Možnost strávit svou dovolenou na rekreaci byla pro zaměstnance vítanou změnou. V Československu ji mělo na starost, stejně jako závodní stravování či lékařskou péči, Revoluční odborové hnutí, nejmasovější organizace sdružující několik miliónů pracovníků. Odborovou rekreaci je možné rozdělit na tři základní typy: podnikovou, poté rekreaci dětskou a nakonec rekreaci, která byla provozována v objektech vybudovaných Ústřední radou odborů, do níž spadaly i rekreace zahraniční.²⁹⁴

Podniková rekreace byla nejrozšířenější, pravidelně se jí účastnilo více než dva miliony pracovníků. Organizovaly ji základní organizace ROH jednotlivých podniků, závodů či ústavů.²⁹⁵ V jindřichohradeckém podniku začala podniková rekreace již od začátku 50. let, zprvu však o ní mezi zaměstnanci nebyl výrazný zájem.²⁹⁶

Největší rozmach podnikové rekreace nastal v období tzv. normalizace. Pracovníci mohli využít rekreační zařízení na nedalekém Komorníku,²⁹⁷ v Horní Pěně, na Lipně či v podnikové chatě v bulharském Kaněvu, která byla v majetku českokrumlovského závodu.²⁹⁸ Kromě objektů spravovaných podnikem se mohli pracovníci rekreovat v zařízeních jiných podniků, protože některé závody měly mezi sebou uzavřeny dohody o výměnných pobytech. V období tzv. transformace začaly být objekty pronajímány²⁹⁹ a postupně prodávány, jak říká pan Moudrý: *„No, po té revoluci to ještě fungovalo. Fungovalo to v podstatě, řekl bych až do konce fabriky, i když už s omezením. Bylo tady rekreační středisko na Lipně, kde opravdu tam byly chaty, který byly jiřácký. Za pár korun se ty lidi tam jezdili rekreovat. Bylo tady středisko na Komorníku, kde byly chaty zase pro rybáře a děti docela dobrý, ale postupně tak, jak probíhala ta privatizace, tak se nejdřív to Lipno a potom v posledku to vlastnila odborová organizace tady to středisko*

---

²⁹⁴ SEMÍNOVÁ, Hana. *Odborová rekreace v Československu*. Praha, 1987, s. 6-22.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 104.

²⁹⁶ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 33.

²⁹⁷ V rekreačním středisku Komorník bylo k dispozici více než dvacet chat rozdělených do několika skupin podle počtu lůžek a vybavení. JITKA, roč. 12, č. 7, 11. 7. 1983, s. 3.

²⁹⁸ HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha, 1989. Dokument není stránkovaný.

²⁹⁹ Například cena týdenního pronájmu chaty na Komorníku od června do září se v roce 1992 pohybovala mezi 1 000-1 500 Kčs. Mimo sezónu stál pronájem 800 Kč. Hlas Jitky, roč. 21, č. 1, 27. 1. 1992, s. 4. V roce 1999 stál pronájem přibližně o 1 000 korun více. Objekty si již mohli pronajmout i cizí osoby, které zaplatily o 600 korun více než zaměstnanci JITKY. Hlas Jitky, roč. 27, č. 9-12, 18. 12. 1998, s. 2.

v Kunžaku u Komorníka, to se prodalo v podstatě až úplně se zánikem Jitky ten poslední rok.“³⁰⁰

Ne každý z vybraných narátorů podnikovou rekreaci využíval. Někteří využívali jinou formu rekreace, jiní ji nevyužívali vůbec. Například pan Straka raději využíval rodinný rekreační objekt poblíž Malého Ratmírova,³⁰¹ přesto ale uznává, že byla zejména z finančního hlediska pro účastníky lákavá: „*Já jsem to nevyužíval, protože jak jsem neměl rodinu, ale já jsem ani nepotřeboval, protože my máme čtyřicet let chatu na Ratmíráku, takže když jsem se chtěl jít vykoupat nebo jít do lesa, tak tam. Jezdili tam lidi hodně, využívali to hojně zaměstnanci, si myslím. To bylo výhodný, to bylo za pár korun.*“³⁰² Tento narativ koresponduje s fenoménem chalupaření, typickým zejména pro období tzv. normalizace, kdy tehdejší obyvatelé často trávili volný čas na chalupách a chatách.³⁰³

Podle názoru dalšího narátora bylo zajištění rekreace pro běžného pracovníka velice obtížné. Jedním z řešení bylo využití známostí: „*Na to normální člověk neměl nárok. No, to měli páni ze shora a na plebejky v zimě. Když jsi neměl tlačenu, tak si se nedostal. A to už bylo na pět let dopředu.*“ Někteří využívali dovolené k další časté činnosti typické pro období tzv. normalizace – přivýdělký na melouchách: „*my jsme měli dovolenou pracovní. Čili když jsem měl dovolenou, tak jsem jel do Hospříze k rodičům a tam jsem pomáhal rodičům. Anebo abych si přivydělal, tak když jsem byl na dovolenej, tak jsem chodil po melouchách.*“³⁰⁴

Paní Čekalové se poštěstilo jet na rekreaci do zahraničí: „*tady byly takový družební zájezdy, protože tady byla družba s porcelánkou, myslím, že v Ilmenau nebo kde to bylo přesně, to si nepamatuju, ještě ve východním Německu. Oni jezdili sem k nám a my jsme jezdili k nim. Z každého střediska bylo vždycky nějaký zastoupení, tak tam jsem byla dvakrát, protože tam to bylo úžasný.*“ V rámci tuzemské rekreace upřednostnila před tou

---

³⁰⁰ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁰¹ Malý Ratmírov je obec vzdálená několik málo kilometrů od Jindřichova Hradce, v jejíž blízkosti je rozsáhlá chatová zástavba.

³⁰² Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. dubna 2019. Osobní archiv autora.

³⁰³ SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: České chalupářství v období tzv. normalizace a transformace.* Praha, 2017, s. 53.

³⁰⁴ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

podnikovou dovolenou na chatě: „*Tak tenkrát se k moři nejezdilo, kde bysme na to vzali, že jo. Na chatu jsme jezdili, na chatu.*“³⁰⁵

Zahraniční rekreace vyšla i další zaměstnankyni, která se synem vycestovala do Bulharska. Nabídka rekreací byla zveřejněna na frekventovaném místě u vrátnice, aby o ní měli zaměstnanci přehled. Samotná narátorka se této službě snažila co nejvíce využít kvůli svým dvěma dětem. Možná i právě díky tomu, že se o ně starala sama, jí bylo umožněno tak často se zájezdů účastnit: „*Vždycky byla vyvěšená na nástěnce, tam u vrátnice, tam visela nástěnka a tam bylo vždycky vyvěšený, jo, ROH uspořádalo nějaký ten zájezd, takže jsme chodili kolem přes tu vrátnici, tam byly ty píchačky, tak sis všimnul, tak jsi to sledoval, jestli něco je na nástěnce, vid', tak tam vždycky byly ty zájezdy po republice, do Prachovských skal se jezdilo, do Tater, no, různý. Já vím, že s Davidem jsem byla u moře v Bulharsku. Takže já jsem využila všechny zájezdy, všechny, co byly, do Tater Nízkejch jsem jela s dětma, všude možně. [...] Já už jsem potom byla vlastně rozvedená, takže jsem měla možná i jako přednost, já nevím.*“³⁰⁶

Další z narátorek byla na podnikové rekreaci dvakrát. Příliš ji ale nevyhovoval denní režim, který ji omezoval. V důsledku toho neměla úplnou volnost: „*Jo, byli jsme na rekreaci dvakrát. Jednou jsme byli v Jánskejch Lázních, to bylo a pak jsem byla jednou se synem, protože oni byly pro dva jenom průkazy. A to nám přšelo celou dobu. To jsme byli taky v Krkonoších. [...] No, ono tam to bylo těžký, tam to byl, to musíte do... já myslela, že budeme chodit po horách, ale snídaně v půl osmý. No, do hor se chodí ráno. Jo, to aby se šlo, dokud je, když to sluníčko vychází, prostě aby člověk z toho něco měl. A ted' můj muž, tomu to vyhovovalo, a ted' my měli jeden klíč od pokoje, takže jsme večer stejně nemohli nikam, abych tam děti nechala a oni by nemohly ani na záchod. Po těchto zkušenostech se začala věnovat stanování, kde mohla být svým vlastním pánem a naplánovat si dovolenou podle sebe. Úplné začátky nebyly jednoduché, protože se stanováním neměla žádné zkušenosti: „*Ono, když už jede člověk s rodinou, tak je to vždycky složitější, ale řekla bych, že pod vlastním stanem je to daleko lepší. Naučil nás to tatínek doktora Dvořáka Martina. To byl takovej báječnej člověk. On tam u nás dělal elektrikařinu a já jsem říkala: „Ten by byl bejval hodnej na vedoucího skautingu.“*“ Jenže*

---

³⁰⁵ Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁰⁶ Rozhovor s Jiřinou Švepešovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 12. června 2019. Osobní archiv autora.

to tehda nebylo. A on nás naučil chodit po horách. Řekl: „Co děláte doma? Seberte se a jed'te.“ A ted' my jsme si půjčili stan na podniku jako od vojáků, nebo co to bylo, a ted' my vůbec nevěděli, jak ten stan vypadá. My to neznali. A to byly takový dva díly, který se, bylo to áčko, jo. A jehlan vlastně. A takhle se to přes to a ted' my to na zahradě dávali dohromady. A já jsem si říkala: „No, že by to byl pětiúhelník? To snad není možný [smích].“ My jsme vůbec neznali stan, nic, a on řekl. A ted' jsme měli deky, těžký a on říkal: „Vezměte si s sebou seno, protože tam není čím topit.“ To nebyly podlážky a to, tak my jsme měli pytel se senem dojeli jsme do Krkonoš, do Tater, do Tatranský Lomnice...“³⁰⁷

Na JITCE byla zastoupena především nabídka letní rekreace, i v zimních měsících však mohli zaměstnanci využít podnikových objektů: *„V zimě se potom mohlo jezdit, protože tam byly postavený baráky, který byly... ale to byla z toho jako velmi jako malá část jenom, jo, těch na to léto to tam bylo jako hodně.“*³⁰⁸

Kromě rekreací se pořádaly pro zaměstnance různé jednodenní výlety. Po zrušení ROH měly tuto činnost stále v působnosti odborové organizace: *„Byly tady zájezdy, ty lidi to i za mě třeba a to bylo docela pěkný, ona na to přispívala nějak odborová organizace, něco ty lidi, tak třeba za stovku se jelo na Šumavu na výlet na jeden den, projít, jo. To bylo docela pěkný. Většinou se ještě objednával tady nějaký průvodce, jméno si nevzpomenu, ale dělal na zemědělskej škole nějakýho učitele. A on tu Šumavu znal, tak on jel, a když jsme tam přijeli, tak on všechno vysvětlil, měl naplánovanou trasu, třeba patnácti kilometrovej vejšlap. To bylo pěkný. S dětma jsme tam jezdili, pěkný to bylo. A za pár korun, jo, opravdu. To si myslím, že tady ta odborová organizace měla docela frmol a fungovalo to.“*³⁰⁹

Významnou součástí rekreace byly rovněž dětské pionýrské tábory, které do roku 1955 organizovalo ministerstvo školství. Poté se zřizovatelem stalo Revoluční odborové hnutí. Táborů se mohly zúčastnit děti od 7 do 14 let, ročně se jednalo o stovky tisíc návštěvníků. Vycházely ze zásad Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže,

---

³⁰⁷ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁰⁸ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

³⁰⁹ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

ovšem členství dětí nebylo podmínkou jejich účasti. Trvaly nejčastěji osmnáct dní a některé byly určeny i pro děti ze zahraničí.³¹⁰

Pionýrský tábor „Mír“, který provozoval závodní výbor ROH, se začal budovat v roce 1956 ve Struhách u Kunžaku. Provoz zahájil o tři roky později, kdy zde poprvé trávil prázdniny osm desítek dětí. Areál tábora se budoval až do 80. let, kdy měl kapacitu více než dvě stě padesát lůžek. V roce 1987 podnik tábor prodal Revolučnímu odborovému hnutí.³¹¹ V období tzv. transformace tábor ukončil provoz a areál se začal odprodávat a pronajímat.³¹²

ROH pořádalo tři osmnáctidenní turnusy, z nichž první začínal již prvním červencovým dnem.³¹³ Pro více než osm set dětí, které tábor přes prázdniny využívaly, byla kromě sportovních aktivit k dispozici také knihovna. Stravování měla na starost kuchyně, která byla v provozu celoročně.³¹⁴ Po celou dobu trvání táborů byl k dispozici lékař a zdravotní sestra.³¹⁵

Kromě dětí zaměstnanců navštěvovaly tábor také děti ze zahraničí a to v rámci výměnné rekreace s dalšími podniky. Pionýrský tábor pravidelně navštěvovaly desítky dětí z Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky a Sovětského svazu.³¹⁶

Na pionýrský tábor ve Struhách si dobře vzpomínají i narátoři, z nichž jedna se ho sama účastnila, ostatní na něj posílali své děti. Paní Ruprechtová na Struhy posílala své dcery: „*Ale holky jezdily na pionýrský tábory, jako třeba Veronika od první třídy na rozdíl od Martiny, která tam řvala jak dobytek, takže s tou bylo vždycky těžký pořízení. Všude řvala, no.*“ Celkově hodnotí kvalitu tábora pozitivně, i když samotné děti to samozřejmě mohly vidět jinak: „*Jo, tam to měly ty děti bezvadný, ty chatky, jezdili jsme tam za nima kdykoliv jsme chtěli. Děti si užívaly, sice přijely vždycky, vid', v jednom kufříku špína a všechno dohromady. Nejlepší bylo, když jsem tam přijela a naše Martina si v kýblu prala*

---

³¹⁰ SEMÍNOVÁ, Hana. *Odborová rekreace v Československu*. Praha, 1987, s. 74-100.

³¹¹ JITKA, roč. 16, č. 4, 24. 4. 1987, s. 4.

³¹² Hlas Jitky, roč. 21, č. 8, 26. 8. 1992, s. 1.

³¹³ V okrese Jindřichův Hradec byly desítky pionýrských táborů, z nichž pod správou Okresní odborové rady jich bylo celkem šest. Kromě PT Mír to byl například tábor Řadov, spravovaný textilním podnikem Partex. JITKA, roč. 15, č. 3, 24. 3. 1986, s. 4.

³¹⁴ Kromě prázdninových měsíců mohli areál využívat i zaměstnanci a v průběhu roku sloužil areál jako škola v přírodě pro severočeské školy. JITKA, roč. 15, č. 1, 24. 1. 1986, s. 4.

³¹⁵ JITKA, roč. 18, č. 7, 13. 7. 1989, s. 2.

³¹⁶ Děti měly naopak možnost jezdit na tábor do těchto spřátelených zemí. Dopravu dětí měl na starosti podnik. Do NDR a PLR jezdily děti autobusem, do SSSR se jezdilo vlakem z Českých Budějovic do běloruského Gomelu. JITKA, roč. 14, č. 9, 24. 8. 1985, s. 4.

ručník, tak to jsem říkala: „tak to už bude na vyhození, doufám, že se do něj nebudeš utírat ještě.“ Jako bych řekla, že ty děti tam byly spokojeny. Aspoň si nikdy nenařikaly.“ Jedna z jejích dcer se zúčastnila zmíněného výměnného pobytu, konkrétně do NDR, z čehož ale příliš nadšená nebyla. V narátorce zřejmě tento moment stále budí emoce: „Taky nechtěla, vid', řvala jako kráva, když to řeknu. Měla ten klobouček naraženej a já jsem říkala: „Ty si tam sedni a jedeš.“ No takže tak. Měly takový výměnný pobyt.“³¹⁷

Podnikového tábora se zúčastnily i dvě děti paní Hejdové. Ona sama jednou jela na tábor pořádaný Sokolem a byla z něj nadšená. V návaznosti na to zřejmě poslala děti na pionýrský tábor JITKY, který ale nesplnil její očekávání: *„Byli tam, jo, já jsem chtěla, aby si taky užili, protože já byla jednou na sokolském táboře jako holka a hrozně se mi tam líbilo a byla jsem nadšená, jenomže ono asi to bylo něco jinýho sokolskej tábor a ten podnikovej, víte. Oni tam jsou vychovatelé povinný jako takový, kdežto v tom sokolským byli dobrovolníci a to je velkej rozdíl.“* Její děti byli na výměnném pobytu ve Východním Německu, kde se jim ale příliš nelíbilo: *„Byli na táboře od Jitky a dokonce byli v Německu. Takže oni, ale že by byli z toho nadšení, oni říkali, že u babičky je to daleko lepší.“³¹⁸* Samozřejmě nelze dost dobře srovnávat tábor organizovaný Sokolem, jehož činnost byla v 50. letech komunisty ukončena, a táborem podléhajícím komunisty řízenému ROH. Ovšem i na PT Struhy mohli jezdit dobrovolně praktikanti, kteří byli starší patnácti let a poté vedoucí oddílu, kteří byli již plnoletí, jak potvrzuje další z narátorů, jehož dcera byla jednou z několika dobrovolnic: *„No, ne, ta tam jezdila už jako vedoucí, jo, protože to je učitelka a o prázdninách vždycky tam jezdila už jako z gymnázia taky vlastně jako praktikantka, jako vedoucí oddílu směli až od plnoletosti, že jo.“³¹⁹*

4. 5. Kultura

Další z oblastí trávení volného času, kterou podnik nabízel, byla kultura. Patrně nejvýznamnější kulturní počin, který byl spjat s textilním podnikem, byla Jindřichohradecká opera, která působila v 50. letech. Opera byla přičleněna ke lnářskému podniku JIHOLEN, který její chod finančně zajišťoval. O fungování se staral výbor,

---

³¹⁷ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

³¹⁸ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

³¹⁹ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

složený z několika zaměstnanců podniku, který měl na starost nákup hudebních nástrojů, ošacení a dalších potřeb. V létě se představení hrála obvykle na zámeckém nádvoří, v jiných měsících v kulturním sále Střelnice. Divácky byla velmi oblíbená, představení navštěvovalo několik tisíc lidí, jednotlivé hry přenášela i Československá televize. Diváci měli možnost zhlédnout například operu Fidelio od Ludvíka van Beethovena, Dvořákovu Rusalku či Čajkovského Evžena Oněgina.³²⁰ Hlavní role ztvárnili profesionální pěvci, jakými byli Ivo Žídek či Eduard Haken, menší role obsadili amatérští umělci.³²¹

Paní Hejdová Jindřichohradeckou operu zažila a při vzpomínce na ní doslova zářila: „*To byla věc, jaj. My jsme všechny ty opery vyšmejdili. [...] Poprvé jsem si teda zaplatila tu vstupenku, že jo. Ale potom, protože jsme nevydrželi tam nebejt, tak jsem čekala po prvním jednání, to už se mohlo dovnitř třeba, tak stání. To byla věc, to byla věc dobrá. A my jsme měli báječný obsazení těch všech možných oper, co tady byly, bylo to fajn. [...] Libuše, Dalibor, to no, počkejte, Faust a Markéta taky. To by se dneska mělo zpívat. To byly Rusalka, to byla krásná Rusalka, Dalibor, krásný to bylo, fajn, to jsme měli krásný.*“³²²

Kromě toho v rámci podniku v 60. letech existovala estrádní skupina, dechový orchestr a divadelní kroužek.³²³ Svě uplatnění našly také děti, jednou z nejnámějších byl v 70. a 80. letech taneční soubor „Nežárka.“³²⁴ V roce 1981 započala výstavba závodního klubu ROH, na které se podíleli kromě desítek firem formou brigád i samotní pracovníci.³²⁵ V průběhu stavebních prací měli zaměstnanci možnost prostřednictvím ankety vyjádřit svůj názor na kvalitu dosavadního kulturního vyžití a dále mohli napsat typy akcí, kterých by se v novém kulturním domě chtěli účastnit.³²⁶ Slavnostně byl otevřen

---

³²⁰ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 45-51.

³²¹ ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1989, s. 53.

³²² Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

³²³ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 45-61.

³²⁴ JITKA, roč. 10, č. 5, 22. 5. 1981, s. 1.

³²⁵ JITKA, roč. 12, č. 10, 25. 10. 1983, s. 4.

³²⁶ Anketní lístky odevzdaly 300 zaměstnanců z 500 oslovených. Celkem 61 % pracovníků nepovažovalo uspokojování kulturních potřeb za dostačující. Přestože v 70. a 80. letech bylo sledování televizních pořadů velmi oblíbené, „pouze“ 28 % respondentů dávalo přednost tomuto typu zábavy, zatímco 39 % upřednostňovalo programy v kulturních zařízeních. V novém kulturním stánku si nejvíce respondentů přálo pořádání koncerty populární hudby, estrády, klubové večery a diskotéky. JITKA, roč. 12, č. 6, 21. 6. 1983, s. 3.

v pátek 4. listopadu 1983 a téměř okamžitě začal být i využíván.³²⁷ Doposud byl pro kulturní účely využíván podnikový sál, jídelna, kulturní dům Střelnice a tělocvična TJ Slovan, kde se odehrávaly zejména podnikové plesy.

V závodním klubu byly pořádány akce pro všechny věkové skupiny. Pro nejmenší to byly besídky, karnevaly, divadelní představení, dětské diskotéky, pro mládež to byly klubové večery, které byly protkány různými soutěžemi, kvízy, debatami s osobnostmi z různých oblastí, vše zakončené obvykle diskotékou. Mezi mládeží byly oblíbené především hudební koncerty, jindřichohradecký sál navštívily kapely jako Tublatanka, Citron či Olympic. Pro dospělé osazenstvo byly určeny především taneční zábavy, debaty s předními umělci jako byl Vladimír Menšík, Petr Nárožný, Josef Dvořák, Josef Vinklář či Iva Janžurová, plesy, a to jak bavlnářský tak i plesy jiných podniků a společností. Kromě toho se v klubu pořádaly soutěže Brigád socialistické práce, schůze, aktivity, konference, výstavy, semináře a přednášky.³²⁸ Ve velkém sálu se odehrávaly zábavné pořady, koncerty, festivaly³²⁹, představení a konference, v malém sálu především akce pro mladší publikum, některé akce byly pořádány i v přísálí a vestibulu. Součástí areálu byla i kavárna, kde měli návštěvníci obvykle v sobotních večerních hodinách možnost zhlédnout promítaný film české i zahraniční provenience. Přilehlé učebny byly určeny zejména pro vzdělávací účely – přednášky a kurzy.³³⁰

Prostory závodního klubu umožňovaly činnost několika kroužků. Ve fotokomoře byl veden fotokroužek, pro taneční kroužek a klub přátel repro-hudby bylo vyhrazeno přísálí, v rozhlasové kabině byl provozován rozhlasový kroužek a v několika klubovnách se zájemci zdokonalovali v malých jevištních formách, loutkaření, ručních pracích či šachách.³³¹

---

³²⁷ JITKA, roč. 12, č. 11, 23. 11. 1983, s. 1-4.

³²⁸ JITKA, roč. 14, č. 1, 24. 1. 1985, Kulturní a programová příloha JITKY, leden 1985.

³²⁹ V roce 1989 se v závodním klubu pod hlavičkou Socialistický svaz mládeže konal již třetí ročník oblastního kola festivalu Porta. Z něj do jarního krajského kola v Prachaticích postoupila například novovčelnická kapela Parta starýho Hrouze. JITKA, roč. 18, č. 2, 23. 2. 1989, Kulturní a programová příloha JITKA, únor 1989.

³³⁰ Například v listopadu 1986 byla dvě listopadová pondělní odpoledne věnována učňům a učnicím textilního SOU, kteří mohli navštívit přednášky s podtitulem „Mravní výchova“ a „Jak se obléci – zásady oblékání u různých typů postav.“ Pro zájemce o kurzy byly každé středeční odpoledne připraveny „Základy mikroelektroniky.“ JITKA, roč. 15, č. 10, 27. 10. 1986, Kulturní a programová příloha JITKY, říjen 1986.

³³¹ JITKA, roč. 14, č. 10, 25. 9. 1985, Kulturní a programová příloha JITKY, září 1985.

Od 4. listopadu 1983, kdy se závodní klub otevřel, v něm do 4. listopadu 1988 bylo uspořádáno 2 691 akcí, které ročně navštívilo několik desítek tisíc návštěvníků. V tomto období, celkem 1 827 kalendářních dnech,

Po listopadu 1989 se charakter kulturního vyžití pracovníků JITKY výrazně změnil. Kulturních akcí se pořádalo méně, nicméně v souvislosti s novými možnostmi, které nastaly po pádu komunistického režimu a otevřením se Československa světu, mohl závodní klub nabídnout svým zaměstnancům nové služby. Ti zde měli od roku 1990 možnost zakoupit si na několika typech nosičů například tituly s náboženskou tematikou či hudební díla autorů jakými byli Jaroslav Hutka či Karel Kryl, kteří za minulého režimu nemohli svobodně tvořit.³³² Zájemci z řad pracovníků i veřejnosti si rovněž v závodním klubu mohli za poplatek vypůjčit filmy na videokazetách.³³³ Prostory byly dále využívány k pořádání různých kurzů, ať již kulturních (škola hry na kytaru, taneční kurs) či s kulturou nesusouvisejících (kurs účetnictví či kurs německého jazyka).³³⁴ Od konce roku 1991 byl závodní klub pronajímán a od roku 2007 je v soukromých rukách.³³⁵

Někteří z narátorů se kulturních akcí účastnili rádi, jiní nikoliv. Například pan Straka jakožto teenager z pochopitelných důvodů navštěvoval typy akcí určených jeho věkové kategorii: „*Chodil jsem tam, no, určitě, dost, tenkrát ještě jo, na rozdíl ode dneška. Dneska už tomu moc nedám, no, na plesy, na koncerty, na diskotéky. Tenkrát tam byly diskotéky ve všední den, ve středu myslím, to jsem tam coby osmnáctiletý, dvacetiletý chodil. Tady toho taky moc nebylo, stejně jako toho není moc dneska, že jo. Takže, jo, ta kultura tam byla docela na úrovni. Na tehdejší poměry to bylo dobrý.*“³³⁶

Pan Johne vysvětluje organizaci akcí v závodním domě. Závodní klub byl až do jeho prodeje v majetku ROH a poté odborové organizace, která rozhodovala o kulturním programu: „*Čili do toho my jsme nemohli mluvit, co tam bude, kdy tam bude, co, a tak dále, to byli odboráři a ti měli svojí komisi...*“³³⁷ Podnik investoval nemalé množství prostředků do jeho výstavby a provozu, v podstatě se ale jednalo o nevratnou

---

se v kulturním domě uskutečnila každý den průměrně téměř 1,5 kulturních akcí. JITKA, roč. 17, č. 11, 23. 11. 1988, Kulturní a programová příloha JITKY, listopad 1988.

³³² JITKA, roč. 19, č. 6, 22. 6. 1990, Kulturní a programová příloha JITKY, červenec-srpen 1990.

³³³ JITKA, roč. 19, č. 10, 23. 10. 1990, Kulturní a programová příloha Jitky, říjen 1990.

V Československu vznikla v roce 1990 Nezávislá erotická iniciativa. Na její popud vznikly po celé republice erotické videopůjčovny určené pro pouze pro její členy. V závodním klubu byl založen Eroticon-klub, kde si zájemci po zaplacení členského poplatku ve výši 50 Kčs mohli „*zapůjčit atraktivní erotické filmy ze SRN, včetně možnosti odebrat barevné katalogy videofilmů nabízených Eroticon-klubu.*“ JITKA, roč. 19, č. 11, 23. 11. 1990, Kulturní a programová příloha JITKY, listopad 1990.

³³⁴ Hlas Jitky, roč. 20, č. 6, 21. 6. 1991, s. 4.

³³⁵ Kulturní centrum JITKA. *O nás*. [online] Dostupné ke dni 20. 5. 2019 z: www.kcjitka.cz/o-nas

³³⁶ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. duben 2019. Osobní archiv autora.

³³⁷ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

investici, protože podnik obdržel pouze platby za energie, tedy za páru, vodu, teplo a světlo.

Další z narátorek se kulturních akcí obvykle neúčastnila, vzpomíná ale na klasické oslavy svátků jako byl Mezinárodní den žen a Silvestr, přičemž připomíná, jak štedře se při těchto významných chvílích v životě žen podnik zachoval: „*A myslím, že jednou jsem tam na něčem byla, já už nevím na čem, ale hodně jako vím, že tam... Mívají jsme oslavy konce roku, vždycky jsme si to někde udělali, ale teď ti ani nevím kde, je to možný, že jsem to zapoměla. [...] MDŽ se slavilo vlastně, na MDŽ jsme dostávali dárky. Když se děti narodily, dostávali jsme od fabriky dárky, pokaždé to bylo něco jinýho, buď to nějaký prostěradla, nebo co to bylo, jo, že jsme vždycky něco dostávali. I když bylo vítání občánků, no.*“³³⁸

Paní Hejdová na návštěvu podnikových akcí po své špatné zkušenosti zanevřela: „*... já už jenom vím, že jsme tam na něčem, my jsme tam jednou měli MDŽ a to bylo tak hnusný, že jsem říkala, že na to víckrát nejdu. To podnikovej ředitel tam vykládal tak sprostý anekdoty, jaký nenosila ani kamarádka ze špitálu. A tam teda říkali, to jsem říkala: „Hele víckrát mě na to nikdo nedostane.“ Já jsem... no, tak některý lidi se tomu smáli.“* Co se týče závodního klubu, narátorka v podniku končila přibližně v době, kdy se měl otevřít. I v současné době kulturní akce v něm nenavštěvuje, protože ji stále připomínají minulý režim. Jak dále popisuje, je to kvůli ideologii a způsobu řízení společnosti, nikoliv kvůli averzi k bývalým straníkům v podniku: „*Ale já vám něco řeknu, já jsem včera říkala vnučce, že já měla tu Jitku..., ale já když se tam podívám, tak já mám zakonzervovanej ten socialismus a já bych se necítila dobře. Najednou bych viděla takový ty milicionáře a takový ty důležitý. My jsme na vodárně měli docela fajn partu. I ty komunisti tam byli fajn. Jo, to byli některý. Ale ta tendence, která šla vždycky odněkud, a ty lidi jako zblbla, nebo to. Takže já ani ten kulturák, my jsme tam jednou byli, ale ani se mi to tam moc nelíbilo.*“³³⁹

---

³³⁸ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

³³⁹ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

Jiná z pamětnic si naopak kulturní využití pochvalovala. Sama se účastnila akcí, kdy proti sobě soutěžily jednotlivé kolektivy v BSP³⁴⁰ v různých vědomostních kvízech a podobně: „*Jo, tam bejvaly strašně dobrý věci. Tam se soutěžilo mezi jednotlivýma střediskama, bylo to úžasný, fakt jako to bylo perfektní. I na ty akce jsme tam chodili, na zábavy jsme tam chodili, na plesy. Hodně se to využívalo, fakt hodně jako. A myslím, že MDŽ tam bejvalo, ukončení roku tam bejvalo.*“³⁴¹

Pan Moudrý nastoupil na JITKU v období tzv. transformace a frekvenci a kvalitu kultury nemůže s předešlým obdobím dost dobře srovnat. Protože ale v areálu bývalého podniku pracuje i v současné době, má přehled o tom, kdy a co se v kulturním centru pořádá. Dle jeho názoru byl kulturní program pestřejší, než je tomu dnes: „*No, chodil jsem tam. Tak probíhaly tam plesy. Jo, ne že by to ta odborová organizace provozovala, ona to vlastnila, to jsem řekl špatně. A měla vždycky nějakýho provozovatele, který tam pořádal ty různý společenský akce, estrády. V podstatě to bylo jako dneska, ale řekl bysem živější. Každý tejdén tam byla nějaká akce, v pátek tam bejvaly diskotéky, v sobotu tam bejvaly zábavy, bejvaly tady koncerty v tejdnu, jo, tak žilo to víc. Dneska to nežije, dneska to vlastně vlastní ten Pecka a tak přes zimu tam má plesy, to je to hlavní, nějaký koncerty ještě na jaře, na podzim. Teď třeba přes léto tam už toho zase tolika, no. Žilo to. Jednak tam byla hospoda, byla tam restaurace...*“³⁴²

Další z možností, jak kulturně žít, byla návštěva podnikové knihovny. Ta fungovala od 50. let a v průběhu své činnosti získala několik ocenění.³⁴³ Organizačně spadala, stejně jako celá podniková kultura, pod ROH.³⁴⁴ Knižní fond se neustále obměňoval, staré knihy byly vyřazovány a namísto nich byly kupovány nové. Stejně jako rostl počet nabízených knih, stoupal i počet návštěvníků. Knihovnu měla na starost knihovnice a výpůjční dny byly obvykle jednou až dvakrát v týdnu v odpoledních hodinách. K dispozici byla

---

³⁴⁰ Brigády socialistické práce byly nejvyšší formou socialistického soutěžení. V rámci BSP se pomáhalo při rozvoji národního hospodářství, techniky, vědy. Úspěšní soutěžící obdrželi zlaté, stříbrné či bronzové odznaky. NOSKOVÁ, JANA. *Každý se musel nějak společensky uplatňovat. Veřejná angažovanost dělníků a příslušníků inteligence v Československu v období tzv. normalizace.* In: VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence.* Praha, 2009, s. 222.

³⁴¹ Rozhovor s Danou Čekalovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. 5. 2019. Osobní archiv autora.

³⁴² Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁴³ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín.* České Budějovice, 1984, s. 40.

³⁴⁴ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

literatura marxisticko-leninská, společenskopolitická, naučná dětská i dospělá a beletrie pro dospělé a děti.³⁴⁵

Knihovnu navštěvovali rovněž někteří narátoři. Pani Hejdová byla nějaký čas i knihovnicí a snažila se rozšiřovat knižní sortiment podle tehdejší poptávky, aby nalákala více čtenářů: „*Já jsem tam taky dělala knihovnici jeden čas. To bylo po zaměstnání, to jsem byla ráda, že jsem se dostala. Já jsem už chtěla bejt v knihovně. A to byla taková legrace tam. Já jsem, když jsem jí přebrala, tak tam to bylo co kniha, to panna, jak říkal Werich. Jo, prostě tam byly krásně zabalený knížky a celá knihovna, nikdo nevěděl co. A my jsme potom, protože já jsem dokupovala knížky, dobrodružný, májovky, prostě pro děti pohádky a takovýdle, to, co se čte, že jo.*“ Narátorka potvrzuje, že významnou skupinou návštěvníků byly děti z nedalekého sídliště: „*No, děti tam měly zájem o knížky. Tehda nebylo nic jinýho. A taky někdo si půjčil knížku a nechal jí doma a už v životě se tam neobjevil. To se taky stalo. Ale většinou se tam jako některý ty děti, ty tam chodili do knihovny, co bydlely na Jitce. Tak ty tam chodily většinou.*“³⁴⁶

Dobrodružné knihy vyhledával také pan Šamal: „*Jo, do knihovny jsem chodil, tam jsem chodil, tam měli, tam měli pěknou knihovnu. Jako jo, pro mě, já čtu. Tam prostě třeba ty westerny a indiány a takovýhle dobrodružný válečný, tak to jo, o tom vim. Tam jsem chodil pravidelně. Ale jako tohleto zázemí na tej Jitce bylo, tam jako o zaměstnance bylo postaráno dobře. Nebo docela dobře.*“³⁴⁷

Paní Grošková si v knihovně půjčovala knihy zejména pro trávení dlouhých zimních večerů, protože v létě byla zaměstnána péčí o chalupu: „*No, takový romány, odpočinkový [smích]. Jo, chodila jsem tam. Většinou jako v zimě, v létě nebyl čas, my jsme jezdili sem, tady se pořád dělalo, takže. Jo, to bylo to dobrý no.*“³⁴⁸

---

³⁴⁵ K roku 1981 obsahovala nejméně knih kategorie marxisticko-leninská literatura, jejíž tituly si půjčilo celkem osm čtenářů. Naopak nejrozsáhlejší fond představovala dospělá beletrie, obsahující více než 4 tisíce titulů, které si v tento rok vypůjčilo přes 7 tisíc zájemců. JITKA, roč. 11, č. 1, 25. 1. 1982, s. 3.

K roku 1984 bylo v knihovně registrováno celkem 527 čtenářů, z toho 127 mladistvých. Knižní fond čítal 8 014 knih a registrováno bylo celkem 10 509 výpůjček. Bylo zakoupeno 169 nových knih a 99 jich bylo vyřazeno. JITKA, roč. 14, č. 1, 24. 1. 1985, s. 2.

³⁴⁶ Rozhovor s Jaroslavou Hejdovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 20. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁴⁷ Rozhovor s Karlem Šamalem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 28. května 2019. Osobní archiv autora.

³⁴⁸ Rozhovor s Janou Groškovou vedl Petr Švepeš, Lomy, 4. června 2019. Osobní archiv autora.

4. 6. Sport

Sport je jeden z nejoblíbenějších způsobů trávení volného času. Existuje celá řada variant sportování od rekreačního kdesi na dovolené až po profesionální, kdy je zároveň zaměstnáním. Mnohé z podniků nabízely, a řada z nich stále ještě nabízí, svým pracovníkům možnost sportovat pod jejich hlavičkou. V období socialismu byly sportovní aktivity často organizovány ve spolupráci s masovými organizacemi, které při podniku působily, jakými byly například Socialistický svaz mládeže a Svaz pro spolupráci s armádou.³⁴⁹

Stejný systém fungoval i v jindřichohradeckém textilním podniku a to již od 50. let. Zpočátku byla pozornost spíše věnována těm zdatnějším sportovcům namísto snahy o zapojení co nejširší pracovní základny. Později se však poměry stabilizovaly a s přibývajícím možnostmi rostl i počet účastníků. Když se v roce 1956 a 1960 organizovala celostátní Spartakiáda, účastnilo se tělocvičných vystoupení na Strahově i několik pracovníků a pracovníc z JIHOLENU.³⁵⁰

V podniku se provozovaly nejrozšířenější sporty jako byl fotbal, lední hokej, volejbal či stolní tenis. Jednotlivá mužstva hrála nejčastěji tzv. podnikové ligy, to znamená hrát proti jiným podnikovým mužstvům či družstvům z jiných měst, nejčastěji z jindřichohradeckého okresu, v případě velmi úspěšné odbíjené i na úrovni krajského přeboru. Kromě těchto lig byly pravidelně organizovány turnaje pouze v rámci podniku či VHJ Bavlnářského průmyslu a to například o Vánocích či při jiných významných výročích.

V méně medializovaných odvětvích reprezentovala podnik například mužská a ženská požární družstva.³⁵¹ Ve spolupráci se SSM a Svazarmem byly pořádány

---

³⁴⁹ SSM, Socialistický svaz mládeže byla mládežnická organizace, která v roce 1970 nahradila dosavadní Československý svaz mládeže. Jejím cílem byla výchova mládeže v souladu s politikou KSČ. Vedle sportovní oblasti velmi aktivně působila také v kultuře. Svazarm byla branná organizace, založená v roce 1951. NOSKOVÁ, JANA. *Každý se musel nějak společensky uplatňovat. Veřejná angažovanost dělníků a příslušníků inteligence v Československu v období tzv. normalizace*. In: VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. Praha, 2009, s. 223.

³⁵⁰ MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984, s. 31-51.

³⁵¹ JITKA, roč. 11, č. 7, 16. 7. 1982, s. 4.

triatlonové mítinky, kterých se mohla účastnit i široká veřejnost.³⁵² Velmi propagovanými byly branné hry, které se pořádaly v létě i v zimě. Jednalo se zejména o tzv. Dukelský závod branné zdatnosti a Sokolský závod branné zdatnosti, ve kterých zaměstnanci dosahovali dobrých výsledků.³⁵³ Každoročně se pořádala podniková liga ve střelbě ze vzduchové pušky a pistole.³⁵⁴ Mezi další individuální soutěže patřil například závod „O nejlepšího cyklistu s. p. Jitka“, který obvykle startoval v Rudolfově, a jeho trať vedla do blízkého údolí.³⁵⁵ Také běžci si přišli na své, SSM pravidelně pořádal závod „Běh na Jitku“, který byl vždy naplánován na jmeniny tohoto ženského jména.³⁵⁶ Stejná organizace pořádala turnaje v líném tenise.³⁵⁷ Opomenout nelze ani činnost turistického kroužku, kterou lze jistě zařadit do sportovní činnosti. Ten spadal pod činnost závodního výboru ROH, který pravidelně pořádal dálkové pochody například kolem hradu Landštejn, kterého se účastnili i mimopodnikovní turisté,³⁵⁸ na šumavský Boubín či tradiční trasu Praha-Prčice.³⁵⁹ Výjimkou nebyly ani zahraniční zájezdy.

Změna režimu po listopadu 1989 včetně zániku některých organizací ovlivnila i sportovní oblast, protože v nich podniky ztratily významné iniciátory. Sportovní činnost při podniku nicméně stále pokračovala. Hokejové mužstvo hrálo stále okresní soutěž a dokázalo svými úspěchy navázat na 80. léta.³⁶⁰ Také volejbalisté a fotbalisté pokračovali ve své činnosti.³⁶¹ Nejvíce úspěchů zaznamenaly házenkářky, které hrály od konce 70. let pod patronací JITKY. Na konci 90. let se jim podařil nejvyšší úspěch, postup do ligové soutěže.³⁶² Ve druhé polovině 90. let začala podniková odborová organizace pořádat sportovní hry zaměstnanců, kde se soutěžilo jak v individuálních tak v týmových sportech. Mužstva byla složena ze zaměstnanců stejného oddělení. Nejčastěji se soutěžilo v malé

---

³⁵² Muži a ženy museli absolvovat plavání na 700 metrů, 43 kilometrů jízdy na kole a desetakilometrový běh. JITKA, roč. 17, č. 8, 24. 8. 1988 s. 4.

³⁵³ Dukelský závod se pořádal v letních měsících a skládal se z několika disciplín, typickými byl běh, střelba z malorážní pušky a hod granátem. Sokolovský závod byl pořádán v zimě a hlavní disciplínou byl běh na lyžích, zhruba se tedy jednalo o podobu dnešního biatlonu. JITKA, roč. 10, č. 7, 18. 7. 1981, s. 4.

³⁵⁴ JITKA, roč. 10, č. 4, 28. 4. 1981, s. 3.

³⁵⁵ JITKA, roč. 10, č. 10, 26. 10. 1981, s. 4.

³⁵⁶ JITKA, roč. 16, č. 12, 23. 12. 1987, s. 4.

³⁵⁷ JITKA, roč. 16, č. 2, 25. 2. 1987, s. 4.

³⁵⁸ JITKA, roč. 18, č. 6, 23. 6. 1989, s. 4.

³⁵⁹ JITKA, roč. 12, č. 6, 21. 6. 1983, s. 2.

³⁶⁰ Hlas Jitky, roč. 15, č. 2, 23. 2. 1996, s. 4.

³⁶¹ Hlas Jitky, roč. 19, č. 5-7, 10. 7. 2000, s. 4.

³⁶² Hlas Jitky, roč. 17, č. 6, 24. 6. 1998, s. 4.

kopané, odbíjené a stolním tenise,³⁶³ některé ročníky byly rozšířeny i o přespolní běh a kuželky.³⁶⁴

Mezi vybranými pamětníky byla sportovní činnost podniku ze všech výše zmíněných oblastí každodenního života nejméně v podvědomí. Jedna z pamětnic se raději věnovala svým dvěma dcerám a sport považovala za výsadu mužů: „*No hele, tak to byly holky mladý, můj muž hrál hokej, taky mám fotku, jo, to zase byly mužský záležitosti. Chodili chlastat, vid', to byla taky chlapská záležitost, těchhle věcí já jsem se neúčastnila.*“³⁶⁵

O okolnostech vzniku házenkářského družstva se zmínil další narátor. Jeho historii začaly psát učnice z textilního učiliště, které se následně „profesionalizovaly,“ začaly spadat pod tělovýchovnou jednotu a následně fungovat pod hlavičkou jejího hlavního sponzora JITKY. Házenkářky obdržely nedaleko podniku nově vybudované hřiště s moderním povrchem: „*takhle se tady chytila házená. To v Hradci nebylo a tady co byl tělovýchovnej referent na učňovským středisku, tak dal holky dohromady a oni vyhrály učňovský jako mistrovství Čech učňovskejch středisek v házený. Ale vyhrály to i potom se Slovenkama a byly jako mistři, no jo, ale to nepatřilo do tělovýchovy, tak to nebylo uznány. [...] A protože měly jako úspěchy, no tak se to předalo potom do Slovanu a holky se chytly.*“³⁶⁶

Sportovních aktivit organizovaných podnikem se zúčastnili celkem dva narátoři. Pan Straka nastoupil do podniku v polovině 80. let jako absolvoval střední školy, bez závazků, není tedy překvapivé, že kromě kulturního centra navštěvoval i sportovní akce: „*Myslím, že ping pong, tam jsem se vlastně i zúčastňoval občas. Myslím, že střelba byla nějaká, jo, jako na střelnici. Dokonce i v tej jídelně myslím, že se střílelo, jenom jako ze vzduchovek, jednou asi za měsíc jako závody, nějak podnikovou ligu. Tam jsem taky chodil, tam jsem se taky zúčastňoval s kolegama. [...] Fotbal já jsem moc neprovozoval. Ale ten hokej vím, že tam byl, to jsem se tam taky na to dal na chvíli. Jenže jsem zjistil,*

---

³⁶³ Hlas Jitky, roč. 16, č. 11, 25. 11. 1997, s. 2.

³⁶⁴ Hlas Jitky, roč. 17, č. 5, 25. 5. 1998, s. 4.

³⁶⁵ Rozhovor s Annou Ruprechtovou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 9. dubna 2019. Osobní archiv autora.

³⁶⁶ Rozhovor s Václavem Johnem vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 30. dubna 2019. Osobní archiv autora.

že je to moc velký dřina, tak jsem toho nechal a časově jsem to hlavně nezvládal. A ping pong stoprocentně, tam jsem jezdil občas na nějaký ty turnaje, nebo co to měli.“³⁶⁷

O tom, jak a jaké bylo sportovní vyžití v 90. letech, obšírně informuje další z narátorů. Kromě skvělé atmosféry zmiňuje i materiální stránku věci. Jednotlivé oddíly byly podnikem poměrně štědře sponzorovány: „*Tady v podstatě byli volejbalisti, byli tady ty, co hráli pingpong, pingpongálisti, a byli jsme tady my fotbalisti, hokejisti, dodneška máme na dresech Jitka, jo, máme jitácký dresy, to ti ukážu. [...] Jo, takže bylo to perfektní, bylo to naprosto, naprosto perfektní, o to se staral nějaký pan Jedlička, on už je mrtvej, doufám, že je Honza v nebi, to byl strašně hodnej kluk a přispíval, Jitka přispívala na sport. My jsme tady hráli fotbal, hráli jsme podnikovou ligu, léta jsme ji hráli tady na Vajgaře, to mělo docela zvuk tady ty podniky, co tady bejvaly. Ladovka, ČSAD a už si to přesně všechno nepamatuju, jo, já nevím, Stavcent měly týmy, to bylo devět týmů. To bylo v tej podnikovce a podnik jako takovej nám na to přispíval, dával nám dresy, nám už v tej době odborová organizace přispívala třeba pětatřicet tisíc, tak my jsme jezdili na různý zájezdy, byly sportovní hry, to bylo taky moc pěkný mezi těma textilníma fabrikama. Každý rok to bylo někde, byli jsme v Brně, byli jsme v Broumově, nevím, kde všude, jeden rok to bylo taky tady u nás, to bylo pěkný, tam se ty textilní fabriky scházely a vždycky se odehrála... byl volejbal, smíšený družstva, ženský, chlapi, takže s námi jezdili samozřejmě i ženský, fotbalisti, odehráli jsme fotbalovej turnaj, tam bylo šest týmů, osm týmů taky. Měli jsme na to dva dny. Jsme tam spali, jeden den se hrálo, večer se sedělo, další den se hrálo finále, o třetí místo. Jo, docela to bylo dobrý. Ten Honza Jedličků se o to staral a firma na to přispívala, protože se tady tvořil zisk a určitý procenta ze zisku se můžou odvádět do fondu kulturních a sociálních potřeb. A z toho fondu kulturních a sociálních potřeb se tyhle peníze generovaly a rozdělovaly jednak na nějakou rekreaci, na nějaký výlety a na tadytu sportovní činnost. [...] A bylo to spravedlivý a oni podle počtu, podle počtu těch členů v těch jednotlivých kroužcích ty peníze rozdělovali. Dobrý to bylo.*“³⁶⁸

---

³⁶⁷ Rozhovor s Martinem Strakou vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 19. duben 2019. Osobní archiv autora.

³⁶⁸ Rozhovor s Milanem Moudrým vedl Petr Švepeš, Jindřichův Hradec, 29. května 2019. Osobní archiv autora.

5. ZÁVĚR

Jindřichohradecký textilní podnik byl v provozu více než půl století. Kromě toho, že byl stabilním zaměstnavatelem, nabízel svým pracovníkům poměrně pestrou škálu dalších služeb. V této práci byl prostor věnován některým z nich, s kterými mohl běžný zaměstnanec v každodenním životě přijít do styku. K tomuto tématu je zachována poměrně bohatá pramenná základna. Pro mne bylo klíčovým zdrojem poznatků podnikové periodikum, které mimo jiné pravidelně informovalo o všedních událostech ze života pracovníků JITKY. Druhým hlavním zdrojem byly narativní prameny získané metodou orální historie celkem od deseti bývalých zaměstnanců. Uvědomuji si, že oba tyto typy pramenů nelze považovat za objektivní. V prvním případě se jedná oficiální podnikový tisk, který byl do roku 1989 veden v souladu s tehdejší režimní doktrínou, a ne nečekaně dostávaly více prostoru úspěchy před těmi méně radostnými zprávami. Za objektivní ovšem nelze považovat ani čísla „polistopadová,“ která již byla oproštěna od komunistické ideologie, přesto ale stále psána lidmi zainteresovanými v podniku. O nic méně objektivní nejsou ani vzpomínky vybraných narátorů. Každý z nich je samostatná bytost, která se utvářela v jiných podmínkách a svůj profesní život v podniku hodnotí jinak. Koneckonců i samotný autor promítá do svých prací své vlastní já a nejinak je tomu i zde, u tématu, které je s mou osobou díky mým příbuzným natolik svázané. Přesto jsem se alespoň pokusil přiblížit k oné objektivitě, jíž ale v historické práci stejně dosáhnout nelze.

S pomocí těchto dvou pramenných zdrojů jsem se v empirické části zaměřil na několik okruhů služeb, které podnik zajišťoval svým zaměstnancům v období tzv. normalizace a transformace. Na začátku kapitoly jsem proto stručně představil tato dvě období a doplnil je o vzpomínky pamětníků, kteří své memoáry vztahovali právě k rokům 1968, 1989 a prvním rokům let 90., a to jak ke svému soukromému životu, tak i k dění v podniku.

Jako první jsem se věnoval bloku sociálních jistot. Podnik se již od počátku své existence důsledně zabýval otázkou bydlení, protože měl zprvu nedostatek pracovníků a možnost přidělení podnikového bytu měla být dostatečnou motivací pro to, ucházet se o místo v podniku. Samotné přidělení bytu ovšem nebylo samozřejmostí, na starost ho měla bytová komise, která rozhodovala o tom, komu a kdy byt přidělí. Jedna z narátorek osobně zažila návštěvu z JITKY, která hodnotila kvalitu jejího dosavadního bydlení,

a na základě toho se potom rozhodla byt narátorce přidělit. Všichni narátoři, kteří se o byt ucházeli, jej nakonec získali, i když leckdy až po několika letech. V období tzv. transformace podnik z důvodů úspor započal byty zaměstnancům odprodávat a řada narátorů v nich stále bydlí. Kromě bytů měli zaměstnanci k dispozici ubytovny, které byly vystavěny v přílehlém okolí.

Zaměstnancům byl přímo v areálu k dispozici podnikový lékař a dentista, ženy měly možnost docházet za gynekologem. V období tzv. normalizace nebylo možné svobodně si vybrat svého praktického lékaře, proto byli nuceni navštěvovat závodního doktora. Narátoři hodnotí tuto službu veskrze kladně, výhodné pro ně bylo zejména to, že jim přítomnost lékaře v areálu ušetřila především spoustu času. Zaměstnanci potvrzují snahu podniku o eliminování rizik nemocnosti a úrazovosti pomocí osvěty, školení o bezpečnosti a nařízení o používání ochranných pomůcek a oblečení. Lékař mohl u případů, které si to vyžádaly, navrhnout lázeňskou péči v různých typech zařízení a podle akutnosti také na různě dlouhou dobu. Pracovníci tak měli možnost navštívit české, moravské či slovenské lázně, z vybraných narátorů tuto službu využily dvě dámy.

JITKA zaměstnávala nezanedbatelné procento mladších lidí, kteří měli děti v předškolním věku. Obzvláště zřejmé to bylo přibližně v polovině 70. let, kdy přicházely na svět tzv. Husákovy děti. Podnik v důsledku toho vystavěl dvě nové mateřské školy, jednu v centru města a druhou na nedalekém sídlišti Bobelovka. O děti se staraly učitelky, ostatní personál obvykle zabezpečoval sám podnik. Pro nejmenší děti byly k dispozici jesličky. Maminky s malými dětmi měli nárok na upravenou pracovní dobu, obvykle jim začínala později, aby ráno mohly doprovodit své děti do školek, a obvykle pracovaly pouze na ranní směny, a to do doby, než děti dovršily patnácti let. Podle vyprávění jedné z pamětnic měl podnik po nějakou dobu dokonce děti do školek dopravovat automobily. Někteří pamětníci podnikové školky využívali, pro jednu narátorku byla možnost do ní umístit své dítě dokonce důvodem, proč do podniku nastoupit, protože dle jejích slov byly ostatní školky v polovině 70. let zaplněny. V souvislosti s klesajícím počtem zaměstnanců v podniku v 90. letech bylo již zbytečné nadále školky provozovat a podnik je začal odprodávat.

K dispozici byla zaměstnancům od 50. let také závodní jídelna. Přes počáteční problémy s nedostatečným zásobováním se stravovací služby velmi zkvalitnily. Pracovníci

měli obvykle na výběr ze tří obědových chodů, odpoledne měli k dispozici svačinovou polévku. Kromě zaměstnanců se zde stravovalo také vedení podniku a učnice z přilehlého internátu, pro které kuchaři připravovali i snídaně a večere. Mimo výdejní dobu jídelny si pracovníci mohli obstarat občerstvení ve třech kantýnách. Narátorky hodnotí závodní stravování rozdílně, některým závodní strava chutnala, jiní si raději uvařili pokrm doma, nebo si koupili něco v kantýně, protože je dostatečně nezasytila. V období tzv. normalizace podnik významným podílem na stravu přispíval, což se v období tzv. transformace změnilo: jídelna a kuchyň byla pronajímána soukromým provozovatelům a v provozu zůstala až do zániku podniku.

Druhá skupina témat se týkala volnočasových možností zaměstnanců. Podnik zajišťoval svým pracovníkům rekreační pobyty ve spolupráci s ROH. JITKA měla k dispozici rekreační objekty v Jižních Čechách, v rámci spolupráce s ostatními podniky bylo možné rekreovat se i ve střediscích v jiných oblastech Česka, případně i v zahraničí. Menší část tvořily rekreace u moře, kterou využívala pouze jedna z narátorek, a to pravděpodobně z důvodu, že poptávka o ni vysoce převyšovala nabídku. Z vyprávění pamětníků lze usuzovat, že kdo mohl, spíše využíval svých objektů, chat či chalup, než aby se účastnil podnikových rekreací, jejichž harmonogram a řízení nemuselo všem vyhovovat. Kromě chataření trávili někteří dovolenou na zahrádce či přivyděláváním si na melouchách. Pro děti pracovníků byl již od poloviny 50. let budován pionýrský tábor ve Struhách u Kunžaku, který každé letní prázdniny pojal několik stovek dětí. Pravidelně na tábor jezdily desítky dětí v rámci výměnných pobytů z NDR, PLR a SSSR, tuzemské děti měly naopak možnost účastnit se táborů v těchto spřátelených zemích. Možnost podnikové rekreace byla zachována i po roce 1989, ovšem v menší míře, a byla i finančně nákladnější.

Rekreace byla záležitostí převážně letních měsíců. Zaměstnanci mohli celoročně navštěvovat kulturní akce, z nichž největší ohlas zaznamenala v 50. letech Jindřichohradecká opera, již byl textilní podnik hlavním partnerem, a kterou pravidelně navštěvovaly tisíce diváků. Operních vystoupení se účastnila i jedna pamětnice, pro niž byla vystoupení životním zážitkem a velmi ráda na toto období vzpomínala. Naopak nepříliš pozitivně hodnotí kulturní akce, které byly kompletně v dikci podniku. Těch se po nepříjemném zážitku, kdy jí nebyl příjemný styl humoru účinkujících, již neúčastnila. Zřejmě z téhož důvodu nenavštěvovala ani kulturních pořadů v novém kulturním centru,

vybudovaném v roce 1983. Tam se od té doby pořádala naprostá většina událostí, které se doposud odehrávaly v podnikovém sále, v sokolovně či městském kulturním domě. Diváci tam mohli navštěvovat různé typy akcí, od diskoték po diskusní pořady či divadelní představení. Menší prostory byly využívány k expozicím či provozování různých kroužků. O existenci závodního klubu věděli všichni vybraní narátoři a většina z nich jej také navštěvovala. Po roce 1989 nastala změna ve způsobu jeho využití, frekvence pořádaných kulturních akcí klesla, zároveň byly pro uživatele připraveny jiné služby, související se změnou politického systému. V období tzv. transformace byl závodní klub odborovou organizací pronajímán a v době ukončení provozu v podniku prodán soukromému subjektu. Pracovníci měli k dispozici podnikovou knihovnu, jejíž fond se s postupem času rozrostl na několik tisíc titulů různých žánrů. Podle uvedených statistik rostl i počet čtenářů. Oblíbenost knihovny potvrzují i někteří narátoři, z nichž jedna v knihovně působila a ochotně o knižní sbírku pečovala.

Na své si v podniku přišli také sportovní nadšenci. JITKA pro ně pořádala ve spolupráci se SSM a Svazarmem různé turnaje a ligy, ať to bylo v rámci závodu, okresu či VHJ, a to v různých sportovních disciplínách. Pozornost byla věnována také dětem, které měly možnost kromě sportovních soutěží navštěvovat také kroužky. V omezenějším režimu byl sport provozován i po roce 1989, v činnosti pokračovaly především mužstva kopané, ledního hokeje, odbíjené a zejména ženské házené. Sport byl ve spojitosti s podnikem jako způsob trávení volného času u narátorů zastoupen nejméně. Někteřím z nich v paměti utkvěly určité vzpomínky na sportovní aktivity, nebyli si ale jistí, zda byly organizovány podnikem. Aktivně se do nich zapojili dva pracovníci, jeden v letech 80., druhý v desetiletí následujícím a především z jeho zevrubného popisu organizace sportovních událostí a osobních pocitů z nich lze usuzovat, že podnik věnoval sportu nemalou pozornost i prostředky i v porevolučních letech.

V této práci jsem se blíže věnoval několika oblastem každodenního života zaměstnanců, k čemuž jsem kromě písemných zdrojů využil narativních pramenů od deseti vybraných narátorů. Protože tento vybraný vzorek není reprezentativní, nelze výsledná zjištění považovat za vyčerpávající a definitivní, ale pouze za jakousi sondu, která má čtenářům přiblížit, jaké možnosti skýtalo být zaměstnancem jindřichohradeckého textilního podniku JITKA.

6. SEZNAM ZKRATEK

a. s. – akciová společnost
AV ČR – Akademie věd České republiky
BSP – Brigáda socialistické práce
ČSAD – Československá státní automobilová doprava
ČSR – Česká socialistická republika
ČSSR – Československá socialistická republika
GŘ BP – Generální ředitelství Bavlňářského průmyslu
JIHOLEN – jihočeský len
JITKA – jihočeské tkalcovny
JZD – Jednotné zemědělské družstvo
KSČ – Komunistická strana Československa
MDŽ – Mezinárodní den žen
NDR – Německá demokratická republika
n. p. – národní podnik
OF – Občanské fórum
ONV – Okresní národní výbor
OV KSČ – Okresní výbor Komunistické strany Československa
PLR – Polská lidová republika
PT – pionýrský tábor
ROH – Revoluční odborové hnutí
RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci
SOA – Státní oblastní archiv
SOkA – Státní okresní archiv
SOU – Střední odborné učiliště
s. p. – státní podnik
SSM – Socialistický svaz mládeže
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
Svazarm – Svaz pro spolupráci s armádou
THP – technicko-hospodářský pracovník
TJ – tělovýchovná jednota
ÚRO – Ústřední rada odborů
VHJ – výrobně hospodářská jednotka
VPN – Verejnost' proti násiliu
ZO KSČ – základní organizace
ZV – závodní výbor

7. SEZNAM ZDROJŮ

7. 1. Rozhovory

ČEKALOVÁ, Dana, rozhovor z 29. května 2019.

GROŠKOVÁ, Jana, rozhovor ze 4. června 2019.

HEJDOVÁ, Jaroslava, rozhovor z 20. května 2019.

JOHNE, Václav, rozhovor z 30. dubna 2019.

LITEN, Jaroslav, rozhovor z 29. května 2019.

MOUDRÝ, Milan, rozhovor z 29. května 2019.

RUPRECHTOVÁ, Anna, rozhovor z 9. dubna 2019.

STRAKA, Martin, rozhovor z 19. dubna 2019.

ŠAMAL, Karel, rozhovor z 28. května 2019.

ŠVEPEŠOVÁ, Jiřina, rozhovor z 12. června 2019.

7. 2. Literatura

DAŇHELKA, Jaroslav – ČERNÝ, Jaroslav. *Poskytování lázeňské péče pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům*. Praha: Práce, 1979. 199 s.

DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1969: anatomie jednoho mocenského zvratu*. Brno: Doplněk, 2006. 440 s.

FRANC, Martin. *Česká společnost a kulturní transfer z gastronomií SSSR a zemi sovětského bloku (1948-1989)*. In: Soudobé dějiny. 2010, roč. 18, č. 3, s. 312-334.

GANTNER, Milan. *Jindřichův Hradec a jeho okolí*. Jindřichův Hradec: Klub československých turistů, 1925. 81 s.

HANDLOVÁ, Marcela. *Řemesla historická nejen jindřichohradecká*. Týn nad Vltavou: Nová forma, 2015. 156 s.

HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha: Refo – středisko reklamní fotografie ČTK, 1989. 22 s.

CHATTOVÁ, Iveta. *Příspěvek k historii národního podniku Jitka Otín Jindřichův Hradec*. České Budějovice, 1988. 83 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.

CHLÁDKOVÁ KÖRNEROVÁ, Michaela. *Jindřichohradecké řemeslnické cechy a jejich řády. III. část*. In: Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska. 2012, roč. 24, s. 5-25.

JIRÁSKO, Luděk. *Jindřichův Hradec*. Praha: Paseka, 2007. 107 s.

KALINOVÁ, Lenka. *Dělníci v normalizaci: Dělnictvo a sociální stát v Československu. Sociální postavení a postoje dělnictva v 70. 80. letech*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012. s. 7-62.

KALINOVÁ, Lenka. *K sociálním dějinám Československa 1969-1992*. Praha: Fakulta národohospodářská Vysoké školy ekonomické v Praze, 1992. 102 s.

Kolektiv autorů. *Historie a současnost podnikání na Jindřichohradecku*. Pardubice: Městské knihy, 1999. 246 s.

Kolektiv autorů. *Jindřichův Hradec 1293/1993. Sborník statí k dějinám města*. České Budějovice: Inpress, 1992. 255 s.

Kolektiv autorů. *Úvod do textilnictví. Učebnice úvodu do hospodářského odvětví pro 1. ročník základních odborných škol textilních*. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 1950. 80 s.

KOTOUČKOVÁ, Alena. *Ekonomická transformace v České republice*. In: SLANÝ, Antonín. (ed.). *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí. I. část*. Brno, 2001, s. 399-408.

KRÁL, Karel. *Historie a současnost textilní výroby v n. p. Jitka Jindřichův Hradec – Otín*. České Budějovice, 1989. 63 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.

MACHÁČEK, Michal. Gustáv Husák. Praha: Vyšehrad, 2017. 632 s.

MĚCHÝŘ, Jan. *Takzvaná transformace a některé její sociální důsledky (1989-1992)*. In: KÁRNÍK, Zdeněk – MĚCHÝŘ, Jan (eds.). *K novověkým sociálním dějinám českých zemí IV. Zvraty a převraty 1939-1992*. Praha: Karolinim, 2001. s. 133-176.

MIKOLÁŠEK, Jaromír. *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*. České Budějovice, 1984. 78 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta.

MUK, Jan. *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec: Knihtiskárna Jar. Svobody v Jindřichově Hradci, 1947. 40 s.

MUK, Jan – POKORNÝ, Jan. *600 let textilu na Jindřichohradecku*. Jindřichův Hradec: Národohospodářská komise při Okresní odborové radě, 1947. 64 s

NOSKOVÁ, JANA. *Každý se musel nějak společensky uplatňovat. Veřejná angažovanost dělníků a příslušníků inteligence v Československu v období tzv. normalizace*. In: VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. Praha: Academia 2009, s. 212-250.

Odbor kultury ONV Jindřichův Hradec. *40 let budování okresu Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec, 1985.

OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. 649 s.

OTÁHAL, Milan. *Ze života dělníků za tzv. normalizace*. In: TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (eds.). *Opozice a společnost po roce 1948*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2009. s. 110-175.

PECHOVÁ, IVA. „*Kuličkáři a Zetoráci*“. Praha, 2013. 91 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

PELIKÁNOVÁ, Hana. *Bydlení jako norma a jako životní strategie v normalizačním Československu*. In: VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. Praha: Academica, 2009. s. 284-326.

PETRACCHI, Solange. *Roudnické strojírny a slévárny, n. p. a jejich význam pro život místního obyvatelstva v období tzv. normalizace a první fázi transformace*. Praha, 2014. 70 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

PORTELLI, Alessandro. *What makes oral history different*. in: PERKS, Robert – THOMSON, Alistair (eds.). *The oral history reader*. London: Routledge, 1998, s. 63-74.

PRŮCHA, Václav a kolektiv. *Hospodářské dějiny Československa 1918-1992. 2. díl: období 1945-1992*. Praha: Doplněk, 2009. 1004 s.

PULLMANN, Michal. *Konec experimentu. Přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011. 240 s.

RATAJ, JAN – HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010. 456 s.

SEDLÁK, Petr. *Každodennost jako předmět a koncept dějepisného poznání*. In: *Soudobé dějiny*. 2013, roč. 20, č. 1-2, s. 120-157.

SEMÍNOVÁ, Hana. *Odborová rekreace v Československu*. Praha: Práce, 1987. 208 s.

SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: České chalupářství v období tzv. normalizace a transformace*. Praha: Karolinum, 2017. 212 s.

SCHWUBOVÁ, Martina. *Život v jednom podniku. Elektropřístroj Písek. Průzkum české společnosti v období 60. – 80. let*. Praha, 2014. 65 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

STEHLÍKOVÁ, Lucie. *Podnik Tatra v období tzv. normalizace očima jeho zaměstnanců a obyvatel Kolína*. Praha, 2015. 77 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

ŠLACHTA, Michal. *Text: propagační publikace s. p. JITKA Jindřichův Hradec*. Jindřichův Hradec: Odbor propagace s. p. JITKA, 1989. 89 s.

ŠTÁHLAVSKÝ, Libor. *Kam se poděla střední třída na Kladensku?*. Praha, 2015. 87 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

TOUŠEK, Václav – KUNC Josef – VYSTOUPIL, Jiří a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 416 s.

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, 1. svazek*. Jindřichův Hradec: Obec Hradecká, 1927. 248 s.

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, III. svazek*. Jindřichův Hradec: Obec Hradecká, 1935. 415 s.

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce I, IV. svazek*. Jindřichův Hradec: Obec Hradecká, 1936. 332 s.

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce II, I. svazek*. Jindřichův Hradec: Obec Hradecká, 1929. 446 s.

VANĚK, Miroslav (ed.). *Obyčejní lidé...?! Životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*. 1. svazek. Praha: Academia, 2009. 531 s.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha, 2004. 175 s. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2017/VIKBB61/um/Vanek_-M.---Oralni-historie---Metodicke-a-technicke-postupy.pdf

VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2011. 296 s. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2018/HIB0463/um/Treti_strana_trojuhelniku.pdf

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. *Elektronické publikace*. [online] Dostupné ke dni 8. 3. 2019 z: <http://www.usd.cas.cz/elektronicke-publikace>

YOW, Raleigh Valerie. *Analysis and Interpretation*. In: *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Second edition. Oxford: Altamira Press, 2005, s. 282-310.

ŽÍDEK, Libor. *Česká ekonomika v 90. letech*. Brno: Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2004. 106 s

7. 3. Prameny

Dopis Václavu Švepešovi z 6. září 1988

VOSKOVEC, Jiří – WERICH, Jan. *Šaty dělají člověka*. 1934

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

Hlas Jitky: Pravidelná podniková informace

Ročníky XXI. – XXXIV.

Ohlas od Nežárky

Ročník XXXXVIII.

Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/view/uuid:f5286e8f-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:7573f331-435f-11dd-b505-00145e5790ea>

Městská knihovna Jindřichův Hradec

Hlas Jitky: Pravidelná podniková informace

Ročník XX.

JITKA: Podniková metodicko-ekonomická informace

Ročníky XVII. - XIX.

Listy Jindřichohradecka

Ročník XIII.

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení České Budějovice

Fond Jitka, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec

Karton Korespondence podnikového ředitele: stranické, státní a společenské organizace
NF – SSM, Svaz žen, Svazarm

*Korespondence podnikového ředitele místopředsedovi Okresního národního výboru z 20.
5. 1982*

Karton Závodní časopis: Hlas Jitky

JITKA: Podniková metodicko-ekonomická informace

Ročníky X. – XVI.

Karton Střední odborné učiliště JITKA, s. p. Jindřichův Hradec

Organizační řád Středního odborného učiliště textilního v Jindřichově Hradci 1980

Karton Zprávy o bezpečnosti a hygieně práce

Hodnocení komise národního pojištění za rok 1982

Nemocnost zahraničních pracovníků za rok 1983

Opatření ke snížení nemocnosti – k rozboru za rok 1988

Roční rozbor pracovní neschopnosti 1989 – Otín

Rozbor pracovní neschopnosti za r. 1987 v n. p. Jitka Otín

Fond ROH - závodní výbor, Jitka, n. p., Jindřichův Hradec

Karton Spolupráce s ostatními orgány a institucemi

*Zpráva o plnění plánu kádrového, personálního a sociálního rozvoje za rok 1985 ve VHJ
Bavlnářský průmysl*

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec

Fond Archiv města Jindřichův Hradec, 1372 – 1945 (1956)

Úřední knihy

Memorabilien-Buch der Stadt Neuhaus. Verlegt am 1. Jänner 1836

Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/183/1>

Pamětní kniha města Jindřichova Hradce 1929

Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/184/1>

Fond Městský národní výbor Jindřichův Hradec

Úřední knihy

Pamětní kniha města Jindřichova Hradce 1949

Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/185/1>

7. 4. Internetové zdroje

Česká televize

<https://www.ceskatelevize.cz>

Český rozhlas České Budějovice

<https://budejovice.rozhlas.cz>

Český statistický úřad

<https://www.czso.cz>

Deník

<https://www.denik.cz>

Digitální archiv

<https://digi.ceskearchivy.cz>

Dům gobelínů

<http://www.dumgobelinu.cz>

E15

<https://www.e15.cz>

Energetické centrum Jindřichův Hradec

<https://www.ecjh.cz/cze/index.html>

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

<https://www.cbvk.cz>

Jindřichohradecký deník

<https://jindrichohradecky.denik.cz>

Knihovna a badatelna Muzea Jindřichohradecka

<https://www.mjh.cz/knihovna-badatelna>

Krásné články

<http://www.krasneclanky.cz>

Kulturní centrum JITKA

www.kcjitka.cz/o-nas

Městská knihovna Jindřichův Hradec

<https://www.knihjh.cz>

Oficiální stránky města Jindřichův Hradec

<https://www.jh.cz>

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec

<https://www.ceskearchivy.cz/statni-okresni-archivy/soka-jindrichuv-hradec/soka-jh-uvod>

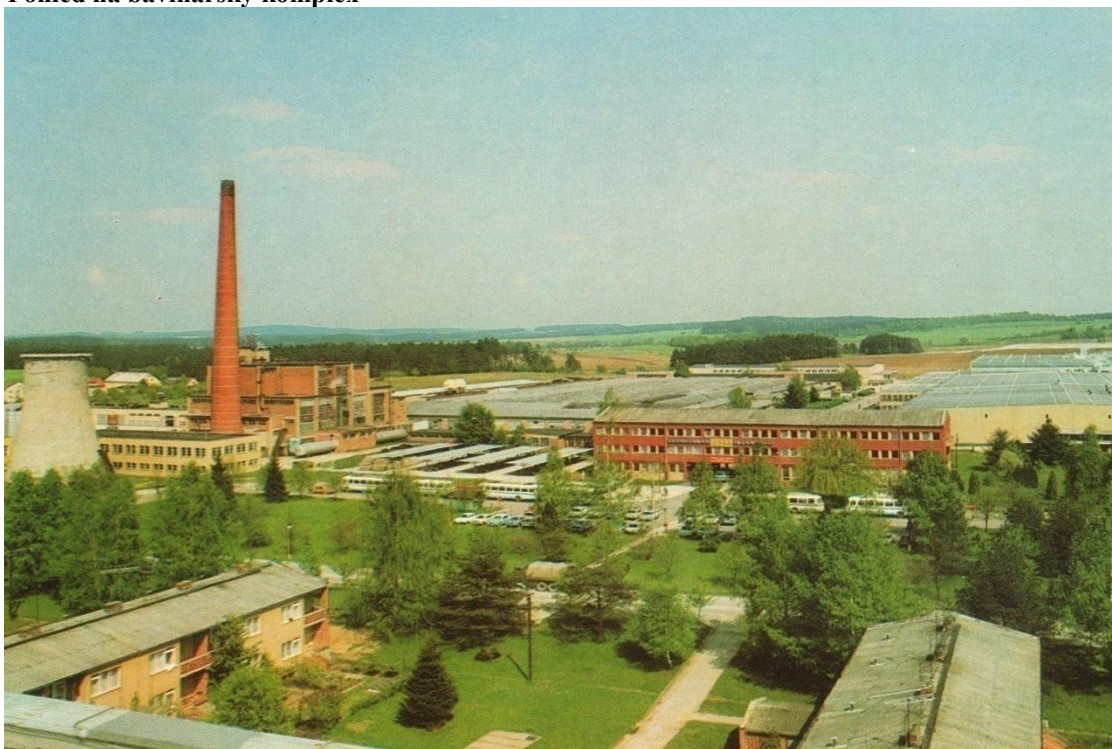
Státní oblastní archiv Třeboň – oddělení České Budějovice

<https://www.mjh.cz/knihovna-badatelna>

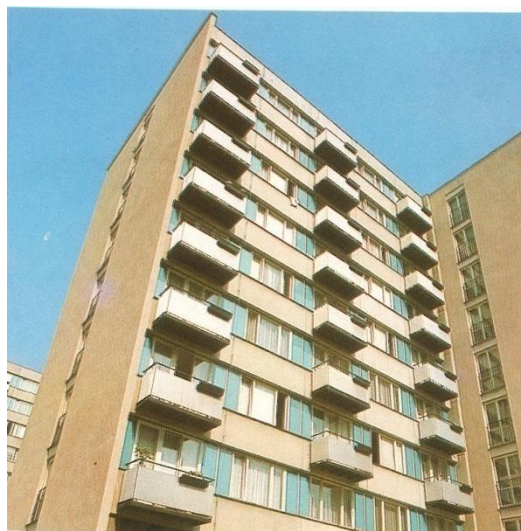
8. PŘÍLOHY

8. 1. Fotografie

Pohled na bavlnářský komplex

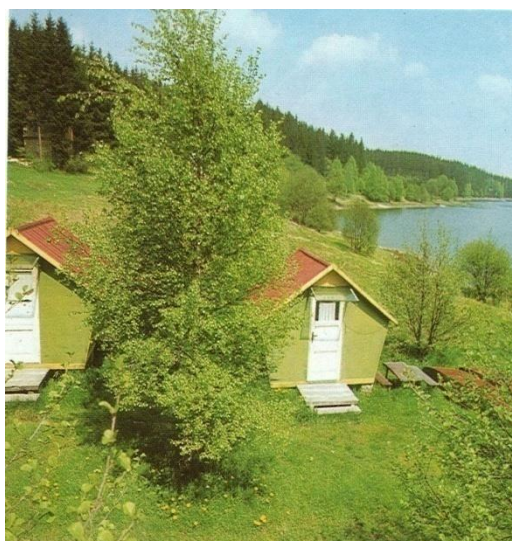

Podniková zubní ordinace

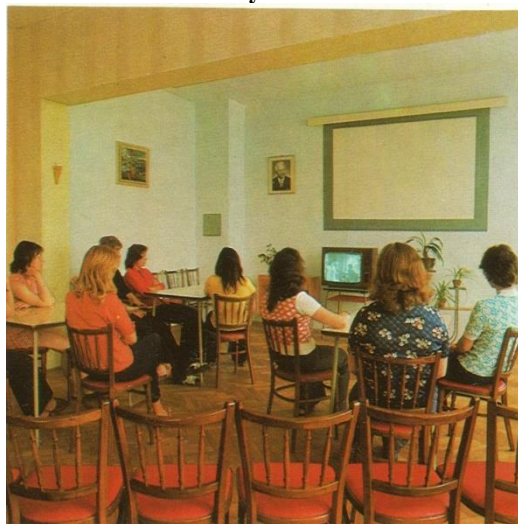
Jeden z panelových domů na sídlišti Vajgar, ve kterých žili zaměstnanci v podnikových bytech

Podniková mateřská škola na sídlišti U nádraží

Rekreační středisko na Komoríku

Klubovna svobodárny

Interiér pokoje na svobodárně

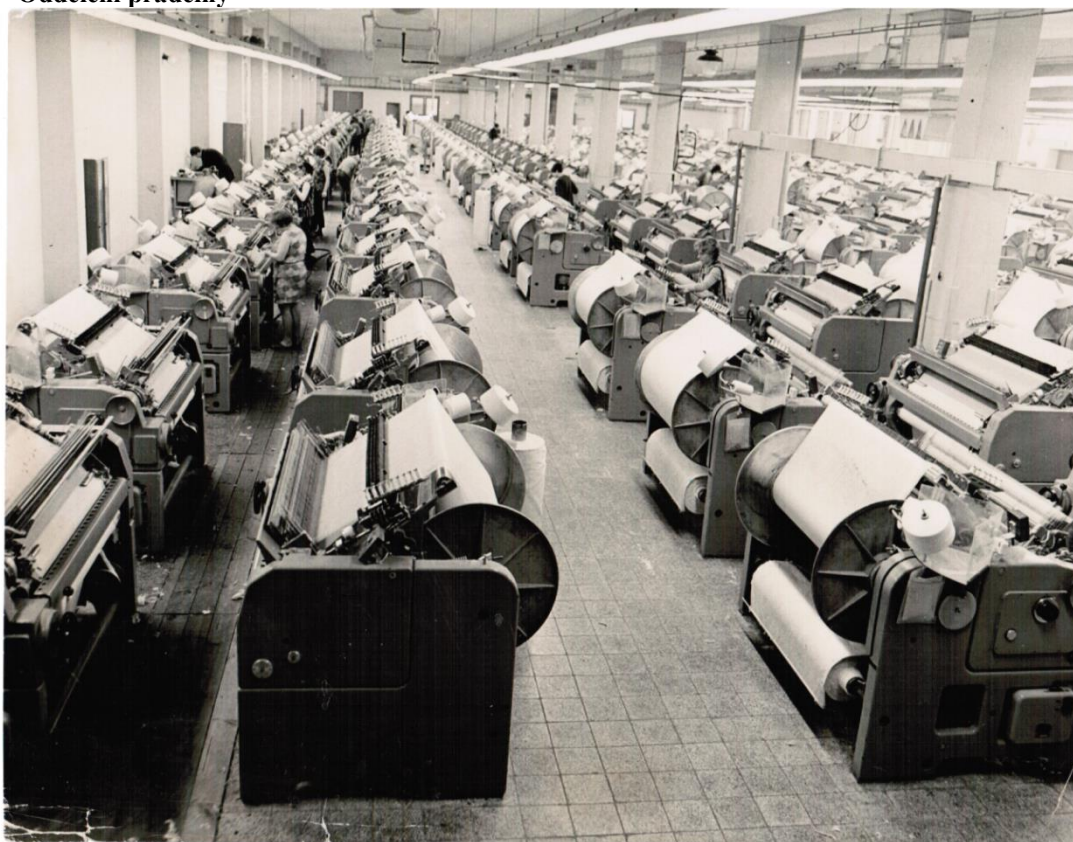
Volejbalové hřiště poblíž internátu SOU ³⁶⁹

³⁶⁹ Výše uvedené fotografie pocházejí z publikace HLOUŠEK, Josef. *Jitka: bavlnářské závody n. p. Jindřichův Hradec*. Praha, 1989.

Oddělení přádelny³⁷⁰

---

³⁷⁰ Archiv autora.

8. 2. Dokumenty

Úvodní strana zvláštního vydání podnikového periodika *Hlas Jitky* z června 1998

1998

50 LET MODERNÍ TEXTILNÍ VÝROBY V JINDŘICHOVĚ HRADCI

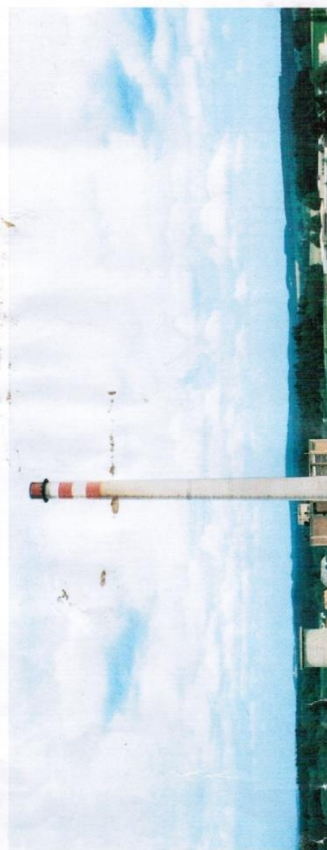
Pravidelná podniková informace

V HLASU JITKY VÁM DNES
NABÍZÍME:

- OD STAPU K JITCE
- SLOVO PŘEDSEDY ODBOROVÉ ORGANIZACE
- O PERSPEKTIVNOSTI a.s. JITKA ZA PĚT MĚSÍCŮ
- ÚSPĚCH MLADÝCH HÁZENKÁŘEK JITKY V NĚMECKU

ZVLÁŠTNÍ VYDÁNÍ • DNE 24.VI.1998 • ROČNÍK XXVII. • ČÍSLO 6 K 50. VÝROČÍ JITKY

PODĚKOVÁNÍ GENERÁLNÍHO ŘEDITELE V JUBILEJNÍM ROCE TRVÁNÍ JITKY

mačt. Již v průběhu roku 1997 zahájila akciová společnost ve spolupráci s TZU Brno budování systému řízení jakosti dle ČSN EN ISO 9001 s cílem zkvalitnit stávající systém organizace a řízení výrobního procesu a vytvořit si tak potřebné předpoklady pro další zvyšování jakosti výrobků. Očekáváme, že systém řízení jakosti bude uveden do plného provozu ve II. pololetí roku 1999. V roce 1997 proběhly rovněž přípravné práce pro zavodnění systému řízení výroby. Z nabídky byl vybrán systémový integrátor a dodavatel softwaru. V současné době je již systém řízení výroby porizzen a s jeho uvedením do provozu uvazujeme od počátku roku 1999. Přínosy tohoto systému spatrujeme ve zlepšení toku informací a komunikace mezi odděly a výrobou a ve zdokonalení vnitřního systému kontroly nakladů.

Jsem opravdu rád, že mohu konstatovat splnění a překročení hlavních hospodářských cílů, stanovených podnikatelským záměrem pro rok 1997. Oproti roku 1996 došlo k dalšímu

POLOŽENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE STAVBY

Dne 20. června 1948 byl z rozhodnutí vlády naší republiky nedaleko obce Otín položen základní kámen kamenné stavby nové textilní

1948 • 40 LET BUDOVÁNÍ • 1988

JITKA

PODNIKOVÁ METODICKO EKONOMICKÁ INFORMACE

20. KVĚTNA 1988
ROČNÍK XVII

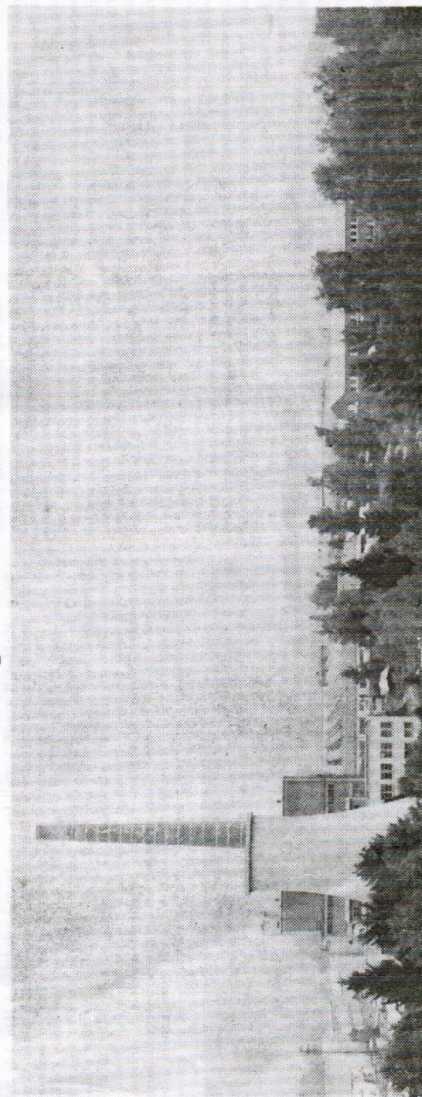
ČÍSLO 6

HISTORICKÝ SNÍMEK

Dne 20. června 1948 byl z rozhodnutí vlády naší republiky nedaleko obce Olin (v místě nynější zbrojnice požárního útvaru podniků) položen základní kámen (na snímku vlevo) pro stavbu nové textilní továrny v okrese J. Hradec, nesoucí uvedené datum a název STAP, což byl podnik vyrábějící stuhu a prýmy, s jejichž výrobou se tenkrát počítalo i u nás, aby byly po osvobození vytvořeny další pracovní příležitosti pro obyvatele Jindřichova Hradce a nejbližšího okolí. Zdejší průmyslová výroba byla tehdy nedostatečná, měla však v textilní výrobě účelnou tradici, mající se při zakládání podnikem přetvořit v současnou. K tomu došlo předčasně, v červnu 1948, kdy se v továrně výtvarně udržovalo 350 zaměstnanců ve 4 závodcích s malou výrobu tkanin, převážně hedvábnického charakteru. Položením základního kamene byl tehdy učiněn rozhodující krok tuto tradici široce rozvinout pro novou společnost.

Oceněné úspěchy jsou pro nás závazkem

Od Jiholenu k Jitce

Základní kámen nového podniku byl tedy položen. Avšak vedení tehdejších Československých textilních závodů v Praze rozhodlo o plánované změně výrobního sortimentu, neboť v okolí pěstovaný a ve Veselí n. Lužnici zpracováván len byl odeslán do značně vzdálených zpracovatelů v Podkrokoní, což nadřízené orgány vedlo k definitivnímu ustavení, postavit zde prádelnu lnu. Proto převzal výstavbu nových ob-

³⁷¹ Archiv autora.

Informace pro účastníky odborové rekreace do NDR v roce 1990, druhá strana³⁷²

CHARAKTERISTIKA A PROGRAMY ZÁJEZDŮ

(výměnné akce v rekreačních zařízeních Svobodného německého odborového svazu - FDGB)

Číslo trasy	Trasa, pobytové místo	Charakteristika zájezdů	Ubytování	Program (u všech skup. v zotavovacích kulturní a sportovní akce)	Doprava
01	Berlín	týdenní pobyt s kulturní náplní	hotel - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím	okružní jízda hlavním městem NDR, prohlídka kulturních a historických památek; Pergamonské muzeum, ZOO, zájezd do Postupimi, kulturní program	Praha - Berlín a zpět letecky
02	Oberhof	týdenní turistický zájezd s pobytem v horském rekreačním středisku v Duryňském lese; terén vhodný pro běžky	zotavovna FDGB Fritz Weineck - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím	zájezd do Výmaru s návštěvou Goethova muzea, památník v Buchenwaldu, beseda o NDR	do pobytového místa a zpět do Prahy autobusem přes Karl-Marx-Stadt
22	Oberhof	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem v horském rekreačním středisku v Duryňském lese	zotavovna FDGB Fritz Weineck - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím	zájezdy do Výmaru a Eisenachu s návštěvou hradu Wartburg a muzea J. S. Bacha, památník v Buchenwaldu, beseda o NDR	do pobytového místa a zpět do Prahy autobusem přes Karl-Marx-Stadt
07	Heringsdorf	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem u Baltického moře	zotavovna FDGB Solidarität - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím	zájezdy do Rostocku-Warnemünde a do Neubrandenburgu	z Prahy do Heringsdorfu a zpět vlakem (po území NDR společná jízdenka)

Číslo trasy	Trasa, pobytové místo	Charakteristika zájezdů	Ubytování	Program (u všech skup. v zotavovacích kulturní a sportovní akce)	Doprava
08	Tabarz	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem v rekreačním středisku v Duryňském lese	zotavovna FDGB Theo Neubauer - 2-3lůžkové pokoje *) sprchy a WC na poschodí	zájezdy do Výmaru a Eisenachu s návštěvou hradu Wartburg a muzea J. S. Bacha, památník v Buchenwaldu	do pobytového místa a zpět do Prahy autobusem
12	Binz	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem u Baltického moře na Rujaně	zotavovna FDGB Pomorze - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím (skupiny 1251 - 1254 zotavovna Rugard)	celodenní zájezdy do Sassnitz a Stralsundu	do Binzu a zpět vlakem (po území NDR společná jízdenka)
13	Friedrich-roda	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem v oblasti Duryňského lesa (asi 20 km od Gothy)	zotavovna FDGB August Bebel - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím; v zot. je bazén a sauna	zájezdy do Erfurtu a Výmaru s návštěvou Buchenwaldu	autobusem do Prahy
14	Klink	dvoutýdenní turistický zájezd s pobytem u jezera Müritz (kraj Neubrandenburg - asi 150 km severozápadně od Berlína)	zot. Herbert Warnke - 2lůžkové pokoje s příslušenstvím; v zot. je bazén a sauna	zájezdy do Rostocku-Warnemünde a Berlína, za úhradu do Neubrandenburgu s návštěvou Ravensbrücku	do Warendu s přestupem v Berlíně (po území NDR společná jízdenka)

³⁷² Archiv autora.